

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

İKON YAPILARIN TURİZM EĞİLİMLERİNE ETKİLERİ

Mimar Efsun EKENYAZICI

FBE Mimarlık Anabilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programında
Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

168361

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ (YTÜ)

Tülin Görgülü
Funda Öztürk
M. M. M. M.

İSTANBUL, 2005

İÇİNDEKİLER		Sayfa
	ŞEKİL LİSTESİ.....	i
	ÇİZELGE LİSTESİ.....	vi
	ÖNSÖZ.....	vii
	ÖZET.....	viii
	ABSTRACT.....	ix
1.	GİRİŞ.....	1
1.1	Amaç.....	1
1.2	Kapsam.....	2
1.3	Yöntem.....	2
2.	TURİZM KAVRAMLARI.....	4
2.1	Tanımı.....	4
2.2	Tarihçesi ve Gelişimi.....	4
2.3	Turizmin Çeşitleri.....	9
2.4	Turizmde İlgi Çeken Olgular.....	13
2.5	Turizm Politikası.....	18
3.	İKON YAPI KAVRAMLARI.....	21
3.1	Tanımı.....	21
3.2	İkon Yapı Çeşitleri.....	22
3.2.1	Tarihsel İkon Yapılar/ Süreç İçerisinde İkonlaşmış Yapılar.....	22
	Kremlin Sarayı.....	22
	Tac Mahal.....	24
	Piramitler.....	26
3.2.2	Çağdaş İkon Yapılar/ Çağdaş Mimari.....	28
	Sydney Opera Binası.....	28
	Petronas Kuleleri.....	32
3.3	İKON YAPILARI AÇISINDAN ÖNE ÇIKAN BAZI ÜLKELERDE TURİZMİN GELİŞİMİ.....	35
3.3.1	FRANSA.....	35
3.3.1.1	Fransa Turizminin Gelişimi.....	35
3.3.1.2	Paris'in İkon Yapıları.....	38
	Notre-Dame Kilisesi.....	39

	Sayfa
Zafer Takı.....	41
Eyfel Kulesi.....	42
Georges Pompidou Merkezi.....	44
La Defense Bölgesi'nin Gelişim Öyküsü Ve Cumhurbaşkanı Mitterand'ın 'Grand Projets' Programı.....	46
La Grande Arche.....	48
Louvre Piramidi.....	52
Bibliothèque Nationale de France.....	54
3.3.2 İSPANYA.....	56
3.3.2.1 İspanya turizminin gelişimi.....	56
3.3.2.2 İspanya'nın İkon Yapıları.....	59
Sagrada Familia Kilisesi.....	59
Casa Mila.....	63
Bilbao Guggenheim Müzesi.....	65
3.3.3 İNGİLTERE.....	69
3.3.3.1 İngiltere Turizminin Gelişimi.....	69
3.3.3.2 İngiltere'nin İkon Yapıları.....	70
Londra Kulesi.....	70
British Museum.....	71
Parlamento Binası.....	72
Lloyds Binası.....	73
Tate Modern Müzesi.....	75
Milenyum Kubbesi.....	78
Swiss Re Genel Merkez Binası.....	79
3.3.4 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ.....	82
3.3.4.1 Amerika Birleşik Devletleri Turizminin Gelişimi.....	82
3.3.4.2 Amerika Birleşik Devletleri'nin İkon Yapıları.....	84
Chrysler Binası.....	84
Empire State Binası	86
Solomon R. Guggenheim Müzesi.....	89
Dünya Ticaret Merkezi.....	91

	Sayfa
3.3.5 İTALYA.....	96
3.3.5.1 İtalya Turizminin Gelişimi.....	96
3.3.5.2 İtalya'nın İkon Yapıları.....	98
Kolezyum.....	98
Pantheon Tapınağı.....	100
St.Marco Kilisesi.....	101
Pisa Kulesi.....	103
Santa Maria del Fiore Katedrali.....	104
3.3.6 ALMANYA.....	106
3.3.6.1 Almanya Turizminin Gelişimi.....	106
3.3.6.2 Almanya'nın İkon Yapıları.....	107
Parlamento Binası.....	109
Yahudi Müzesi.....	113
3.3.7 TÜRKİYE.....	117
3.3.7.1 Türkiye Turizminin Gelişimi.....	117
3.3.7.2 Türkiye'nin İkon Yapıları.....	121
Ayasofya Müzesi.....	121
Topkapı Sarayı.....	125
Galata Kulesi.....	128
Kız Kulesi.....	130
4. TURİZM DESTİNASYONU AÇISINDAN ÖNE ÇIKAN ÜLKELERİN SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KARŞILAŞTIRMALARI VE DEĞERLENDİRMELER.....	134
4.1 İkon Yapıların Ülkelerin Turizm Çekicilikleri Sıralamaları Açısından Oynadıkları Rol ve Rakamlarla Karşılaştırılması.....	134
5. SONUÇLAR.....	143
KAYNAKLAR.....	147
İNTERNET KAYNAKLARI.....	150
ÖZGEÇMİŞ.....	154

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.2.1	Kremlin Sarayı.....	23
Şekil 3.2.2	Tac Mahal.....	24
Şekil 3.2.3	Piramitler.....	26
Şekil 3.2.4	Piramitlerin yerleşim planı.....	27
Şekil 3.2.5	Piramit şeması.....	27
Şekil 3.2.6	Sydney Opera Binası.....	29
Şekil 3.2.7	Sydney Opera Binası yapım aşamaları.....	30
Şekil 3.2.8	Sydney Opera Binası vaziyet planı.....	31
Şekil 3.2.9	Sydney Opera Binası plan şeması.....	32
Şekil 3.2.10	Petronas Kuleleri.....	33
Şekil 3.2.11	Petronas Kuleleri vaziyet planı.....	34
Şekil 3.3.1	Paris'in ikon yapıları.....	38
Şekil 3.3.2	Notre Dame Kilisesi ön cephesi.....	39
Şekil 3.3.3	Notre Dame Kilisesi arka cephesi.....	40
Şekil 3.3.4	Zafer Takı.....	41
Şekil 3.3.5	Eyfel Kulesi.....	43
Şekil 3.3.6	Georges Pompidou Merkezi ön cephesi.....	45
Şekil 3.3.7	Georges Pompidou Merkezi yan cephesi.....	45
Şekil 3.3.8	La Grande Arch.....	49

Şekil 3.3.9	La Grande Arch gece görünüşü.....	51
Şekil 3.3.10	Louvre Piramidi.....	52
Şekil 3.3.11	Bibliothèque Nationale De France.....	54
Şekil 3.3.12	Barcelona kent planı.....	59
Şekil 3.3.13	Sagrada Família Kilisesi.....	60
Şekil 3.3.14	Sagrada Família Kilisesi planı.....	61
Şekil 3.3.15	Sagrada Família Kilisesi kulelerinin iç görünüşü.....	62
Şekil 3.3.16	Sagrada Família Kilisesi detayları.....	62
Şekil 3.3.17	Casa Milá.....	63
Şekil 3.3.18	Casa Milá planı.....	64
Şekil 3.3.19	Casa Milá baca ve giriş detayları.....	64
Şekil 3.3.20	Bilbao kent planı	65
Şekil 3.3.21	Bilbao Guggenheim Müzesi.....	66
Şekil 3.3.22	Bilbao Guggenheim Müzesi eskizi	67
Şekil 3.3.23	Bilbao Guggenheim Müzesi.....	67
Şekil 3.3.24	Bilbao Guggenheim Müzesi yapım aşaması.....	68
Şekil 3.3.25	Londra Kulesi.....	70
Şekil 3.3.26	British Museum.....	71
Şekil 3.3.27	British Museum iç mekanı.....	72
Şekil 3.3.28	Parlamento Binası	73

Şekil 3.3.29	Lloyds Binası.....	74
Şekil 3.3.30	Tate Modern Müzesi.....	75
Şekil 3.3.31	Tate Modern Müzesi iç mekanı.....	77
Şekil 3.3.32	Milenyum Kubbesi.....	78
Şekil 3.3.33	Swiss Re Genel Merkez Binası.....	80
Şekil 3.3.34	Chrysler Binası.....	84
Şekil 3.3.35	Chrysler Binası.....	85
Şekil 3.3.36	Empire State Binası.....	87
Şekil 3.3.37	Solomon R.Guggenheim Müzesi.....	89
Şekil 3.3.38	Solomon R.Guggenheim Müzesi giriş kat planı.....	90
Şekil 3.3.39	Solomon R.Guggenheim Müzesi kesiti.....	90
Şekil 3.3.40	Solomon R.Guggenheim Müzesi iç mekanı.....	91
Şekil 3.3.41	11 Eylül öncesi Dünya Ticaret Merkezi.....	92
Şekil 3.3.42	11 Eylül saldırısı.....	94
Şekil 3.3.43	Kolezyum görünüşü.....	98
Şekil 3.3.44	Kolezyum hava fotoğrafı	99
Şekil 3.3.45	Pantheon Tapınağı.....	100
Şekil 3.3.46	Pantheon Tapınağı iç mekanı.....	101
Şekil 3.3.47	St.Marco Kilisesi.....	102
Şekil 3.3.48	Pisa Kulesi.....	103

Şekil 3.3.49	Santa Maria del Fiore Katedrali	104
Şekil 3.3.50	Berlin kent planı.....	109
Şekil 3.3.51	Reichstag Alman Parlamento Binası.....	110
Şekil 3.3.52	Reichstag Alman Parlamento Binası kubbesi.....	111
Şekil 3.3.53	Reichstag Alman Parlamento Binası iç mekanı.....	111
Şekil 3.3.54	Yahudi Müzesi.....	113
Şekil 3.3.55	Yahudi Müzesi.....	115
Şekil 3.3.56	Ayasofya Müzesi.....	121
Şekil 3.3.57	Ayasofya Müzesi planı.....	122
Şekil 3.3.58	Ayasofya Müzesi kesiti.....	122
Şekil 3.3.59	Ayasofya Müzesi perspektifi.....	123
Şekil 3.3.60	Ayasofya Müzesi iç mekanı.....	124
Şekil 3.3.61	Topkapı Sarayı plan şeması	125
Şekil 3.3.62	Topkapı Sarayı	126
Şekil 3.3.63	Topkapı Sarayı giriş kapısı	127
Şekil 3.3.64	Galata Kulesi ve çevresi.....	128
Şekil 3.3.65	Galata Kulesi.....	129
Şekil 3.3.66	Boğaz'dan Galata Kulesi'nin görünüşü.....	130
Şekil 3.3.67	Kız Kulesi.....	131

Şekil 3.3.68	Kız Kulesi gece fotoğrafı.....	131
Şekil 3.3.69	Kız Kulesi çizimleri.....	132

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1	En çok turist çeken ülkeler - milyon kişi.....	36
Çizelge 3.2	En çok gelir elde eden ülkeler-Milyar dolar.....	36
Çizelge 4.1	Uluslararası turist sayısına göre Dünyada turizm destinasyonu sıralaması.....	134
Çizelge 4.2	En çok turist çeken ülkeler-Milyon kişi.....	136
Çizelge 4.3	Sagrada Familia Kilisesi'nin yıllara göre ziyaretçi sayısı.....	137
Çizelge 4.4	Guggenheim Müzesi'nin yıllara göre ziyaretçi sayısı.....	138
Çizelge 4.5	Yıllara göre Türkiye'ye ve İstanbul'a gelen ziyaretçi sayıları ve oranları.....	142

ÖNSÖZ

Bu tez çerçevesinde, turizm sektörü ve ikon yapı kavramları ele alınmış; birbirleriyle olan bağlantıları üzerinde durulmaya çalışılmıştır. İkon yapıların turizm eğilimleri üzerindeki etkileri araştırılmış, bu yapıların buldukları ülkeler tarafından çekicilik unsuru olarak kullanılmalarından bahsedilmiştir. Günümüzde ülkelerin mimarlık ikonlarına duyduğu gereksinimden hareketle, bu amaçla yapılan yapılara örnekler verilerek sayısal verilerle kentlerin turizm potansiyellerine etkileri vurgulanmıştır.

Tez çalışmam boyunca, hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ'nün her aşamada büyük yardımı oldu. Kendisine desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum. Çalışmam sırasında fikirleriyle bana yol gösteren Sayın Prof. Aydın KUNT'a da yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Bütün süre boyunca beni yüreklendiren ve bana sabırla destek olan arkadaşlarıma ve aileme teşekkürler.

Temmuz, 2005

Efsun EKENYAZICI

İKON YAPILARIN TURİZM EĞİLİMLERİNE ETKİLERİ

Efsun EKENYAZICI
Mimarlık, Yüksek Lisans Tezi

Günümüzde dünyanın en büyük hizmet endüstrisi haline gelen turizm, hem büyük bir pazar hem de ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve politik etkileri sebebiyle önemli bir sektördür.

İlk sıralarda gelen turizm merkezlerinin bazı ortak noktaları bulunmaktadır; sahip oldukları doğal güzellikler, kültürel miraslar, yapısal varlıklar gibi.

Günümüzde artık kentler turistlerin ilgisini çekebilmek için birbirleriyle yarışır hale gelmişlerdir. Bunun sonucunda kültürel, tarihsel ve doğal manzara gibi özelliklerine ek çekicilikler katmayı amaçlamaktadırlar. Mimariye duyulan ilgi bazı turistlerin seyahat tercihlerini etkilemektedir ve bu bağlamda karşımıza çıkan yapılar mimarlık ikonlarıdır. Mimarlık ikonu olan yapılarla donanmış olan şehirlere turistlerin ilgisi fazla olduğundan ülkeler ünlü mimarların tasarladığı çağdaş mimarlık ikonlarının çekiciliğinden faydalanma yoluna gitmektedirler. Dünya turizm istatistiklerine bakıldığında mimarlık ikonlarının kentlerin turizm çekiciliklerini artırmada önemli payı olduğu gözlenmektedir.

Bu çalışmada öncelikle turizm sektörüyle ilgili çeşitli kavramlar araştırılmış, turizm çekicilikleri konusuna yoğunlaşmıştır.

İkon kavramı üzerinde durulmuş, mimarlık ikonları araştırılmış; çağdaş ve süreç içerisinde ikonlaşan yapılara örnekler verilmiştir.

Turizm destinasyonu olarak öne çıkan ülkelerin turizm gelişimleri incelenmiş, bu ülkelerdeki mimarlık ikonları ele alınmış, buldukları kentlerin turizmüne katkıları sayısal veriler ve ülkelerin turizm gelişimleri bağlamında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, turizm çekicilikleri, turizm politikası, ikon, mimarlık ikonları

JÜRİ:

1. Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ (Danışman)
2. Prof. Aydın KUNT
3. Yard. Doç. Dr. Funda ÖZTÜRK KERESTECİOĞLU

Kabul tarihi: 16.06.2005

Sayfa Sayısı:154

THE EFFECTS OF ICONS OF ARCHITECTURE TO TOURISM

Efsun EKENYAZICI
Architecture, MS Thesis

Tourism, which has nowadays become the biggest service industry of the world, is both a big market and an important sector because of its economic, social, cultural, environmental and political effects.

Important tourist centers have some common features, such as their natural beauty, cultural heritage and structures.

Today, cities compete with each other in order to attract the attention of tourists. Therefore, they aim to add some further attractions to their cultural and historical features and natural scenery. The interest in architecture affects the travel choices of some tourists and in this respect, icons of architecture are of great importance. Since tourists have a lot of interest in cities with structures which are icons of architecture, countries try to take advantage of the attraction of modern icons of architecture designed by famous architects. According to the world tourism statistics, icons of architecture play a significant role in increasing the attractiveness of the cities as tourist centers.

Firstly, in this study, various concepts related to tourism sector have been explained, and the subject of tourist attractions has been intensively dealt with.

The concept of “icon” has been handled, icons of architecture have been researched and examples have been given to both modern icons and the structures which have become icons in time.

The countries which are important tourist destinations have been studied in terms of their progress in the sector, architectural icons in these countries have been handled and their contribution to the cities they are situated in has been analyzed within the framework of numerical data and the progress of the countries in tourism area.

Key Words: tourism, tourist attractions, tourism policy, icon, icons of architecture

JURY:

Date: 16.06.2005

1. Assoc. Professor Doctor Tülin GÖRGÜLÜ (Supervisor)

Page:154

2. Professor Aydın KUNT

3. Assis. Professor Doctor Funda ÖZTÜRK KERESTECİOĞLU

1. GİRİŞ

1.1 Amaç

Dünyada turizm olayına katılan insanların sayısı her yıl artmaktadır. Turizm, farklı kültürel ve sosyal yapılara sahip kişilerin ve toplumların etkileşmesini ve birbirleriyle ilişki kurmasını sağlamaktadır. Günümüzde dünyanın en büyük hizmet endüstrisi haline gelen turizm, hem büyük bir pazar hem de ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve politik etkileri sebebiyle önemli bir sektördür.

İnsanların tercihleri dolayısıyla her ülke turizmden aynı payı alamamaktadır. İlk sıralarda gelen turizm merkezlerinin bazı ortak noktaları bulunmaktadır; sahip oldukları doğal güzellikler, kültürel miraslar, yapısal varlıklar gibi.

Mimarlık yapıtlarının dinamik yönünü oluşturan, tarih boyunca değişik doğrultularda yorumlanma, onlara duyulan toplumsal ilgiyi sürekli kılmaktadır. Mimariye duyulan bu besleyici ilgi bazı turistlerin seyahat tercihlerini etkilemektedir. Bu bağlamda karşımıza çıkan yapılar genellikle bazı kavramları, tarihsel olayları, önemli günleri hatırlatmak ya da sembolize etmek amacıyla yapılmış yapılar olabildikleri gibi yapıldıkları dönemi temsil etmeleri açısından da belge niteliğindedirler ve buldukları şehrin turizm potansiyelini artırmaktadırlar. Yapıldıkları tarihin ruhunu taşıdıkları gibi bize o döneme ait ipuçları da veren bu yapılar mimarlık ikonlarıdır.

İnsanların ilgisi, süreç içerisinde ikonlaşmış yapılara ya da çağdaş mimarlık ikonlarına yönelmekte, o bölge yapıyla birlikte anılmaya başlamakta ve bunun getirisi olarak da turist çekmektedir. Bu tür yapıların bulunduğu eserlerle donanmış olan şehirlere turistlerin ilgisi her zaman daha fazladır.

Günümüzde kentler dünyanın ilgisini çekebilmek için birbirleriyle yarışır hale gelmişlerdir. Bunun sonucunda kültürel, tarihsel ve doğal manzara gibi özelliklerine ek çekicilikler katmayı amaçlamaktadırlar ve ünlü mimarların tasarladığı çağdaş mimarlık ikonları, kentlerin güç ve

gösteriş simgesi haline dönüşmüştür.

Çalışmada turizm destinasyonu olarak öne çıkan ülkelerdeki mimarlık ikonlarını ele alarak buldukları şehirlerin turizmine katkılarını turizmle ilgili sayısal veriler ve ülkelerin turizm gelişimleri bağlamında incelemek amaçlanmaktadır.

1.2 Kapsam

Bazı tarihsel olaylar, taşıdıkları önem ya da oluş biçimi açısından ilgi çekecek özellikler taşıyabilir ve onları uzun yıllar hatırlatacak sembollere gereksinim duyarlar: Anıtlar, heykeller, binalar, köprüler, marşlar, cadde isimleri, ... gibi.

Mısır'daki piramitler ya da İtalya'daki Pisa Kulesi gibi yapılar asırlardır insanların dikkatini kendilerine çeken yapılarıdır. Bazı yapılar sadece bir yerin değil bütün bir ülkenin ya da toplumun sembolü haline gelirler. Fransa'yı Eyfel Kulesi, Amerika'yı Özgürlük Anıtı olmadan düşünemememizin ardındaki sebep budur.

Çalışma kapsamında bu tür mimarlık ikonlarından bazıları ele alınmıştır. Yapılan seçimlerde yapıların dünya turizminde önde gelen ülkelerde bulunması yoluna gidilmiştir. Fransa, İspanya, Amerika ve İtalya gibi örneklerden yola çıkılarak ülkelerin turizmlerindeki gelişmeler araştırılmış, süreç içerisinde turizmde yaşanan değişimlerin çeşitli verilerle ortaya koyulmasına çalışılmıştır.

Mimarlık ikonlarının buldukları kenti ziyaret eden yerli ve yabancı turistler açısından çekicilik ögesi oluşturmaları, bu kentlerin turizm potansiyellerine olan olumlu etkileri ve kent ekonomisine sağladıkları faydalar da göz önüne alınarak taşıdıkları önem vurgulanmıştır.

1.3 Yöntem

Çalışmada izlenen yöntemde öncelikle turizm ve ikon yapı kavramları ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. İnternet üzerinden yapılan araştırmalar sayesinde literatür taramasında

bulunamayan çeşitli makalelere, araştırmalara ve çizelgelere ulaşılmıştır. Elde edilen kaynaklardaki bilgiler taranmışı ve konu ile ilgili olanlar seçilerek bunlara çalışmada yer verilmiştir. Yapıların fotoğraf örnekleri için internet araştırmasından yararlanılmıştır. Yapılan literatür çalışmalarının ve internet araştırmalarının sonucunda elde edilen verilerden bazı çizelgeler oluşturuldu ve konu ile ilgili istatistiksel çıkarımlar yapılması yoluna gidilmiştir.

2. TURİZM KAVRAMLARI

2.1 Tanımı

1959 yılında Prof. Walter Hunziker ve Prof. Kurt Krapf, turizmi esnek, kompleks ve çok yönlü bir kavram olarak; yer değiştirim davranışında bulunması gereken bu iki temel özelliği de göz önünde tutarak, «sürekli kalış şekline dönüşmemek ve gelir sağlayıcı mesleki hiçbir faaliyette bulunmamak şartı ile yer yabancılarının seyahatlerinden ve konaklamalarından doğan olay ve ilişkilerin tümü» şeklinde tanımlamışlardır. (Olahı,, 1983)

"Turizm" terimi 1980li yıllarda Aiest (Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği) tarafından yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemede turizm; "insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünü" şeklinde tanımlanmıştır. (Kozak, 2001)

2.2 Tarihçesi ve Gelişimi

Dünyayı keşfetmek ve görmek için, önce insanın kendi çevresinde, daha sonra teknolojinin gelişmesiyle de daha uzak çevresine doğru yaptığı bu seyahatlerin çok uzak bir geçmişi vardır. Bazılarına göre tekerleğin bulunuşundan (MÖ 4000'ler) sonra, kısa mesafelerde de olsa, insanlar kendi çevreleri dışındaki yerlere seyahat etmişlerdir. Eski Mısır'da piramit ve tapınakları (MÖ 3000-2000 yıllarında) binlerce kişinin ziyarete gitmesi ilk kez konaklama yerlerinin ortaya çıkmasını sağlamış; daha sonraları eski Yunan'da Olimpiyat Oyunları'nın başlamasıyla daha büyük kitlelere seyahat olanağı doğmuştur.

Zevk için seyahat Roma İmparatorluk döneminin sağladığı güvenlik ve oldukça gelişmiş ulaşım ağı sayesinde başlamıştır. Ortaçağlarda esas olarak hac amacıyla seyahat edildiğinden, seyahat edenler bir ölçüde güvenliğe sahiptiler. İngiltere'de Canterbun'y'e, Fransa'da Lourdes'a Anadolu'da Efes'e ve Kutsal Topraklar olarak anılan Kudüs'e hac ziyareti yapmak bir toplumsal özellik haline gelmişti. Bu akım, aynı zamanda, güzergahlar boyunca kalınacak yerlerin özellikle de hanların sayısını artırmıştı. 16. yüzyıldan itibaren de aynı gelişme Amerika için meydana geldi. Bu seyahatler, aynı zamanda da ortaçağın yarattığı karanlık, kuşkucu, dar görüş döneminin kapanıp Aydınlanma (Rönesans) dönemine geçilmesini hızlandırdılar. (Özgüç, 1998)

- **Sanayi Devrimi'ne Kadar Olan Dönemde Turizm**

Sanayi Devrimi'nden (1750) önceki dönemde dünya ülkelerinin ekonomileri çok büyük ölçüde tarıma ve biraz da ticarete dayalıydı. Çalışma dışında kalan zaman, dini tatiller, festivaller, panayırılar ve düğünler, harman kutlamaları gibi toplumsal olaylarla geçiriliyordu. Örneğin İngiltere'de ortaçağlarda bu tür olaylara ayrılmış yaklaşık 100'den fazla tatil günü bulunuyordu. Seyahat ise ancak çalışması söz konusu olmayan daha çok genç, zengin ve asil bir azınlık sınıf için söz konusuydu. Sanayi öncesi dönemde İngiltere'de bu sınıf (genç aristokratlar) eğitimlerinin bir parçası olarak bütün kıta boyunca İtalya'ya kadar yolculuk konusunda seyahate teşvik ediliyorlardı. "The Grand Tour (Büyük Tur, daha önce de mevcut olan bu tür seyahatler bu ad altında 1670' de başlamıştı) denilen ve 1-3 yıl süren bu yolculuklarla bilgi ve görgü arttırılıyordu. Büyük Tur yolculukları çağdaş anlamına yakın ilk otellerin açılmasında da rol oynadılar (ilk otel Londra'da 1634 ve Paris'te de 1667'de açıldı) Avrupa'da bu dönemde ve daha sonra da süren bir gelişme kaplıca ve içmelerin bulunduğu yerlerde bunlarla bağlantılı sağlık merkezlerinin önem kazanması ve buralara yapılacak ziyaretlerin moda hale gelmesiydi. Örneğin, İngiltere'de zaten daha önce gelişmiş olan Bath, Fransa'da Vichy (Napoleon'un ziyaretiyle ünlendi) bunlardan birkaçıdır. (Özgüç, 1998)

- **Sanayi Devrimi: 1750-1830**

Sanayi Devrimi'nin meydana geldiği İngiltere'de bu dönemde çalışma saatleri daha uzamış ve tatiller de daha azalmıştı. 1750'de Bank of England 47 gün kapalı kalmışken, 1854'te bu süre 4 güne düşmüştü. Bu dönemde, kraliyet ailelerinin deniz banyolarını (tıbbi tavsiyelerle) benimsemelerinin etkisiyle, deniz banyolarına gitmek de zenginler arasında moda hale

gelmişti. Turizmin yukarıda alınan döneminde meydana gelen şeklinin çağdaş anlamda turizm hareketleri içinde görülemeyeceğini, fakat tarihi coğrafya açısından anlamlı olduğunu ileri süren Walter Christaller'e göre turizm açısından söz konusu dönemin en önemli, gelişmesi "han" ve "misafirhane"lerin ortaya çıkışıydı. Bundan dolayı da, Christaller Fransız İhtilali'nden (1789) buharlı gemi ve trenlerin işlenmesine (1840) kadar olan dönemi turizmin gelişmesinde Birinci Devre olarak almaktadır. Bu devrede, daha çok asillere ve zenginlere özgü olan seyahatlerde konaklama yeri olarak büyük şehirlerde küçük oteller, yollarda basit misafirhaneler ya da tavsiye üzerine bazı şahısların evleri ve hatta papazın evi; ulaşım aracı olarak da posta arabaları, gemiler ve binek hayvanları kullanılmıştı. Bununla birlikte, gidilecek yerler hakkında bilgi veren ilk gerçek rehberler de bu devrede çıkmaya başladı: (Özgüç, 1998)

- **1830-1900: İç ve Dış Turizmin Genişleme Devresi**

1830-1900 arasında kalan devrede gerek sanayi işçileri ve gerekse toplumun eğitim görmüş kesimi tarafından yapılan, iş yaşamında ve şehirselleşme koşullarında reform yapılması konusundaki baskılar artmıştı.

19. yüzyılda ilk kez yaz tatilleri de keşfedilmişti. Bu tatiller çalışanların ücretsiz olarak izne çıkmaları şeklindeydi. Fakat çağdaş anlamda turizm hareketleri seyahati daha kolaylaştıran ve kitlelerin de erişmesini sağlayan demiryolu çağıyla başlamıştır. Gerçekten de, Thomas Cook'un 1841 yılında demiryolunu kullanarak Leicester ile Loughborough (İngiltere) arasında 510 kişilik bir grupla düzenlediği ilk kitle ve organize yolculuğu turizm tarihinde bir kilometre taşı olmuştur. Thomas Cook'un 1845'de turizm bürosunu kurmasıyla da seyahat acentelerinin ve genelde organize turizmin temelleri atılmış oluyordu. Daha sonra Londra'yla diğer yakın şehirler arasında günübirlik olarak kitlesele turizm seyahatleri sürdürülmüş; Thomas Cook İngiltere dışına da (ilk 1855 Paris Sergisi'ne), Avrupa kıtasının her tarafından yeni oluşmaya başlayan demiryolu ağının da yardımıyla, turlar düzenlenmişti. (Özgüç, 1998)

- **1900-1950: Uluslararası Turizmin Yayılma Devresi**

Turizmdeki yaygınlaşmanın etkisiyle özellikle sanayi bölgelerine yakın deniz kıyısı kasabaları önemlerini daha da arttırırken, yüzyılın sonuna doğru Avrupa kıtasında İsviçre'de Alpler'e keşif gezileri yapılıyor ve coğrafi araştırmalar İngiliz İmparatorluk dünyasının daha uzak

kesimlerine doğru genişletiliyordu. Bu devrenin ilk yıllarında ise Batı Avrupa ülkeleri ve A.B.D.'de iç turizmde büyük gelişmeler gözlenmişti. 1911'de İngiltere ve Galler nüfusunun yüzde 55'inin deniz kıyılarına gününbirlik geziler yaptıkları ve nüfusun yüzde 20'sinin kıyıda bir tatil geçirdiği tahmin edilmektedir.

Refah seviyesinin artması daha çok, tatil ve daha büyük bir iç turizm sektörüne doğru olan gelişme eğilimi, önce I. Dünya Savaşı, sonra 1930'lara doğru ekonomik çöküntü yılları ve son olarak da 2.Dünya Savaşı tarafından kesintiye uğratıldı. 1945'den itibaren, savaşın verdiği sıkıntının dağıtılma arzusunun da etkisiyle deniz kıyısı sayfiyeleri yeniden canlanıp en parlak günlerini yaşamaya başlarken, kitlesel turist hareketi demiryollarıyla yolcu taşınmasına da yansdı. Uluslararası turizm daha geniş alanlara yayılışını sürdürürken, kış sporları merkezleri de moda olmaya başladılar. Bu arada bir başka gelişme daha oluyordu ki bu da karayollarının etkisiyle ve karayolları yapımını kendisi etkileyen otomobil sahipliğinin artmasıydı. Bu gelişme nüfusun kendi başına hareketliliğini artırıyor ve demiryoluyla erişilemeyen başka çekiciliklere de erişilebilirliği ve turizmin bu alanlara yayılmasını teşvik ediyordu. (Özgüç, 1998)

- **1950'den Günümüze: Uluslararası Kitle Turizmi Dönemi**

Bu dönem, refahın ve boş zaman artışının nüfusun çok daha büyük kesimine yayılmasıyla dikkati çeken dönemdir. Ücretli tatillerin yaygınlaşması, tatil yolculuklarının demiryollarından karayollarına kayması, otomobil sahipliğinin artması da turizm seyahatlerinin yapısını hızla değişime uğratmıştır. Otomobil, kamp yapma ve karavanla tatil geçirmeyi; havayollarının gelişmesi de dünya ölçüsünde tatil alanlarının daha erişilebilir hale gelmesini sağlamıştı. 1980'lerden sonra, organizasyondaki gelişmelerle birlikte, hava yolculuğunun da nüfusun daha büyük kısmı tarafından elde edilebilir hale gelmesi, büyük kitlelerin uzun mesafeli tatil yolculuklarını da mümkün kılmıştı.

Böylece, 1950'de dünyada uluslararası turizme katılanların sayısı 25 milyona, turizm gelirleri de 2 milyar dolara erişmişti. Fakat 15 yıl içinde bu sayı artık çok küçük kalmıştı ve uluslararası turizme katılanların sayısı dört misli büyüyerek 100 milyonu aşmıştı. Bundan sonraki eğilimi "sürekli büyüme" olan uluslararası turizm, 1984'de 320 milyon, 1988 'de 392 milyon turiste erişti. (Özgüç, 1998)

Körfez Krizi'nin çok büyük olacağı düşünülen etkisi bazı bölgelerde daha güçlü hissedilirken, küresel ölçekteki turist sayısında çok büyük bir azalmaya yol açmadı. 1992'de de uluslararası turizme katılanların sayısı ilk kez yarım milyarı aştı. Dünya turizminin gelişme seyrini 1974 Petrol Krizi, 1991 Körfez Krizi gibi büyük çapta ve daha başka birçok olay etkilemiştir.

1980'de başlayan İran-Irak Savaşı ve 1982'de dünya petrol fiyatlarının yükselmesi ve benzeri olaylar hep Ortadoğu'dan kaynaklanmış ve bundan bütün dünya turizmi etkilenmiştir. 1991'deki Körfez Krizi özellikle Ortadoğu'ya ve çevresine yönelen turist trafiğini durdururken, turizmin bütün alanlarında (konaklama tesisleri, seyahat acenteleri, araba kiralama şirketleri, havayolları vb.) zararlara yol açmıştı. Turizm sektörü 1992'de başlayan iyileşmeyi küresel ölçekte ancak 1994'de sağlamlaştırmaya başladı.

Seyahat, dünya nüfusunun büyük kısmı tarafından sıkıntı ve kuşkuyla dolu, pahalı ve gerçekleştirilmesi güç bir olay, çok az kişinin ilgi duyabileceği lüks bir eylem olarak düşünülüyordu; toplumun bazı kesimleri tarafından da bir gereklilik olarak görülmekteydi. Geçmişte seyahat edenler iyi eğitim görmüş, boş zamanı fazla olan, toplumun daha zengin, yabancı kültürlerle ilgili olan kesiminden gelenlerdi; günümüzün turistleri ise çok değişik ortamlardan gelmekte, seyahat hakkında değişik fikirlere sahip bulunmaktadır. Aynı zamanda da zevkleri ve arzuları çok daha çeşitlidir, boş zamanları sınırlıdır ve bu yüzden de bu boş zamanı olabildiğince iyi değerlendirmek istemektedir. Rekreasyon faaliyetleri toplumun geniş kesimlerine yayılmış, bunlarla ilgili faaliyetler ve malzemeler ticarileşerek, fiyat bakımından daha erişilebilir hale gelmiş ve böylece boş zaman faaliyetlerinin demokratikleşmesi gerçekleşmiştir. Satın alma gücü düşük halk kitlelerinin bazı özel önlemlerle (ucuz konaklama, taksitli tatiller vb.) turizme katılmalarının sağlandığı sosyal turizm ortaya çıkmıştır. Çok sayıda insanın birlikte yolculuk yapması, birlikte konaklaması ve bir tatil grubu olarak bütünleşmesi de kitle turizmini yaratmıştır. Dünya turizmi, halen, turist sayısı bakımından yıllık ortalama %5, turizm gelirleri bakımından da %10 dolaylarında bir büyüme göstermektedir. Dünya Turizm Örgütü'ne göre 21. yüzyılın ilk 20 yılında da bu büyüme hızı, sürdürülecek gibi görünüyor.

Uluslararası turizmdeki bu büyüme hızı dünyanın her tarafında eşit oranda olmamakla birlikte genelde turizmde en büyük harcamayı zengin ülkelerden çıkan turistler yapmış, yine en önemli ve istikrar kazanmış turizm çekicilik alanları da, şimdiye kadar hep zengin ülkeler olmuştur. (Özgüç, 1998)

Turistlerin yöneldikleri ülkeler sıralamasında sonraları değişimler olmuştur. Artık en çok turist alan ülkeler arasında Çin de vardır ve sürekli olarak üst sıralara tırmanmaktadır; Doğu Bloğu ülkelerinden Macaristan, Polonya ve Çek Cumhuriyeti de önemli turizm ülkeleri halinde ortaya çıkmışlardır. Fakat, bütün ülkeler için önem taşıyan turizm gelirleri, özellikle gelişmekte olan ve ekonominin diğer sektörlerinin fazla gelişemediği ülkeler için daha da büyük önem taşımaktadır. (Özgüç, 1998)

2.3 Turizmin Çeşitleri

Turizmin çeşitleri ile ilgili olarak literatürde farklı sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir. Bunun nedeni, turizmin çeşitlerinin çoğu zaman birbirleri ile olan yakın ilgisi ve kendi aralarında kesin çizgilerle ayrılmamalarıdır.

• **Smith'in geliştirdiği turizm tipolojisine göre turizmin çeşitleri:** Smith, geliştirdiği turizm tipolojisinde turizmin çeşitlerini altı ana grupta toplamıştır.

Etnik Turizm: Toplumların ilgi çekici yaşam biçimlerini ve kültürel değerlerini gözleme ve tecrübe edinme amacıyla insanların yaptıkları seyahatlere etnik turizm denir. Bu turizm çeşidine katılanlar gittikleri yerlerde yerel halkın evlerini ziyaret eder, folklor ve törenlerini izler ve muhtemelen dinsel törenlere de katılırlar.

Kültürel Turizm: İnsanların kültürel açıdan zengin yöreleri görmek, gittikçe kaybolan yaşam biçimlerini öğrenmek ve izlemek, kültürel değerleri bir anı olarak korumak amacıyla yaptıkları gezilerle ilgili turizm çeşididir.

Tarihsel Turizm: Tarihsel açıdan önem taşıyan yerlere yönelik olarak gerçekleştirilen turizm çeşididir. Bu amaçla geziye katılan kişiler çeşitli müzeleri, anıtları ve dinsel açıdan önemli yer ve mekanları ziyaret ederler.

Çevresel Turizm: Çevresel turizm genel olarak coğrafi bir özellik taşır, insanlar doğal ve çevresel çekicilikleri görmek, doğaya dönmek ve doğaya sahip çıkmak amacıyla geziler gerçekleştirirler. (Avcıkurt, 2003)

Rekreasyon Amaçlı Turizm: Rekreasyon amaçlı turizmde insanlar çeşitli sportif etkinliklere katılır, kaplıca ve güneş banyosu gibi imkanlardan faydalanır, eğlendirici ve dinlendirici bir ortamda buna benzer aktivitelerden yararlanırlar. Esas amaç dinlenme olan bu turizm çeşidinin ana öğeleri deniz, güneş ve kum üçlüsüdür.

İş Turizmi: Diğer turizm çeşitleriyle birlikte gerçekleştirilebilen iş turizmi; iş amacıyla yapılan seyahatler, fuar ve sergilere katılmak, ticari bağlantılar kurmak ve ticaret merkezlerini ziyaret etmek gibi faaliyetlerden oluşur. (Avcıkurt, 2003)

- **Kitle Turizmine Alternatifler**

Turizmin "kitlesele" ölçek kazanmasıyla birlikte etkilerinin daha ağırlaşması ve olumsuzlaşması çeşitli platformlarda daha arzu edilebilir turizm şekillerinin alternatif olarak ortaya sürülmesine yol açmıştır.

Daha kabul edilebilir turizm şeklinde şu özellikler göz önüne alınmaktadır: Kitle turizmine farklı yaklaşan turist türü yaygınlaşmalıdır; bunların kitle turistlerine göre kaynaklara karşı tutumları çok farklıdır; turizm küçük ölçeklidir; yani turist sayısı azdır; yerel toplum turizm üzerinde daha fazla kontrole sahiptir. Bu özellikler göz önüne alındığında ortaya çıkan turizm şekilleri ise şu şekilde sıralanabilir: Alternatif Turizm; Uygun Turizm; Topluma Dayalı Turizm; Ekoturizm; Etnik Turizm; Çevre Dostu Turizm; Yeşil Turizm; Sorumlu Turizm; Sürdürülebilir Turizm.

Sürdürülebilir Turizm: Yukarıda özetlenen turizm türlerinin tümü "sürdürülebilir" turizm türleridir. En yaygın benimsenen "sürdürülebilirlik" kavramı turizme uygulandığında "turizm kaynaklarının tüketilmeden, kirletilmeden, içi boşaltılmadan gelecek turist nesillerinin de kullanabilmesini sağlayacak şekilde kullanımının düzenlenmesi" demektir. Turizmin gelecekteki gelişmesi "sürdürülebilir" olmalıdır; yani Dünya Turizm Örgütü'nün çevre programının özünü oluşturduğu gibi, doğal, kültürel ve insansal kaynakların birlikte korunması gereklidir. Çevreyi ve yerel kültürleri korumada turizmin oynayacağı olumlu rolü artık herkes kabul etmektedir. Gelecek yıllarda da "doğal ve kültürel farklılık" turistlerin temel güdülerinin başında yer almaya devam edecektir. Bu da, ancak mevcut doğal ve kültürel özelliklerin olduğu gibi sürdürülebilirliğiyle bağlantılıdır. (Avcıkurt, 2003)

Ekoturizm: Kitle turizmine bir tepki ve alternatif olarak 1990'lı yıllarda gelişme gösteren ekoturizm kavramı, kırsal ve kültürel turizmin unsurlarını içermekte ve hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm türü olarak da ifade edilmektedir. Denetimsiz gelişen kitlesel turizm hareketinin çevre ve toplum üzerindeki tahribatları karşısında ekoturizm, sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında önemli bir araç olarak görülmektedir. Ekoturizm, sürdürülebilir turizmin bir alt bölümünü oluşturmaktadır.

Günümüzde turizm endüstrisinin hızla gelişen bir alt sektörü olarak her yıl milyarlarca dolar getiri sağlayan ekoturizmin, kitle turizminin ekolojik ve sosyoekonomik olumsuz etkilerini azaltıp, çevresel eğitim, korumacılık ve yerel toplumun refahını birleştirerek sürdürülebilir gelişmeyi sağlayacağı anlamını taşıdığı düşünülmektedir. Ekoturizm küçük ölçekte ve yerel kontrole dayalı olarak, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak için toplumsal gelişmeyi ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle kitle turizmine önemli bir alternatif olarak görülmektedir. (Avcıkurt, 2003)

Alternatif Turizm: Kitle turizmine karşı öne sürülen bu kavram çok şeyi kapsayabilmektedir; bu yüzden de araştırmacılar arasında tartışma konusu olmuş, karmaşık bir kavramdır. Bir tanıma göre "yerel halk tarafından yerel doğa ve kültüre dayandırılmış küçük ölçekli turizm" olurken, bir başkasına göre de "uzak destinasyonlara, özellikle de gelişmekte olan dünyaya bağımsız olarak az sayıda kişinin yaptığı yolculuk"tur. Butler'a (1990) göre de "varış alanlarında ve buralardaki nüfus üzerinde ekonomik kazançları azaltmaksızın, olumsuz etkilerin şiddetini en aza indiren turizm şekli"dir. (Özgüç, 1994)

Uygun Turizm: Bu terim oldukça az kullanılmaktadır. Ev sahibi toplumun kültürü, kimliği ve yer duygusunu sürdürmesi gerektiğini ifade etmektedir. Başlıca özellikleri ise: Yerel halkın temsilcilerinin de turizmle ilgili karar verme sürecinde eşit söz hakkı olması; doğal ya da kültürel mirasın yerel halkın zararına değil, koruma aracı olarak kullanılması; turistlerin otantik deneyimler yaşamaları gerektiğidir. Vurgulanan hususlar da, böylece, turist sayısı ve onların özelliklerinden çok, ev sahibi toplumun tavır ve davranışları üzerinde toplanmıştır.

Topluma Dayalı Turizm: Bu tür turizm, yerel halkın daha başlangıçta turizmin geliştirilmesiyle ilgili karar verme sürecine katılımını öngören turizm şeklidir. "Toplum yaklaşımı" ve "toplum güdülü turizm" olarak da anılır. Kavramın ardındaki ortak olduğu varsayılan yaklaşımlar şu şekilde özetlenebilir:

Yerel olarak benimsenebilecek tek bir görüşe varılabilir; yerel toplumlar turizm gelişmeleriyle ilgili kararlara katılabilirlerse çevresel nitelikler üzerinde de çok daha duyarlı olacaklardır.

Etik (Ahlâki) Turizm: Doğru ve yanlış olanı ortaya koyan ahlaki ilkelerle ilgilenen turizm türüdür. Etik turizm, turizm olgusuna katılan herkesin ve her sektörün gerekli kurallara uymayı ahlaki bir davranış olarak görmeleri esasına dayanır. Örneğin hükümetlerin çevreyi koruma konusunda bir dizi kurallar koyup, sonra da kendilerinin çevreyi kötüye kullanacak girişimlerde bulunmamaları gibi. Bazı ülkelerde çeşitli turizm ve rekreasyon kaynakları için bir dizi uyulması gereken ahlaki kurallar geliştirilmiştir. Örneğin Kanada'nın (1992) Code of Ethics for the Industry ve Avustralya'nın (1990) Tourist Industry's Code of Environmental Practice'i bunlar arasındadır.

Yeşil Turizm: Bu, belirli bir tür turizmden çok, turizm imajı ve işletmesiyle ilgili gibi görünen bir kavramdır. "Yeşil" ya da "çevre dostu" işareti taşıyan ürünlerin daha tercih edilebilir olduğunun anlaşılmasından sonra ortaya çıkmıştır. Turizm işletmecileri, örneğin İngiltere'de uygulama alanı bulduğu gibi, "çevre dostu" ürünleri kullanmaya ve yerel ekonomileri desteklemeye yönlendirilmekte; hatta bu kuruluşlar derecelendirilmektedirler. Başka yerlerde ise, "yeşil turizm", çevre koruması ve yerel halkı gözeten turizm türü olarak görülmektedir.

Sorumlu Turizm: Eğitim görmüş, bireysel turist taleplerini karşılamaya yönelik küçük ölçekli yerel halkın kontrolündeki, yavaş yavaş büyüyen turizm endüstrisini ifade ettiği kabul edilen sorumlu turizm deyimini bazı yazarlar alternatif, uygun ve yeşil turizmler karşılığında da kullanmaktadırlar. Bu da belirli bir turizm türünden çok, turist davranışını yansıtmaktadır. Buna göre, sorumlu turist: Gideceği yer ve onu nasıl koruyacağı hakkında önceden bilgi edinecek; gittiği yerdeki ev sahibi toplumun kültürüne ve mahremiyetine saygı duyacak; yerel kurallara ve çevre korumayla ilgili hususlara uyacak; gittiği yeri bulduğu koşullarda bırakacak; çevreye özen gösteren seyahat acentelerini seçecek; çevre korunmasına aktif olarak katılacak turist olmaktadır. (Özgüç, 1994)

2.4 Turizmde İlgi Çeken Olgular

Herhangi bir yerin (ya da ülkenin) turist çekebilme potansiyeli üç şeye bağlıdır: Turizmin temel unsurları ya da turizmin arz kaynakları denilen bu üç şey çekicilikler, erişim ve konaklamadır (turizmin üç A'sı- attractions, accessibility, accomodation). Bunların yeterliliği ve de organizasyon turizmde gelişmenin temellerini oluştururlar. Çekicilikler, turizmin yer seçiminde rol oynar ve turistin bir alanı ziyaret etme isteğini doğururlar; ulaşım ve iletişim hizmetleri erişimi sağlayarak bu ziyareti gerçekleştirirler; konaklama da , kendisine ekli diğer kolaylıklarla birlikte, turistin gidilen yerde ağırlanmasını sağlar. Bunlara bir de altyapıyı eklemek gerekir ki bu da temel işlevlerin yerine getirileceği garantisini verir.

Genel anlamda ilk ayırım şekli yerşekilleri, flora ve fauna gibi doğal özelliklerle, dinsel yapılar, anıtlar, tarihsel binalar ya da eğlence parkları gibi, tarihsel ya da çağdaş, insan yapısı nesnelere arasında yapılmaktadır. (Özgüç, 1998)

Bu bağlamda turizmde ilgi çeken olguları doğal çevre ve yapısal çevre olarak ikiye ayırabiliriz.

2.4.1 Doğal Çevre

Turistik ürünlerde çekiciliği belirleyen en önemli etkenlerden biri doğal unsurlardır. Coğrafi durum, manzara ve doğal yaşam kaynakları, temiz hava, kıyı kaynakları ve deniz, iklimik kaynaklar, hayvan türleri, bitki örtüsü (flora), kaplıca ve şifalı sular, doğal unsurları oluşturan alt gruplardan sadece bazılarıdır. (Özgüç, 1998)

• Klimatik Kaynaklar

Tatillerini iyi geçirebilmek için, turistler, tatil destinasyonundaki iklim koşullarında fiziksel bir rahatlık elde edebilmelidirler. İster aktif isterse pasif olsun, tatil sürecince yapmayı tasarladıkları rekreasyon faaliyetlerini de rahatsızlık duymadan gerçekleştirebilmelidirler.

Aslında, iklim bir tatil destinasyonu için başlı başına bir çekicilik oluşturabilmektedir. İklimin çeşitli unsurlarının turist üzerindeki etkisi de farklı şekillerdedir. Bunlardan bazıları rüzgar, sıcaklık ve nemdir.

• Kıyı Kaynakları Ve Deniz

Dünya nüfusunun büyük kısmı için tatil demek deniz kıyısına gitmek demektir. Hem iç hem de dış turizmde geleneksel olarak en popüler yerler kıyılar, en popüler tatil şekli de "güneş-deniz-kum" paket tatilleridir. Bu yüzden, iklimden sonra turizm için en önemli coğrafi kaynakları kıyının yapısı ve kalitesi oluştururken, plajlar da başarılı ve eğlenceli bir tatil geçirmede en önemli rolü oynarlar.

• Manzara Ve Doğal Yaşam Kaynakları

Daha çok kırsal alanlarla özdeşleşen bu kaynakları ziyaret etmek isteyenler, kıyı turizmine yönelenlerden daha karmaşık ve çeşitli güdülerle hareket ederler. Bunların başında da "dünyanın doğal harikaları"nı görmek arzusu gelir. Doğanın muhteşem görüntülerinin yaratıldığı büyük şelaleler, volkanik özellikler, mağara ve kaya formasyonları gibi jeolojik şekiller bunlar arasında yer alırlar.

İkinci olarak, insanlar kırsal alanları kırsal mekan gerektiren bir rekreasyon faaliyetini sürdürmek için kullanmak isteyebilirler; yelkenli, kano kullanma, atıcılık, dağa tırmanma, kayak vb. gibi faaliyetler ancak, kırsal alanda gerçekleştirilebilir ve burada, manzaradan çok, kullanılacak kaynağın niteliği ön plana çıkar. Buna karşılık, ata binme, bisiklet kullanma ve yürüyüş gibi faaliyetler içinse manzara daha ağır basar. Üçüncü olarak, belirli bir destinasyona varmaktan çok, bir tur halindeki turizm yolculuklarında bölgenin kırsal manzaralarını ve yerleşmelerini görmek de çekiciliği arttıracaktır. Dördüncü olarak, şehirselleşmenin baskısından kurtulup, şehir dışı bir yaşam tarzını denemek de istenebilir (çiftlik tatilleri gibi). Son olarak da, yalnızca zevk için etrafı seyretmek amacıyla da kırsal alanda bulunmak istenilebilir. (Özgüç, 1998)

- **Coğrafi Mekan Unsurları**

Bir coğrafi mekanı oluşturan başlıca üç temel coğrafi eleman vardır. Bunlar: (1) Araziyi meydana getiren ve biçimlendiren yer şekli ve jeoloji, (2) Doğal bitki örtüsü ve bununla bağlantılı hayvanlar. Doğal bitki örtüsü ve hayvan yaşamının dünya iklim kalıplarıyla yakından ilişkili olduğu açıkça ortadadır. (3) Coğrafi görünümün üçüncü elemanı insanın varlığıdır. Tarım ve ormancılık uygulamalarıyla doğal bitki örtüsünün büyük kısmı insan tarafından değişime uğratılmış; yollar, binalar, enerji hatları ve başka insan yapısı yapay unsurlar coğrafi görünüme eklenmiştir.

- **Yer Şekilleri ve Tercihler**

Turistlerin coğrafi görünüm bakımından tercihlerinin özellikle nispi reliefi fazla, arızalı bir yapıya dayanan manzaradan yana olduğu anlaşılmaktadır. Nispi reliefi (bir alandaki, örneğin vadi tabanı gibi, en alçak yerle en yüksek tepe arasındaki fark; mutlak relief ise deniz seviyesinden olan yükselti) yüksek olan bir yerin özelliklerine su da eklenirse bu çekicilik daha da artmaktadır. Örneğin dağların binlerce metreden birdenbire denize indikleri Norveç fiyortları bu tür coğrafi görünümün klâsik örnekleri arasında sayılmaktadırlar. Colorado nehrinin dümdüz Colorado çölünde yaklaşık 1.5 km derinliği de keserek oluşturduğu boğaz olan Büyük Kanyon yüksek nispi reliefiyle dünyanın en tanınan görüntülerinden birisidir. (Özgüç, 1998)

2.4.2 Yapısal Çevre

- **Kültürel ve Tarihsel Kaynaklar**

Bir bölgeye yönelik turist akımına neden olan çekiciliklerin başında, bölgenin kültürel ve tarihsel değerleri yer alır. Dünyanın her tarafında tarihsel alanlar ve yapılar, bazı tarihsel olaylar veya kişilerle ilgili oldukları için önem taşırlar. Çünkü insanlar her zaman kendilerinin ve diğer insanların geçmişlerine özel ilgi duymuşlardır. Bu nedenle tarihsel anıtların, binaların ve kalıntıların birincil turistik çekicilikler olması olağandır. Bu tip çekicilikler kapsamında, birtakım politik merkezler de özel önem taşır. Örneğin Moskova'daki Kremlin Sarayı, Londra'daki Buckingham Sarayı, Washington'daki Beyaz Saray gibi binalar birçok turist için

özel ilgili odağı olmuştur. Tarihsel yerlerin yanı sıra birtakım çağdaş kentler ya da merkezler de insanları kendisine çeker. Örneğin New York'taki Dünya Ticaret Merkezi gibi ekonomik gelişmenin yarattığı merkezler çağdaş yaşamın bir göstergesi olarak insanların görmek istedikleri yerlerdir. Bazı eski ve yeni dini yapılar da çok sayıda turist çeken eserlerdir. Örneğin, Ayasofya, Roma'da Vatikan, Londra'da Westminster, yerler yeryüzünde az sayıda bulunan binalar olup, çok sayıda turistin ziyaret ettikleri yerlerdir. Gelenekler, sanat eserleri, folklor gibi değerler de turistik çekicilikler arasında kabul edilmektedir. (Kozak, 2001)

Turistler tarihsel kaynakları çeşitli nedenlerle çekici bulurlar. Geçmiş medeniyetlerin kalıntıları ve o dönemde yaşayan insanların, makinelerin olmadığı devirlerde vardıkları teknolojik düzey turistleri etkileyebilmektedir: Örneğin, 4500 yıl kadar önce inşa edilmiş Mısır piramitleri ya da 15.-16. yüzyıllardan kalma İnka şehirleri gibi. Farklı geçmişleri olan, farklı kültürlerden gelen turistler sanat ve mimariye duydukları hayranlık yüzünden de tarihsel kalıntıları ziyaret ederler. Dünyanın hemen her yerinde bu tür yapılara rastlamak mümkündür. En önemli örneklerinden birisi olan ve çoklarıncı dünyanın en güzel binası olarak nitelenen Hindistan'daki Taç Mahal her yıl sayıları gittikçe daha da artan milyonlarca ziyaretçi çekmektedir. Bazı turistler de tarihsel bina ya da yerin dış görünümünden çok, tarihsel anlamının çekiciliğine kapılmaktadırlar. Özellikle arkeolojik alanlar bunlar arasındadır.

Tarihsel eserlerin günümüze kadar aktarılanları, daha çok yakın sayılabilecek tarihsel dönemlerdendir. MS 1000 yıllarından itibaren Avrupa'daki ekonomik değişimlere paralel ortaya çıkan küçük şehir devletleri (örneğin İtalya'da Floransa, Napoli, Milano gibi) ve ticaret merkezleri (İtalya'da Venedik, Cenova, Pisa, şimdiki Hırvatistan'da Dubrovnik gibi) yapılarını daha büyük ölçüde koruyarak günümüze aktarılmışlardır. Bunların zenginlikleri, özellikle Sanayi Devrimi'nden uzak kalan yerlerde, günümüze kadar gelen şehirlerin mimari ve sanat eserleriyle dışa yansımıştır.

Sanayi Devrimi'ne kadar göz alıcı eserlerin büyük kısmı dinsel yapılar ile ünlü mimar ve sanatçılara yaptırılan zenginlerin konutları ya da başka yapılardan oluşuyordu. Bunların da eklenmesiyle, bazı şehirler büyümelerindeki farklı devirleri ve tarzları bir arada sunmuşlar.

Tarihsel çekicilikler birbirinden çok farklı ve çok çeşitli özellikleri içine aldığından, sınıflandırmaları da çeşitli yollardan yapılır. Kaynağın fiziksel yapısına dayanılarak dörtlü bir ayırıma gidilebilir: (Özgüç, 1998)

(1) Binalar ya da bina kalıntıları: Büyük malikaneler, sanatçıların konutları, kiliseler, camiler, şatolar, atölyeler, fabrikalar vb. Bunlar tek tek olabilecekleri gibi, bir grup da oluşturabilirler.

(2) Tarihi olayların meydana geldiği yerler. Savaşlar, dinsel, siyasal ya da mitolojik olayların meydana geldikleri yerler -kalıntılar hiç bulunmasa bile- tarihsel bir önem taşırlar.

(3) Arkeolojik sitler. İnsan tarafından yapılmış, bina şeklinde olmayan anıtlar ya da diğer inşaatlar (örneğin gömütler, eski tarla sistemleri, dikilmiş taşlar, surlar, demiryolları, madenler vb.).

(4) Çeşitli "sitlerden toplanmış ve başka bir yerde yani her tür müzede bir araya toplanmış nesnelere. Bu grup içine açık hava müzeleri de girer; örneğin taşıt ya da sanayi müzeleri, geçmişteki teknolojiyi yansıtan eski araç-gereçlerin başka bir yerde bir araya toplanmalarıyla oluşurlar. (Özgüç, 1998)

• Şehirselle Kaynaklar (Kentselle Kaynaklar)

Şehirler, özellikle de büyük şehirler, en önemli turizm kaynaklarıdır ve kendileri başlı başına önemli destinasyonlardır. Birçok turizm çekiciliğini bir anda sundukları gibi, kendi sakinlerine sağladıkları çeşitli kolaylıklar da büyük şehirlerin diğer yerleşmelere göre daha üst düzeydeki fonksiyonları olmaktadır. Büyük şehirler aynı zamanda da iletişim merkezleridir; karayolu, demiryolu ve havayolu ağları turistleri istedikleri yöne kanalize ederler. Bu yüzden de herhangi bir şehir için ihtiyaç duyulan ulaşım ve konaklama altyapısı aynı zamanda turistler için de gereklidir. Turizm, büyük şehirlerin ekonomilerinde bir sayfiye yerleşmesindeki gibi egemen biçimde kendisini hissettirmez; fakat turizmle ilgili kolaylıklar şehirselle coğrafi görünümün gittikçe daha önemli birer parçası haline gelmektedirler.

Şehirlerde turistleri çeken hususların başında şehir merkezinde yaratılmış olan hoş ortam gelir. Değişik mimarileri olan sokaklar, caddeler, meydanlar, binalar ve yeşil alanlar, varsa limanlar, tarihselle özellikler ve benzerleri şehre çeşitlilik kazandırır. Şehrin kendisine özgü toplumsal kültürel ortamı, yani şehirselle yaşam tarzı ve canlılığı da son derece önemli bir çekicilik unsurudur.

Şehirler çok fonksiyonlu yerleşmelerdir ve bunların ne gelişmeleri, ne büyümeleri, ne de bozulmaları turizmin gelişme döngüsü tarafından belirlenecektir. Bu yüzden de diğer turizm alanlarınınkine benzer bir gelişme kalıbı göstermezler. Fakat şehirler, vazgeçilmez bir şekilde, turizmin en çok yöneldiği ve büyük ekonomik katkı sağladığı alanlardır da. Örneğin günümüzde Londra'da mali işlemler (bankacılık ve borsa) ve turizm artık bu şehrin can damarı haline gelmiştir. İngiltere için yapılan bir hesaba göre ülkenin kırsal alanlarını ziyaret eden günübirlikçiler bu alanlara büyük ekonomik katkıda bulunurken, şehirler bu tür geziler için hala zirve durumlarını korumaktadırlar. (Özgüç, 1998)

2.5 Turizm Politikası

Turizm politikası; bir ülkede genel ekonomi ve dış ilişkiler politikalarına uygun olarak, iç ve dış turizmin geliştirilmesi, turizmin ekonomik, sosyal, çevreyle ilgili kültürel fonksiyonlarından en rasyonel biçimde yararlanılması amacı ile, Devlet ve Kamu yönetimini temsil eden, yasama ve yürütme gücüne sahip bulunan kuruluşlar tarafından turizm alanında alınan tedbir ve yapılan müdahalelerin tümüdür.(Olalı, 1995)

Turizm politikası örgütlenmiş bir toplumda turizmin ekonomik ve ekonomik olmayan fonksiyonlarından en rasyonel şekilde yararlanmak, turizmin muhtemel olumsuz etkilerini en alt düzeye indirmek amacıyla turistik gelişmenin gidişine bilinçli olarak yapılan müdahalelerin ve sektörde alınan önlemlerin tümüdür.

Turizm sektörüne devlet müdahalesinin, böylece sektörde bir politikanın izlenmesinin hedefleri şöylece sıralanabilir:

1. Turizm politikasının ilk hedefi ekonomiktir ve turizmin sağladığı ekonomik yararları en yüksek düzeye çıkarmak. Şu var ki, tüm faaliyetlerin hedefinin sonuçta insan mutluluğunu artırmak olduğu gözden uzak tutulmamalı, turizm politikasında atılacak her adımın sadece devlete döviz, işletmeciye kar sağlamak değil, insan mutluluğunu arttırmaya katkıda bulunmak olduğu düşünülmalıdır.

2. Turizm alanında psikolojik ve sosyal engelleri çelişik fikir ve davranışları frenlemek,

3. Turizm alanında sağlam ve güvenilir meslek kuruluşlarının oluşmasını özendirmek, desteklemek, böylece turizm endüstrisinin değişik alanlardaki faaliyetlerinin tatmin edici şekilde sürdürülmesini ve oto kontrolü sağlamak,
4. Turizmin uluslararası piyasaya girmesine yardımcı olmak.
5. Turizm sektörünün aşırı duyarlılığından, zaman ve mekan bakımından yoğun karakterinden doğan milli kayıpları, sorunları kısmen önlemek,
6. Turizmin yarattığı dışsal ekonomilerin olumlu yönlerini geliştirmek, genel ekonomi politikası içinde sektörün düzenli ve dengeli gelişmesini sağlamak,
7. Turizmin sağlık, dinlendirici, kültürel fonksiyonlarından mümkün olduğu kadar daha çok bireyi yararlandırmak,
8. Turizme sanayileşme yoluyla kalkınmanın bir alternatifi olarak bakılmasını önlemek, spekülatif eylemleri durdurmak, turistik kapitali sistematik bir şekilde korumak ve işletmek. (Sümer, 1983)

Turizm politikası tespitinde, her ülke kendi sosyal, ekonomik ve kültürel imkanlarını göz önünde tutar. Ancak, turizm politikasının uluslar arası düzeyde geçerliliğini sağlamak ve pazara uygun bir politika tespit etmek için bazı özellikler vardır. Turizm politikasının özelliklerini dört başlıkta toplayabiliriz.

1. Turizm Politikası çok yönlüdür: Turizm ,teknoloji, ekonomik büyüme, kentleşme, sosyal yaşam düzeyi, ulaştırma, pazarlama gibi değişik sektörlerle ilgili ve bağımlıdır. Bu sektördeki değişiklikler ve hareketler turizme büyük etki yapar. Bu bakımdan turizm politikası diğer sektörlere bağımlı olarak, çok yönlüdür.

2. Turizm Politikası dinamiktir: Turizm, içerik ve hedefler bakımından hergün değişen verilere dayanır. Bu bakımdan sabit kurallar yerine, hareketli bir özelliği vardır. Pazar ilişkileri yönünden de durum böyledir. Bir ülkede salgın hastalık çıkması birden bire turist akınını durdurabilir. Bu bakımdan çok cepheli bir Pazar olanağı yaratılması ve tesislerin planlanması, turizm politikasında dinamiklik özelliklerini ortaya koyan gerçeklerdir.

3. Turizm Politikası akılcıdır: Turizmde faaliyetler ulaşımdan başlayarak yatırıma ve işletmeye kadar değişen hizmet fonksiyonlarını kapsar. Bu fonksiyon ve hizmetlerde rasyonalite prensibi çok önemlidir. Bu ise, akılcı bir politikanın uygulanması sonucunda ulaşılabilen bir husustur.

4. Turizm Politikası ekonomiktir: Turizmde tespit edilen politika ile ekonomi arasında organik bir bağ vardır. Turizm politikasında kurumsal veya politik değişiklikler, faaliyetlerde ve pazarlamada büyük etkiler yapar. Bu bakımdan politika tespitinde ekonomik olma özelliği, göz önünde tutulmalıdır. (Bayer, 1992)

3. İKON YAPI KAVRAMLARI

3.1 Tanımı

İkon: (Yunan dilinde eikon:tasvir) Rus ve Yunan Ortodoks kiliselerinde, renkli İsa, Meryem ve aziz tasvirlerine verilen ad. (Hasol, 1995)

Peirce'a göre ikon; nesnenin başka nesnelerin bazı özelliklerini alıntılması, o nesneye ait kavramlar hatırlatması halidir. (Asiliskender, 2001)

İkonoloji eski resim, heykel ve anıtların açıklamasıdır. Mimarlıkta anıt niteliğine ulaşan binalar için ikon sözcüğü kullanılmaktadır.

Mimarlık ikonlarının her biri tek tek değişik şekillerde kendini dışa vurur, her biri özgün mimari formu ile bir sembolizm içerir. Onlar 'landmark' ve 'ikon' olarak zamanda ve mekanda varolurken arkasındaki büyük düşüncelerin nerede ve nasıl olduklarının da işareti olurlar. (Gökçe, 2003)

Graham Morrison'a göre (Guardian, 2004) gerçekten mimari ikon olan bina, yanlış anlaşılmayan, genellikle kışkırtıcı ve amacının da ötesinde kültürel işaretler taşıyan binadır. Sıradan sokakların ve değişik olmayan binaların gücü ikonun özel olmasına izin vermektedir. Bilbao örneğinde tek bir binanın şehrin algılanışını ve ekonomisini nasıl değiştirdiği görülmektedir. [1]

Şehirlerdeki turistleri çeken yapıları incelediğimizde, bu yapılar daha önce de belirtildiği gibi tarihsel özellikleri bakımından önemli olabildikleri gibi yapılış amaçlarıyla, üzerlerine yüklenen anlamlarla ya da temsil ettikleri değerlerle de ilgi odağı olabilirler. Dünyada bu gibi nedenlerle mimarlık ikonu haline gelmiş birçok yapı bulunmaktadır. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen turistler bu yapıları görebilmek için buldukları şehirlere gitmektedirler. Böylece bu kentlerin turizm gelirleri artmaktadır. Bu yapılar mimarlık ikonlarıdır.

3.2 İkon Yapı Çeşitleri

Tüm ikon yapılar, çevreleriyle uyumlu ya da uyumsuz, işlevsel ya da değil, mimari bir bütünlük içinde olsun ya da olmasın, görsel olarak etkileyicidirler. Toplumsal hafızada yaratılan güçlü simgeler olan bu yapılar geçmişten günümüze insanlığın ilgi odağı olmuşlardır.

Bu yapılardan bazıları süreç içerisinde ikonlaştığı gibi bazıları da ikon yapı olarak tasarlanmışlardır. Buradan yola çıkarak mimarlık ikonlarını ikiye ayırabiliriz.

3.2.1 Tarihsel İkon Yapılar / Süreç İçerisinde İkonlaşmış Yapılar

Yapıldıkları döneme damgalarını vuran bu yapılar önemlerini günümüzde de korudukları gibi turistlerin destinasyon seçimindeki önemli etkenler arasında da yer almaktadırlar. Süreç içerisinde ikonlaşmış yapılara örnek olarak Barselona'da bulunan Sagrada Familia Kilisesi, İstanbul'da Ayasofya Müzesi, Hindistanda'ki Tac Mahal gösterilebilir. Bu örneklerin bazıları buldukları şehirlerle birlikte anılmaktadırlar; Mısır Piramitleri ya da Londra Kulesi gibi.

- **Kremlin Sarayı (Кремль) - Moskova / Rusya (1155)**

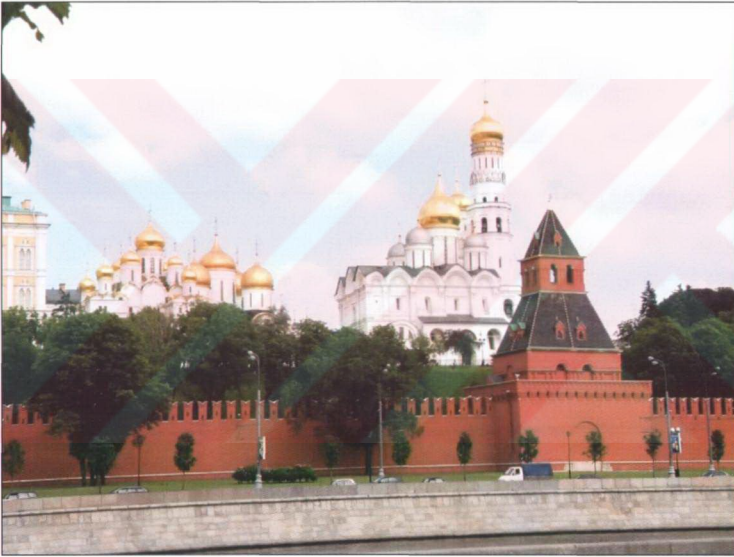
Moskova'daki Kızıl Meydan'da bulunan ve Moskova'nın sembolü olan Kremlin Sarayı, Çar İvan tarafından 1155'te yaptırılmıştır. Eski bir savunma kalesi olan Kremlin, 19 metre yükseklikte kırmızı bir duvarla çevrilidir. Bu duvarın çevre uzunluğu 2250 metredir. Duvarın giriş yerlerinde ve köşelerinde büyük kuleler vardır. En büyük kule 72 metre yüksekliktedir. Burada ilk yapı 14. yüzyılda yapılmış, daha sonra yeni ilavelerle büyümüştür.

Kremlin'in içinde harika saray ve kiliseler vardır. Fakat bunların hepsi İtalyan ve Alman mimarları tarafından yapılmıştır ve Rus mimarlık sanatını yansıtmazlar.

Kremlin Sarayı'nın hemen yakınında bulunan ve Aziz Basileios adına Korkunç İvan

tarafından yaptırılan Saint-Basile Katedrali, yalnız Moskova'nın değil bütün Rusya'nın en orijinal eseridir ve dünyada buna benzeyen başka bir kilise yoktur. Çünkü bu yapı şark stilinde bir kilisedir. Kubbeleri İslami eserlerin kubbelerine benzer.

Katedralin inşaatına 1555'de başlanmış, 1560'da bitirilmiştir. Yapının mimarı Barma adlı bir Rus'tur. 11 bölümü ve 8 kubbesi vardır. Kubbelerin yükseklik, süsleme ve renkleri birbirlerinden farklıdır. Fakat hepsi soğan başı gibi yuvarlak ve sarmal dilimlidir. Düz veya prizmatik çinilerle kaplanmışlardır. En yüksek kulenin kubbesi altın yaldızlıdır.

Şekil 3.2.1 Kremlin Sarayı [2]

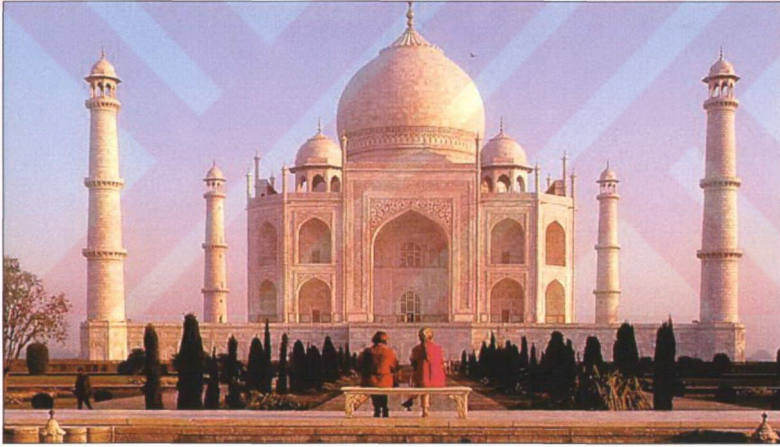
Kremlin sarayı Rus hükümetinin residansı olarak hala kullanılmaktadır. Müze haline getirilmiş olan diğer saraylarda, çarlara ait mücevherler, mobilyalar ve diğer eşyalar sergilenmektedir ve bunlar hem sanat hem de maddi değer bakımından bir hazine sayılmaktadır. [3]

Şehrin caddelerinin birleştiği bir nokta olan Kremlin, araziye düzensiz bir yerleşim planıyla inşa edilmiştir. Kremlin ilk olarak 1156 yılında inşa edilmiştir, bu sıralarda yapılar ahşaptan yapıldığı için çıkan yangından sonra genişletilmiş ve günümüzdeki formunu 1500 yılı

civarında almıştır. Çar bu iş için Rusya'nın çeşitli yerlerinden mimarlar görevlendirmekle kalmamış, kuzey İtalya'dan da mimarlar getirmiştir. 1571'de Tatarlar'ın saldırısına uğramıştır, tekrar yapıldıktan sonra 1624-1736 yılları arasında çeşitli yeni yapıların inşasıyla genişletilmiştir. 1712'de St. Petersburg başkent olsa da, Kremlin restore edilmiş, 1838-1849 yılları arasında Büyük Kremlin Sarayı da eklenmiştir. 1917'de devrimden sonra hükümet yeniden Moskova'ya taşınmıştır. (Reichold ve Graf, 1999)

Büyük Kremlin Sarayı Çar I.Nicholas'ın emriyle Konstantin Ton tarafından yapılmıştır, 500,000 feet² alana yayılmaktadır ve 11 milyon rubleye inşa edilmiştir. [4]

- **Tac Mahal (Taj Mahal) - Agra / Hindistan (1630 – 1653, Mohammed Isa Afandi, Ahmed Lahori)**

Şekil 3.2.2 Tac Mahal [5]

Tac Mahal, Hindistan Türk İmparatorluğu'nun Timuroğulları hanedanının 5. hükümdarı Şah Cihan (1593-1666) tarafından, o zamanki imparatorluğun başkenti olan Hindistan'ın Agra şehrinde, Jumna Nehri'nin kıyısında yaptırılmıştır. Dünyada aşk için dikilmiş en büyük ve en güzel anıt olarak kabul edilen bu türbe, Şah Cihan'ın büyük bir aşkla sevdiği eşi Ercümen Banu'nun ölümü üzerine, onun hatırasına yaptırılmıştır.

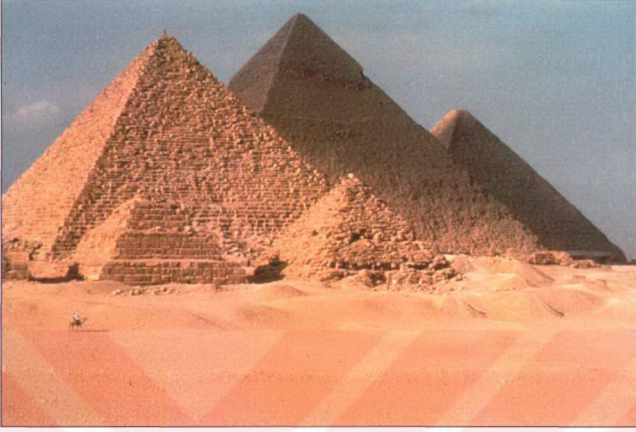
Tac Mahal'in yapımında parlak, ince mavi damarları olan beyaz mermer kullanılmıştır. Aynı mermerden yapılan ve yerden yüksekliği 82 metre olan kubbe, Mimar İsmail Efendi tarafından yapılmıştır. Kubbe üzerinde altınlı bir alem vardır. Türbenin beyaz mermerden 4 minaresi vardır. Anıtın dört yanına Hatta İsmail Efendi tarafından Yasin suresinin tamamı yazılmıştır. Tac Mahal'in yüzbinlerce akik, sedef ve firuze gömülü olan duvarlarında ayrıca 42 zümrüt, 142 yakut, 625 pırlanta ve 50 adet çok iri inci vardır.

Romantik görünüşü ile herkesi büyüleyen, Doğulu Batılı birçok ünlü yazar ve şaire ilham kaynağı olan Tac Mahal, mehtaplı gecelerde bile aydan daha parlak görünür. 1966 Hint-Pakistan Savaşında, Pakistan savaş uçaklarına yol gösterici bir parıltı olmaması için, Hint hükümeti tarafından kubbesi siyah bir çadıyla örtülmek zorunda kalmıştır. [6]

Bu eşsiz mimari başyapıtta görev yapan ustalar, İslam ülkelerinden gelen mimarlarla çalışmaya 1631'de başladılar. Tac Mahal, 22 yılda 1653'te bütünüyle tamamlandı. Agra ilinin dışında, Yamuna ırmağının kıyısında, 305x580 metre ölçülerinde dikdörtgen avluda yer alan Tac Mahal, dört cephesinin ortalarında 33 metre yüksekliğindeki taç kapılarıyla 75 metre yüksekliğindeki anıt kubbeyi çevreliyor. İç mekanı örten 30 metre yüksekliğindeki alt kubbeyle üst kubbe arasında türbe mekanı kadar ölü hacim bulunuyor. Türbe iç mekanında 2 metre yüksekliğindeki mermer şebekenin içinde Ercümen Banu ile Şah Cihan'ın sandukaları duruyor. Asıl mezarlar, döşemenin altında, avlu düzeyindeki mezar odasında yer alıyor. Değerli taş bezemeleri mekanında, kumtaşından anıtsal giriş kapısı avlusunun güneyinde olan Tac Mahal'in adı, Ercümen Banu'nun lakabı Mümtaz Mahal'in değişmiş şekli. (Reichold ve Graf, 1999)

Değişik kültürlerden birçok sanatçının görevlendirildiği Tac Mahal'de toplam 20,000 işçi çalışmıştır. Güneşli bir günde geometrik bahçesindeki havuzun mavi sularında yapı büyüklüğü saray gibi yansımaktadır. Şah Cihan'ın ölümünden sonra Yamuna Nehri'nin diğer kıyısında kendisi için Tac Mahal'e benzer siyah bir mozole yaptırmayı planlamıştır fakat 1658'de oğlu Aurangzeb'in babasının yerine geçmesi planlarını bozmuştur, Aurangzeb Şah Cihan'ı sevgili karısının yanına gömmüştür. Simetrik bir yapı olan Tac Mahal gün boyunca güneş ışınlarının cephelerinde yarattığı değişik tonlarla çeşitli renklere bürünmektedir. (Gympel, 1996)*

- **Piramitler (Mer)– Giza / Mısır (M.Ö. 2551-2528)**

Şekil 3.2.3 Piramitler [7]

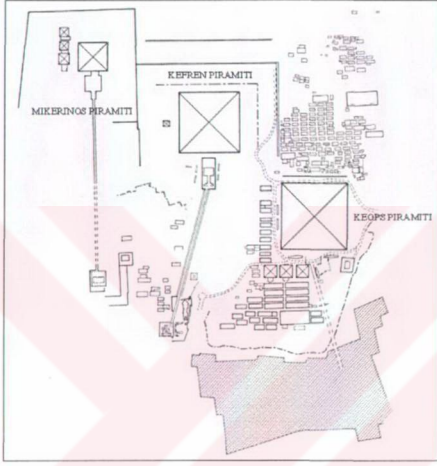
Dünyanın yedi harikasından günümüze kadar ulaşan tek eser, Mısır'daki Keops Piramididir. Mısır'ın başkenti Kahire yakınındaki Nil Nehrinin batısında bulunan Giza Yaylasında bulunmaktadır.

Keops Piramidinin yanında biraz daha küçük olan Kefren ve Mikorinos piramitleri bulunmaktadır. Ayrıca, içlerinde prenseslere ve firavunun en yakın yardımcılara ait mumyaların bulunduğu beş piramit daha vardır. Büyük Piramit de denen Keops Piramidi, M.Ö. 2800 yıllarına doğru hüküm süren Mısır'ın 4. Sülale devri hükümdarlarından Keops'un mezarıdır. İkinci büyük piramit, Keops'un kardeşi olan ve O öldükten sonra firavun olan Kefren'e aittir. Küçük piramit ise M.Ö. 2500'lü yıllarda hüküm süren Mikerinos'a aittir.

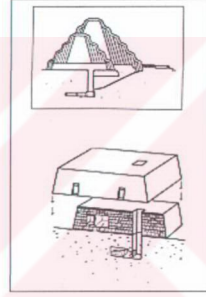
Mısır piramitleri yeryüzündeki anıt-kabirlerin en eskileri ve en büyükleridir. Bunların en haşmetlisi olan Keops Piramidi dış görünüşü ile de "Dünyanın Birinci Harikası" olma niteliğine hak kazanmıştır. Piramitler, firavunun mumyası ile hepsi birbirinden değerli eşsiz nitelikteki sanat eserlerini; kral, kraliçe, prens heykellerini de içlerinde saklıyordu.

Keops Piramidinin yüksekliği 138 metredir. Tepeden 10 metre kadar aşınmıştır. Bazıları 10-15 ton ağırlığında olan 2.300.000 adet blok taşın üst üste yığılmasıyla oluşturulmuştur. Bir

kenarı 227 metre olan dörtgen tabanı 50.524 metrekarelik bir alanı kaplar. Piramidin iç ortasında, tepeden 100 metre kadar aşağıda ve tabandan 40 metre kadar yukarıda firavunun odası vardır. Firavunun mummyası, hazinesi ve özel eşyası bu odaya konmuştur. Oda 10,5 metre uzunlukta, 5 metre genişlikte ve 6 metre yüksekliktedir. Buraya 50 metrelik bir dehlizden girilir. Biri kraliçeye ait olan iki oda daha vardır.

Şekil 3.2.4 Piramitlerin yerleşim planı [8]

Şekil 3.2.5 Piramid şeması [9]

Tarihi Herodot'a göre, ağır granit blokları, piramidin üst bölümlerine çıkarmak için 925 metre boyunda, 19 metre genişlikte bir rampa yapılmıştır. Sadece bu rampanın yapılması bile 10 yıl sürmüştür. Bu muazzam mezar, üç ayda bir toplanan 100.000 esirin çalışmasıyla 30 yılda tamamlanmıştır. Daha sonra da Keops'un ve eşinin mummyalanmış cesetleri bu mezara yerleştirilmiştir. [10]

Piramitler Giza'nın Kahire yakınındaki uzak ucundan bile görülmektedirler. Bu tarz yapıların yapımı genelde çok uzun zaman almaktadır; yapım aşamasında görevli birçok işçi tonlarca gelen taşları taşıyabilmek ya da hareket ettirmek için hayatlarını kaybetmiştir. Ölümün sonsuzluğunun farkındalığı ve bu inanca tapınma Mısır kültürünün başlıca bileşenlerinden biridir. Sosyal hiyerarşinin sembolü olarak yapılan yapılar, Mısır kültürünün sonsuzluğunun garantörüdürler. (Gympel, 1996)

3.2.2 Çağdaş İkon Yapılar - Çağdaş Mimari

Günümüzde bir durumun önemini anlatabilmek, önemli bir olayın hatırlanmasını sağlayabilmek ya da bir yere ilgi çekebilmek için tasarlanan bazı yapılar daha bitirilmeden bile mimarlık ikonu haline gelebilmektedirler. İkon olmak amacıyla tasarlanan yapılara Malezya'nın gelişim sembolü haline gelen Petronas Kuleleri, Bilbao'da Frank Gehry tarafından yapılan Guggenheim Müzesi, Avustralya denildiğinde hemen akla gelen Sydney Opera Binası, Fransız İhtilali'nin 200. yılında yapılan La Grande Arche, New York'un önemli en sembollerinden biri olan ve bu yüzden 11 Eylül saldırısına uğrayan Dünya Ticaret Merkezi örnek olabilir.

Bu modern ikonların bazıları başta yadırganmıştı ama şimdi kendiliğinden işlevlerini ve kamusal önemlerini yansıtıyorlar.

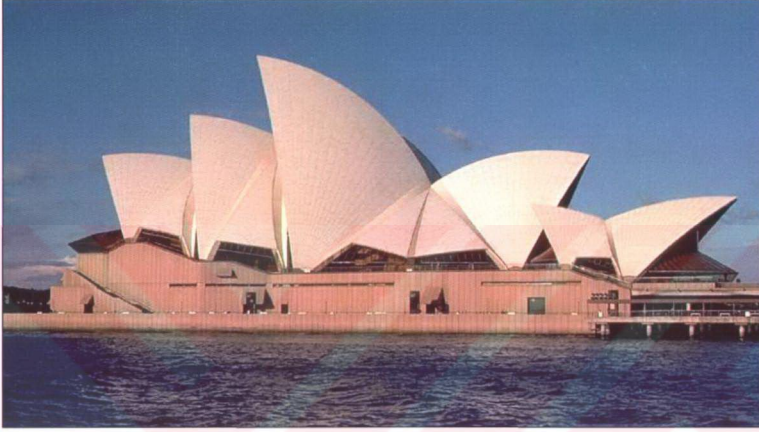
• Sidney Opera Binası (Sydney Opera House) / Avustralya (1957-1973, Jørn Utzon)

Jørn Utzon, Sydney Opera Evi'nin mimarlığından yapım aşamasının ortalarında planda değişiklik yapıldığı için istifa etti. Tamamlanmasını Avustralyalı bir firmanın ellerine bıraktı ve bittiğini görmek için bile hiç dönmedi. Binanın bitirilmesi onaltı yıl sürdü, bütçe birçok defa katlandı ama Sydney'deki opera popülaritesi artmadı. Bütün bunlara rağmen, Utzon'un en bilinen ve önemli yapıdır, ayrıca ikonik varlığıyla Avustralya'nın sembolü durumundadır.

New South Wales hükümetinin Sydney'in kültürel değerlerini yükseltmek amacıyla bir opera evi yarışması açıldığını anons etmesiyle proje süreci başlamış oldu. İki salon, bir restoran ve toplantı odalarından oluşan bir programı olan yarışmaya dünyaca ünlü birçok mimar davet edildi. Seçilen arazi, şehrin her yerinden görülebilen, Sydney Limanı kıyısındaki Bennellog Point Burnu idi. Dokuz ülkeden 234 mimar yarışmaya katıldı.

Utzon'un orijinal şeması araba girişi, alışveriş alanları ve servis mekanlarını içeren değişik yüksekliklerde anıtsal parabolik kabuklardan oluşan bir platformu kapsıyordu. Ne yazık ki, mühendis Ove Arup ile ortaklaşa çalışılsa da orijinal yapının hesapları çok karışık ve kabuklar

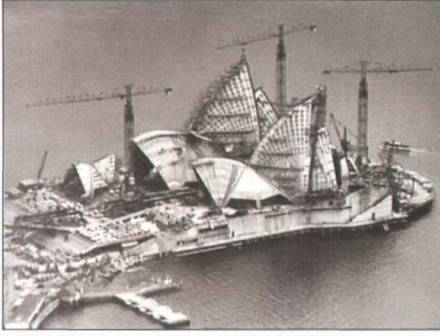
platform için çok ağırdı. Olayı hızlandırmak için platformun yapımına acilen başlandı, ayrıca Utzon oditoryum üzerinde tekrar çalışmaya başladı. İkinci sunuşunda, Utzon oditoryumun kabuklarını 91.4m. çapında bir kürenin parçalarından oluşturmayı önerdi. Kabuklar prefabriğe, beton bantlar halinde tasarlandı.

Şekil 3.2.6 Sidney Opera Binası [11]

Sonuçta bina asıl plandan daha komplike bir form almıştı. Utzon'un modernist-ekspresyonist yapısı, Eero Saarinen ve Frank Lloyd Wright'ın tasarımlarını da anımsatmaktaydı. Bir platform üzerine yapılan proje mimarın eski Meksika tapınaklarına olan ilgisinden çıkmaktadır, bazı yapım teknikleri de bin senelik Çinli yapım kılavuzu Ying Tsoo Fah Shi'den adaptasyonlardan oluşmaktadır. Utzon oldukça organik bir formu prefabrikasyonun yüksek teknolojisiyle doğru bir şekilde sentezlemeyi başardı. Zamanında popüler olan modernizmde uluslararası bir trend yarattığı gibi, bugün de dünyanın en çok bilinen yapılarından birini gerçekleştirmiş oldu. (Anonim, 1998)

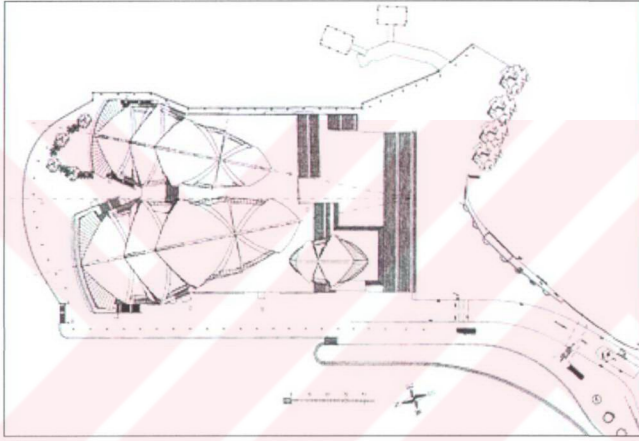
Rüzgarla dolmuş yelkenlere benzeyen, yükseklikleri 60m'yi bulan 12 beyaz kabuktan oluşan Opera Evi sadece Sydney'in değil bütün Avustralya'nın sembolü haline gelmiştir. (Tietz, 1999)

Şekil 3.2.7 Sidney Opera Binası yapım aşamaları [12]

Dünyanın en büyük opera binasıdır. Görünümü dünyadaki hiçbir yapıya benzemez. 1973'te tamamlanan eserin açılışına İngiltere Kraliçesi Elizabeth II de katıldı.

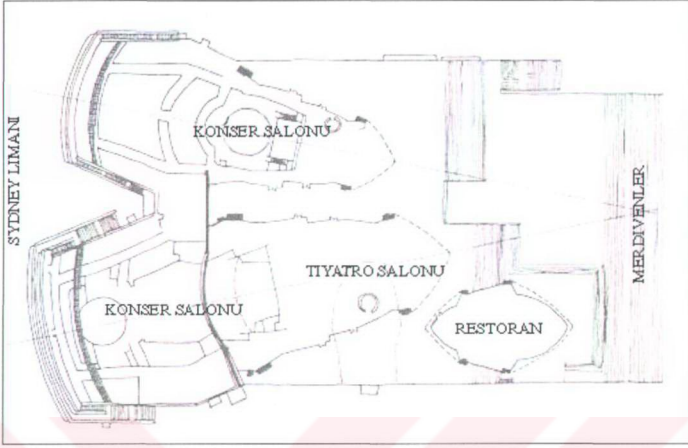
Binanın yapımında 125.000 ton beton, 6.000 ton da çelik kullanılmıştır. Asıl bina 3 tekne gövdeden oluşur. Bunlardan birinde 2700 koltuklu konser salonu, ikincisinde 1555 koltuklu opera salonu, üçüncüsünde de lokantalar yer almaktadır. Ayrıca iki tiyatro ve bir konser salonu daha vardır.

Şekil 3.2.8 Sidney Opera Binası vaziyet planı [13]

Konser salonu granit, beton ve camdan yapılmış, sahne tavanı gül ağacından panolarla kaplanmıştır. Limana bakan cephesinde, şehrin en güzel manzarasına sahip bir oturma salonu vardır. Müzik dinlenen salonun daire şeklindeki tavanında, akrilik maddeden yapılmış 21 tane akustik reflektörü bulunmaktadır. Opera salonunun tavanında da, harika akustik sağlayan üç büyük reflektör vardır. Bunlar kablolarla tavana asılı durmaktadır.

Opera binası 183 metre uzunlukta ve 95 metre genişlikte bir alanı kaplamaktadır. En büyük bölümünün yüksekliği 67 metredir.

Şekil 3.2.9 Sidney Opera Binası plan şeması [14]

Sydney Operası'nın dünyanın başka hiçbir operasında olmayan bir özelliği daha vardır. Burada sahnelenen bir opera veya tiyatro eseri, konser veren bir virtüöz asla alkışlanmaz! Çünkü, bir eserin burada oynanması, bir sanatkarın burada sahneye çıkması alkıştan daha büyük bir takdir sayılmaktadır. [15]

- **Petronas Kuleleri (Petronas Twin Towers) - Kuala Lumpur / Malezya (1998, Cesar Pelli)**

12 Nisan 1996'da A.B.D. kaynaklı 'Council on Tall Buildings and Urban Habitat' (Yüksek Binalar ve Şehircilik Habitatu Konseyi) Petronas Kuleleri'ni dünyanın en yüksek binası olarak seçti. 10 Temmuz 1997'de daha ayırt edici olabilmek için seçim üç kategoriye ayırdı.

Petronas Kululeri bu değişiklikleri önemsemedi ve batı stili mimari formlu büyük ofis kompleksi Malezya hükümetinin ekonomik başarısını temsil etmekte. 452m. yükseklikle, 40.4 hektarlık yerleşim alanının 1.67 milyon m²'sini kaplayan bu ikiz kuleli yapının kulelerinden biri 697bin m² alan kaplayarak dünyanın en yüksek kulesi olarak bazı ayrıcalıklara sahip oldu. Kuala Lumpur için yeni bir sembol olarak tasarlanan yapı eski yarış alanının yerine yapılmış. Merkezde bir Petrol Müzesi, bir senfoni salonu, bir multi-medya konferans merkezi ve alışveriş için dükkanlar bulunmakla birlikte, 4500 arabalık otopark da yer almakta.

Şekil 3.2.10 Petronas Kuleleri [16]

Binanın çevresindeki beton kolonlar çok hacimli taşıyıcı elemanlara olan ihtiyacı azalttı ve çeşitli strüktürel yenilikler sayesinde yüksek kulelerin yapımı mümkün kılınabildi.

Dış çerçeveyi tamamlamak için yuvarlak beton kirişler kolonlarla birleştirildi, her kat betonunu desteklemek için kullanılan çelik aynı zamanda iki kuleyi birleştiren 58m. uzunluğundaki köprünün de çerçevesini oluşturmakta. Yapının temelleri yoğun kumlu bir toprağa başarıyla inşa edilmiştir.

Bu teknik başarılar gerçek anlamda olduğu kadar mecazi olarak da destekleyici rol oynamaktalar. Bu boyuttaki bir projede bile mimari ifade zerafeti ve teknik coşkunluğu vurgulayabilmekte.

Şekil 3.2.11 Petronas Kuleleri vaziyet planı [17]

Zemin kattaki plaza ve kış bahçesi mimari tasarımı özel hayatı sosyal mekanına sokan bir enstrüman olarak gösteriyor. Başka birçok yapı tipi üzerinde çalıştığı halde Pelli Dünya Finans Merkezi ile başlayan ve en son Petronas Kuleleri projesiyle gökdelen tasarımcısı olarak ün yaptı. Pelli kulelerin formunu İslami geometrik prensiplerden almış ve helezonlarını da minarelerden esinlenmiş.

Malezya'nın endüstrileşmesi çok yeni ve çabuk olmuştur. Burada sorulması gereken soru binanın ne kadar yükseklikte olduğu değil, bu kültür için batılı özellikle de Amerikalı yapı tipinin uygun olup olmadığıdır. (Anonim, 1998)

3.3 İKON YAPILARI AÇISINDAN ÖNE ÇIKAN BAZI ÜLKELERDE TURİZMİN GELİŞİMİ

3.3.1 FRANSA

3.3.1.1 Fransa Turizminin Gelişimi

Fransa, dünya turizminde ağırlığı olan bir ülkedir. Ekonomisi güçlü olduğu gibi turizm sektörü de gelişmiştir. Turizmin gelişmesinde mevcut doğal, tarihi ve kültürel değerler yanında, kamu ve özel sektör işbirliğinin de önemli katkıları vardır. Dünya turizm hareketlerine baktığımızda Fransa, gerek turizm gelir ve giderleri, gerekse turist giriş ve çıkışları bakımından dünyanın önde gelen ülkelerinden biridir. (Zengin, 1994)

Fransa'da turizm 1960'lı yıllarda gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde devlet ve özel girişimciler büyük yatırımlar gerçekleştirmişler ve turizmin alt yapısını oluşturmuşlardır. 1950'li yıllarda dünya sıralamasında 4. sırada yer alan Fransa 1970'lerde 3. sıraya çıkmış, 1990'lı yıllardan beri de 1. sırada yer almaktadır. 2002 yılında 77 milyon kişi Fransa'yı ziyaret ederken bu sayı 2003 yılında 75 milyona düşse de Fransa'nın dünya sıralamasındaki yeri değişmemiştir. (Çizelge 3.1)

Çizelge 3.1 En çok turist çeken ülkeler - milyon kişi [18]

ÜLKELER	1999	2000	2001	2002	2003
FRANSA	73,0	74,5	76,5	77	75
İSPANYA	46,8	48,5	49,5	51,7	52,5
ABD	48,5	52,7	45,5	41,9	40,4
İTALYA	36,5	41,2	39,1	39,8	39,6
ÇİN	27,0	31,2	33,2	36,8	33
İNGİLTERE	25,4	24,9	22,8	24,2	24,8
KANADA	19,5	20,4	19,7	20,1	17,5
MEKSİKA	19,0	20,0	19,8	19,7	18,7
AVUSTURYA	17,5	17,8	18,2	18,6	19,1
ALMANYA	17,1	18,2	17,9	18	18,4
TÜRKİYE				12,8	14

Uluslararası turizm gelirlerinden aynı yıllarda 32,3 ve 36,6 milyar dolar elde eden Fransa, 2003 yılındaki turist sayısı azalmış olsa da turizm gelirini artırmayı başarmıştır. (Çizelge 3.2)

Çizelge 3.2 En çok gelir elde eden ülkeler-Milyar dolar [19]

ÜLKELER	2002	2003	DEĞİŞİM
ABD	66,5	65,1	%-2,11
İSPANYA	33,6	41,7	%24,11
FRANSA	32,3	36,6	%13,31
İTALYA	26,9	31,3	%16,36
ALMANYA	19,2	23	%19,79
İNGİLTERE	17,6	19,4	%10,23
ÇİN	20,4	17,4	%-14,71
AVUSTURYA	11,2	13,6	%21,43
TÜRKİYE	11,9	13,2	%10,92
YUNANİSTAN	9,7	10,7	%10,31

Fransa'yı yabancılar için çekici yapan hususları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür: Fransa'nın gelişmiş bir batı demokrasisine sahip olması, oldukça uzun ve ihtişamlı tarihi geçmişi, Fransızca'nın dünyada en çok konuşulan dillerden biri olması, zengin müzik ve folklorik yapı, giyim konusunda dünyanın önde gelen moda merkezlerinden biri olması, zengin doğal manzaralı deniz kıyıları ve dağları, düzenli kentleri, gelişmiş ulaşım imkanları, değişik konaklama tesisleri ve dünyaca ünlü şarapların bu ülkede üretiliyor olmasını sayabiliriz. (Zengin, 1994)

Paris asırlarca başkentlik yapmış metropoliten bir kent olduğu için tarihi eserler bakımından da çok zengindir. Eğer bir ulusun yüceliği yapılarına yansıtılmış olsa, Fransa sadece Avrupa'da en başta gelen ülke olmakla kalmaz. Versay'la dünyanın en önemli saraylarından birine, Grand Louvre'la en büyük müzesine ve Eyfel Kulesi ile de en güzel mühendislik sanatı anıtına sahiptir. Paris 800 yılı aşan geçmişiyle, son iki yüzyılda çok önemli ve övgüye değer sayısız yapıyla çağdaş mimarlığın göz alıcı örneklerini barındıran eşsiz bir başkenttir.

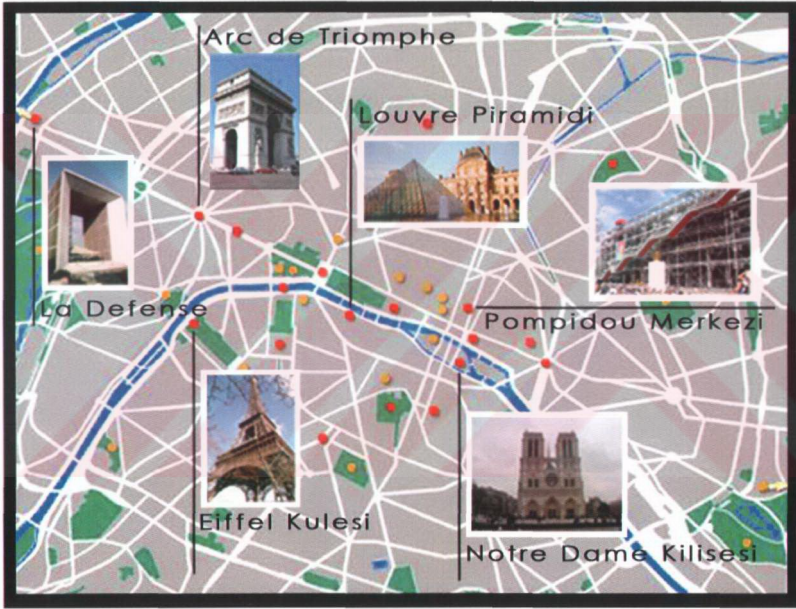
İlk başta oldukça eleştirilen, mimar Ieoh Ming Pei tarafından tasarlanan cam piramit, Grand Louvre'un ihtişamının kanıtı olmaktadır ve günümüzde Paris'in en saygıdeğer mimarlık anıtlarından biri olarak şehrin önemli çekici unsurlarının başında kabul edilmektedir. Gare d'Austerlitz'in yanında Dominique Perrault imzalı, François Mitterand Kütüphanesi olarak da anılan, kitap kuleleri şeklinde yükselen ulusal kütüphane Seine Nehri'nin manzarasını domine etmektedir. La Defense Bölgesindeki Johan Otto von Spreckelsen'in anıtsal açık kübü 'La Grande Arche' ya da 'Great Arch' olarak anılmaktadır. Taştan yapılmış olan Arc de Triomphe/Zafer Takı'nın yeniden yorumlanması olarak da görülen ve insanların bakışını Paris'in mimarisine odaklamış olan yapı, Fransa'nın geleceğine bir geçit yaratmıştır. Garnier'in görülmeye değer opera binası haricinde Place de la Bastille'de daha büyük bir opera binası inşa edilmiştir. Cumhurbaşkanı François Mitterand tarafından yapım emri verilen ve Paris'in prestij yapılarından biri olan yeni opera binası bu tarihi alanda bulunmaktadır.

Dünyanın hiçbir ülkesinde ya da şehrinde Paris'teki 'Grand Projets' gibi mimari ve kültürel önemi olan büyük ölçekli, hükümet destekli yapı projeleri bulunmamaktadır. Vaktinde ülkenin bayındırlık işlerinin %90'ının bugün dünyaca konuşulan Grand Projets'in bu cesur mimarisine adandığı söylenmektedir.

Paris'teki çağdaş mimariyle ilgili herhangi bir konuşmada aynı zamanda dikkat çekme amacı

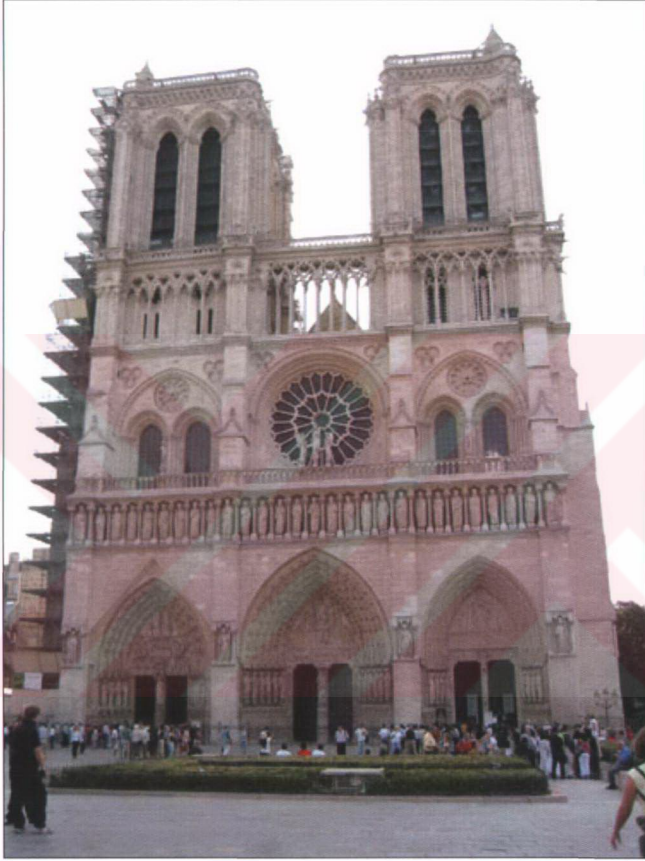
taşımayan yapıların örneklerinden de bahsedilmelidir. Hem büyük hem de küçük ölçekte yapılan yapılar Paris'in şu anda ve daha önce nasıl olduğunu göstermekte; dünün, bugünün ve yarının mimarisini şekillendiren farklı ve dinamik bir metropol. (Gleiniger vd., 1997)

3.3.1.2 Paris'in İkon Yapıları

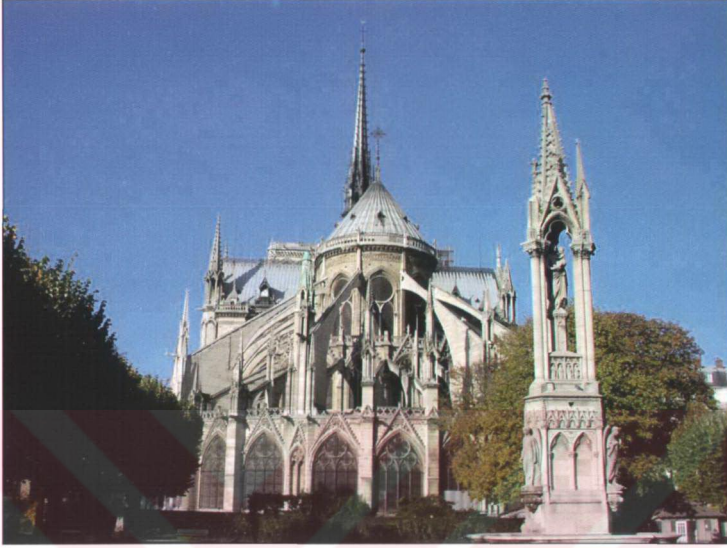
Şekil 3.3.1 Paris'in ikon yapıları

- Notre-Dame Kilisesi (Notre-Dame Cathedral) (1163-1250, Maurice de Sully)

Şekil 3.3.2 Notre-Dame Kilisesi ön cephesi [20]

Şehrin beşiği, Ile de la Cite'de bütün ihtişamıyla yükselen Ortaçağ Fransız mimarisinin eşsiz bir örneği olan bu yapı Paris'in tarihiyle özdeşleşmiştir. Gotik mimarları ve ortaçağ inşaat ustalarını 170 yıllık bir serüvene sürükleyecek olan yapının temeli Papa III. Alexander tarafından atılmıştır. 1330 civarında tamamlandığında 130m uzunluğundaydı ve dayanma kemerleri, büyük bir çapraz sahnin, derin bir koro mahalli ile 69m yüksekliğinde kulelere sahipti.

Şekil 3.3.3 Notre-Dame Kilisesi arka cephesi [21]

Enfes heykelleriyle üç ana kapısı, merkezi gül penceresi ve kafes oyma galerisi önemli detayları arasındadır. Güney Kulesi katedralin ünlü Emmanuel çanına ev sahipliği yapar. Meryemana Kapısı'nda aziz ve krallarla çevrelenmiş Meryemana, 13.yy. heykel sanatının seçkin bir örneğidir. Hazine Dairesi antik elyazmaları ve kutsal eşya mahfazalarının da bulunduğu dini hazineleri barındırır. 13m. yüksekliğindeki güney gül pencerede 13.yy'a ait bazı vitraylar vardır; İsa, rahibeler, azizler ve on iki havarisiyle çevrelenmiş bir şekilde tasvir edilmiştir, kuzey gül penceresi de 13.yy'a aittir ve 21m yüksekliğindedir. Kule Külüah Viollet-le-Duc tasarımıdır ve 90m yüksekliğindedir. Katedralin doğu ucunda bulunan Jean Ravy'nin yaptığı dayanma kemerleri 15 metrelik bir açıklığa sahiptir. Ana girişten bakıldığında iç mekanda yüksek tonozlu merkez sahnin, devasa çapraz sahninlar, koro mahalli ve yüksek sunak dikkati çeker. (Tillier, 1999)

Yapımına 1163 yılında Bishop Maurice de Sully tarafından başlanan Notre-Dame Katedrali mükemmel bir erken gotik katedral örneğidir. Yapının en önemli özelliklerinden bazıları dört katmanlı yükselişi (arkat, galeri, triforyum ve pencere üst kısmındaki sıra kemerler), yuvarlak sütunlar ve altı parçalı kemer sistemidir. Bu yükseliş daha sonra triforyum ve sıra kemerlerin birleştirilmesiyle modernize edilmiştir. Geniş ve oldukça cesurca düzenlenmiş uçan payanda

sisteminin yükselişini sağlayan açık payanda sisteminin ilk kez Notre-Dame'da kullanıldığı tahmin edilmektedir. Batı cephesinde bulunan, Fransız krallarını tasvir eden, kraliyet galerisi de önemli özelliklerinden biridir. Fransız Devrimi zamanında harap olan yapının kalıntıları Paris'teki Musee de Cluny'de sergilenmektedir. Notre-Dame 19.yy.'da Viollet-le-Duc tarafından restore edilmiştir. (Gympel, 1996)

Fransız gotik sanatının en ünlü eseri olan Notre Dame Katedrali ürpertici bir ihtişama sahiptir, 70 metre yükseklikte olan kuleleri ancak 18. yüzyılda tamamlanabilmiştir. Fransız İhtilaline kadar ülkenin dini merkezi bu kilise idi. [22]

- **Zafer Takı (Arc de Triomphe) (1806-1836, Jean-Francois Chalgrin)**

Şekil 3.3.4 Zafer Takı [23]

Büyük takım yapım kararı Napolyon'un Rusya ve Avusturya'ya karşı zafer kazandığı Battle of Austerlitz ya da Battle of Three Emperors olarak da bilinen savaşın ardından alınmıştır, Napolyon zaferinin gelecek nesillere aktarılmasını istemiştir.

Napolyon'un zafer takı için eski Roma'dan esinlenmiştir ve bu bir tesadüf değildir. Sanat tarihçisi Klaus Lankheit'e göre Napolyon kendini Roma Cesarlarının varisi olarak görmekteydi. Yönetimi Roma'da olduğu gibi senato ve valilerden oluşturmuş, Roma hukuğunu örnek almış, başkent için forumlar, büyük caddeler, hamamlar, tapınaklar, anıtlar inşa ettirmişti.

Paris'teki Zafer Takı günümüze kadar yapılan en görkemli taklardan biridir. 150 feet civarındaki yüksekliği ve 135 feet genişliğiyle Champs Elysees için mükemmel bir bitiş oluşturmaktadır.

Ayrıca zamanında gücünün doruğundaki Napolyon'un kendine güvenini de sembolize etmektedir. Napolyon takın bitişini görece kadar yaşamadı, anıt Louis-Philippe tarafından 1836 yılında tamamlandı. St Helena Adası'nda ölen Napolyon'un külleri daha sonra Paris'e getirildi ve cenaze alayı Arc de Triomphe'un altından geçirilerek Hotel des Invalids'e yol aldı. Bu onura ulaşan sadece bir Fransız daha vardır; yazar ve şair Victor Hugo. (Reichold ve Graf, 1999)

- **Eyfel Kulesi (Tour Eiffel) (1887-1889, Gustave Eiffel)**

Fransa'nın olduğu kadar Paris şehrinin de sembolü olan Eyfel Kulesi, Fransız Devrimi'nin 100. yılı anısına 1889'da Dünya Fuarının Paris'te yapılmasına karar verilmesi üzerine Gustave Eiffel tarafından 1887-1889 yılları arasında yapılmıştır.

Fransız hükümeti fuarın sembolü olacak ve demir-çelik mimarisinin meziyetlerini gösterecek, yüzyılın teknik gelişmesini ve endüstriyel ilerlemesini sembolize edecek bir eser yapılmasını istemişti. 700 katılımcı arasından kazanan proje mühendis Gustave Eiffel'e aitti. Eiffel, bunu en iyi belirtecek eserin bir çelik kule olacağına karar verdi. Bu amaçla Seine Nehri yakınlarındaki Askeri okulun karşısında kaya temeller atıldı. Kulenin çeşitli parçalarının planları 40 desinatör tarafından hazırlandı. Planlar, Clichy'de bu amaçla kurulan fabrikaya gönderilerek imal ettirildi.

Önce kulenin 4 büyük ayağı, sonra bunların üzerine birinci kat platformu yapıldı. Daha sonra da ikinci, üçüncü platformlar yapıldı. Üçüncü platform üzerine madeni bir kubbe oturtularak

kule tamamlandı. Kulenin birinci platformu 57,63 metre, ikinci platformu 115,73 metre üçüncü platformu ise 276,13 metre yüksekliktedir. Kubbenin yüksekliği ise 300,51 metredir. 1959'da eklenen radyo - televizyon vericileriyle birlikte kulenin yüksekliği 320,75 metre olmuştur. Kulenin yapımında kullanılan demirlerin ağırlığı 7175 tondur. Tepesinden bütün Paris'in ayaklar altında görülebildiği Eyfel Kulesi'nin katlarında turistler için lokantalar ve hediyelik eşya dükkanları bulunmaktadır. [24]

Şekil 3.3.5 Eyfel Kulesi [25]

Eyfel Kulesi'nin temeli 28 Ocak 1887'de atıldı. Planlanan demir konstrüksiyon birçok eleştiriyeye hedef oldu, 'korkunç', 'zürafa kafesi', çirkin iskelet' gibi yakıştırmalar yapıldı. Birçok kişi konstrüksiyonu 'Notre Dame'a bir aşığılama', 'klasizm kurallarının trajik bir biçimde yıkımı' ya da 'mimarlık sanatına yapılan emsalsiz bir suç' olarak gördü. (Reichold ve Graf, 1999)

Gustave Eiffel, kulenin tasarımı için daha önce yaptığı köprü ve istasyon projelerinden edindiğı deneyimlerden faydalandı. (Tietz, 1999)

300 işçinin 26 ay boyunca çalışmasıyla kule tamamlandı. Kule 15,000 çelik parçadan ve 1,050,846 perçinden oluşmaktadır. Güçlü fırtınalarda yaklaşık 4 inch salınım yapmaktadır, 20 senelik bir süre için yapılan kule yapımının üzerinden 100 yıldan fazla zaman geçtiği halde hala ayaktadır. 31 Mart 1889'da Eyfel Kulesi resmen açıldığında yapılan bütün eleştiriler kutlamaya dönüştü. O zaman için dünyanın en yüksek yapısıydı. Dünya Fuarı'nı ziyarete gelenler Eiffel'in teknoloji şaheserinden oldukça etkilendiler ve kule kendisine uluslararası saygı ve ün kazandırdı. Yazar Guy de Maupassant kuleden hoşlanmayanlar arasındaydı ve yemeğini hergün Eyfel Kulesi'nin ilk katındaki restoranda yedi çünkü 'orası Paris'te kuleyi görmek zorunda kalmadığı tek yer'di. (Reichold ve Graf, 1999)

- **Georges Pompidou Merkezi (Centre Georges Pompidou) (1972-1976, Richard Rogers, Renzo Piano)**

Plateau Beaubourg projesi yarışmasının birinciliğinin iki tanınmamış, Fransız olmayan mimar tarafından kazanıldığı haberi mimarlık dünyasında hızla yayıldı. Fransa Cumhurbaşkanı Georges Pompidou'nun 1969'da başlattığı 681 projenin katıldığı yarışma 1971'de tamamlandı.

Paris'in merkezinde yer alan bölge 1930'larda temizlendi ve şehrin en çekişmeli yapılarından birine ev sahipliği yaptı. Eski bir Paris sokağında yer alması için yapılan etkileyici ve radikal tasarımın sunumundan sonra iki genç mimar hem gayret verici hem de hakarete varan eleştirilere maruz kaldılar. Projenin gerçekleşmesini önlemek ya da en azından inşaatını durdurmak için yediden fazla yasal dava açıldı.

Renzo Piano ve Richard Rogers tarafından tasarlanan kültür merkezinin her bölümü halka açıktır. Ziyaretçi selinin kontrolü, mekanın planlaması kadar önem taşımaktadır. Bu sıkıntılara

cevap olarak, mimarlar, mühendis Ove Arup&Partners'la işbirliği yapmışlardır.

Şekil 3.3.6 Georges Pompidou Merkezi ön cephesi [26]

Şekil 3.3.7 Georges Pompidou Merkezi yan cephesi [27]

Mekanın ekonomik kullanımı bütün alanın üzerini kaplamanın gerekli olmadığını göstermiş ve Georges Pompidou Merkezi'nin batısına bina boyunca bir meydan yaratmak mümkün olmuştur. Bu açık meydan yürüyen merdivenlerin diyagonal çizgilerini yaratabilmek gibi mimari açıdan avantajlar da sağlamıştır. Parisliler ve ziyaretçiler mimarlara şehrin açık alan bakımından zengin olmayan bu bölgesinde yarattıkları böyle bir mekan için ayrıca teşekkür edebilirler. Esas mimari çekicilik, binanın fonksiyonel eklemelerinin görünür olmasıdır. Dış köşeler boyunca uzanan bütün servis elemanları bir merkeze bağlanırlar. Gerber kirişleri sayesinde merkez her katta yaklaşık altı metrelik bir derinlik ve fazladan mekan kazanmaktadır. Bu çelik elemanlar 9,6 ton ağırlığındadır ve cepheye renkli bağlantı elemanları ve servis bölümleriyle karakteristik özelliğini, hafifliğini ve üç boyutluluğunu verir. Bu özellik hem bir mimari sanat çalışması hem de mühendislik başarısı olarak görülmektedir.

Paris'te Georges Pompidou Merkezi'nin açılış töreni, halkın büyük ilgisini çekti, ikinci Eiffel Kulesi açılışı gibi oldukça çekişmeli ve çalkantılı dönemler geçirek atasının zamanında olduğu gibi dikkat çekti. (Anonim, 1998)

• La Defense Bölgesi'nin Gelişim Öyküsü ve Mitterand'ın 'Grand Projets' Programı

Louvre'dan başlayıp, Tuileries Bahçeleri, Concorde Meydanı ve Champs-Elysees Bulvarı boyunca uzanarak Arc de Triomphe'la sonlanan Paris'in 'kutsal aksı', 4 kilometre ötede La Defense bölgesine ulaşır. 160 hektarlık bu alanın 1950'lerden bu yana süren kentsel tasarım hikayesi Fransa'nın II. Dünya Savaşı sonrası kentleşme politikaları ve ideolojilerinin bir özeti niteliğini taşır. Değişen iktidarların anıtsal projeler gerçekleştirerek yere ve çağa damgalarını vurma isteklerine karşın, mimarlıkla ilgili kararlar verme sürecinde düştükleri çelişki ve açmazlar, politik, ekonomik ve estetik değerlerin geçirdikleri değişimler, La Defense bölgesinin ve özellikle onun 'taç yapısı'nın uzun yıllar süren tasarım aşamalarını belirler.

La Defense projelerinin serüveni 1955-56 yıllarında başladı. Parabolik örtüsü ile simgeleşen CNIT binasını gerçekleştiren Camelot, de Mailly ve Zehrfuss, 1958'de yeni bir imar planı önerdiler. Plan, geniş bir bulvar üzerinde konut ve büro yapıları Sanayi ve Teknoloji Merkezi'nin karşısında bir kule öngörüyordu. 1959'da Robert Auzelle, La Defense için yeni bir plan hazırladı. Ertesi yıl ise Camelot, de Mailly, Zehrfuss, Auzelle ve Herbe daha ayrıntılı planlar için biraraya geldiler. Sonuç, Beaux-Arts akademizmi ile modernizmin bir karışımı,

Zehrfuss'un 250 metrelik kulesi ile taçlanan, simetrik ve sakin bir düzendi. Köşeleme yerleştirilmiş dört bloktan oluşan kule, birbiri ardına sıralanan alçak ve daha yüksek yapılardan ayrı, devletin gücünü simgeleyerek yükseliyordu çizimlerde. Her şey yolunda görünürken, 1972'de skandal patladı. Etoile Meydanı'ndan bakıldığında, Arc de Triomphe'un arkasında bir gökdelen yükseliyordu. Paris'in silüetini etkilemediği sürece fazla ilgi çekmeyen La Defense'deki gelişmeler GAN Kulesi'nin görüntüye girmesiyle birden önem kazandı. 170m yüksekliğindeki kulenin uyandırdığı tepki sonraları şaşkınlıkla anılacaktı; çünkü bunu yedi başka kule izledi. Büyük şirketlerin giderek artan gereksinimlerinin oluşturduğu talep ortamında La Defense yöneticileri de yeni yapı izinleri dağıtmakta duraksamadılar. 'Kutsal Aks'ın geleceği belirlenmişti: Kuleler birbirini izleyecek ve Parisliler bu görüntüye alışacaktı.

Ancak Sanayi ve Teknoloji Merkezi'nin karşısındaki alana inşa edilecek olan, La Defense'in 'taç yapısı' yine de büyük tepkilerle gündeme geldi. Burada Avrupa'nın en yüksek gökdelenini tasarlaması için 1970'de Ieoh Ming Pei'e başvuruldu. Pei'in önerisi, bir kargaşa olarak nitelediği La Defense yapılaşmasına denge getirecek kararlı bir tutum takınmaktı. Bu yüzden aksın kenarında değil, tam üzerinde yükselecek dev bir V 200 metrelik bir çift-gökdelen tasarladı. La Defense'in 'taç yapısı', De Gaulle yönetimine yakışacak bir jestle noktalanmış olacaktı. Oysa tartışmalar sürüyordu ve karar aşaması henüz oldukça uzaktaydı.

Pei'in rakibi, Pompidou çevrelerine yakınlığıyla tanınan Emile Aillaud idi. Artık 'Tete Defense' olarak nitelenen yer için Aillaud'nun önerisi bir yarım daire oluşturan iki içbükey yapı, biri gümüş rengi, diğeri siyah ayna-yapılar oluşturarak Paris'e kendi imgesinin eşini sunmaktı. Mimarlık çevreleri projeye karşı çıkarken Cumhurbaşkanı Pompidou önce ayna-yapıları destekleyecek, sonra geri adım atacaktı. Tartışmalar sürerken kimse son kararı veremiyordu. Bir danışma kurulu oluşturuldu, Pei ve Aillaud'nun da aralarında bulunduğu 12 mimardan önerileri alındı. Pei göğe doğru yükselen iki kolu yumuşatarak birbirine bağladı, Aillaud ise ayna yapılarını 70m'den 50m'ye indirerek Concorde ve Etoile Meydanları arasından görülmemelerini sağladı. 1973 Temmuz'unda Aillaud'un projesinin seçildiği açıklandı. Aynı yıl başlayan petrol krizi, 1978'e kadar La Defense'deki 850,000m²'lik büro alanının 100,000m²'sinin boş kalmasına yol açacaktı. On mimara çağrı yapılarak anıtsal, ancak Champs-Elysees'nin perspektifini koruyarak Etoile Meydanı'ndan görünmeyecek mimari çözümler istendi. Öneriler yetersiz bulununca ertesi yıl yeni bir girişim yapıldı. Çünkü büro alanlarına talep yeniden artmaya başlamıştı.

EPAD'ın danışmanları Emile Aillaud'nun tasarımını desteklemeyi sürdürdüler. Bu arada ayna-yapılar 35 metreye indirilmiş, arkadlar, balüstradlar ve çiçek tarhları ile zenginleştirilmişti. Sonuç, Ocak 1981 'de açıklandı. Emile Aillaud ile Jean Willerval birlikte seçilmişlerdi. Willerval'in tasarımı, çağdaş mimarlık eğilimlerini yansıtan, oldukça "modern" yapılar öngörüyordu. Aillaud'dan esinlenen ayna-yapılar bu kez alçak ve yalın düzlemler biçiminde parçalanarak yerleştiriliyordu.

Solun iktidara gelmesiyle EPAD, kendi içine kapanarak proje konusunu gündeme getirmekten kaçındı. Birkaç ay sonra yeni hükümetin İmar Bakanı, Willerval'in projesinden vazgeçildiğini ve yeni bir yarışma açılacağını duyurdu. Açıklamanın ardından gelen belirsizlik dönemi boyunca Mitterrand, 15 milyar franklık, Fransa'ya yeni modern bir kimlik katma ve Paris'e yeni anıtlar kazandırma projesi olan 'GRAND PROJETS' programını oluşturdu. Bu aşamada, yüksek prestijli yapı alanlarının birlikte düşünülmesi gerekliliği ortaya çıktı.

Mart 1982'de Bastille'deki yeni opera binası ile birlikte Tete Defense'da, öngörülen iletişim Merkezi için uluslararası proje yarışması açıldı. La Defense'da oluşan iş merkezine kültürel bir boyut ve canlılık katması beklenen yapı için 'anıtsal bir kimlik, çağdaş bir katedral görünümü' aranacağı belirtildi. Yarışmaya 424 proje ile toplam 897 kişi katıldı. Mayıs ayında Cumhurbaşkanlığı, Danimarkalı mimar Johan Otto von Spreckelsen'in projesinin seçildiğini resmen açıkladı. (Üze, Ertunç ve Altınyıldız, 1989)

Grande Arche; Louvre Piramidi, Parc de la Villette ve yeni Bibliotheque Nationale ile birlikte Paris Grand Projets'in ilk parçasıdır. Dönemin cumhurbaşkanı François Mitterrand'ın büyük gayretle takip ettiği 1980lerdeki önemli şehirselleşme programının bir parçası olarak, 1989 yılında tamamlanmıştır. (Anonim, 1998)

• La Grande Arche (1982-1990, Johan Otto von Spreckelsen)

'Sadeliği ve açıklığına karşın, Paris'in tarihsel aksı üzerinde güçlü bir varlık oluşturduğu' için seçilmişti, Spreckelsen'in 100 metre yüksekliğinde, içi boşaltılmış bir küpten oluşan önerisi. Beyaz mermer tak, geometrisiyle La Defense'in diğer kulelerine yakın, ama onlardan tümüyle ayrı bir kütle olacaktı. Teknik nedenlerle tam aks üzerine oturmaması, sanki saygıyla biraz kenara çekilen ama yine de hiç alçakgönüllü olmayan projenin, basına ve halka sunulduğu sergi sırasında hemen herkes sonuçtan hoşnut görünüyordu.

Kopenhag Akademisi'nde profesör olan ve kilise mimarisi üzerinde uygulamaları bulunan, ama Danimarka dışında hiçbir yerde bilinmeyen mimar Johan Otto von Spreckelsen tarafından tasarlanan bu yapı 18 Temmuz 1989'da açıldı. Spreckelsen'in gerçekleştirdiği tasarım hemen kamuoyunun desteğini kazandı. Her iki yanı 100 metre olan beyaz mermerle bürünmüş devasa bir küp, 'dünyaya açılan bir pencere' gibi ufuklara erişiyordu. Aynı zamanda şiirsel bir izlenim de bırakıyordu. Bu yüzden çok ilgi çekti. Zamanında hiç kimsenin aklına planlamanın eksikliğini ya da skecin özetleyici doğasını sorgulamak gelmedi.

Şekil 3.3.8 La Grande Arche [28]

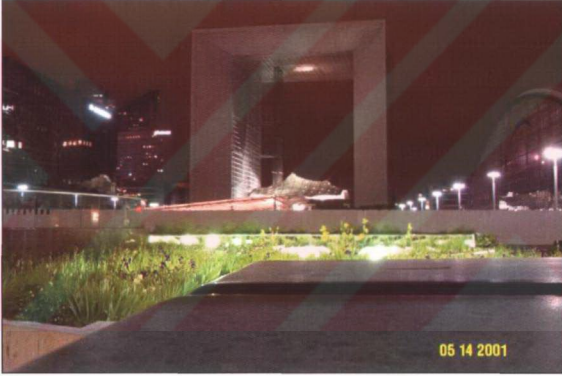
Mimari çevreler içinde süpriz denebilecek bir konsensüs vardı. Yapı, La Defense'daki soyut geometrik biçimlere uyum sağlamakla birlikte, aksın üstünde sağlam bir biçimde dururken, kucaklamakta olduğu boşluk çok dikkat çekiciydi. Arkın iç mekan büyüklüğü onun için büyük bir avantaj oldu.

La Defense eyleminin tamamlandığı ve Montesson Ovası'na doğru sınırlarından taşıdığı noktada ark, etkileyici bir oyunun epilogu gibi heybetli bir biçimde bellekte kalmaktadır. Bu açıdan La Defense'a giydirilen taç, aslında orijinal olarak planlandığı gibi kamuya hizmet verecek bir tesis olmasa bile, kuşkusuz gelecekte tüm önemini koruyacak, Fransız İhtilali'nin ikinci yüzyıl kutlamalarının önemli bir anıtı olarak aynı Eiffel Kulesi gibi anılacaktır. Nisan 1986'da, yapılması planlanmış International Communication Crossroads projesinin terkedilmesi ve Bakanlığın orada bulunup bulunmayacağı konusundaki kararsızlıklar, Spreckelsen'in Temmuz 1986'da düşüncesini tümüyle değiştirmesine neden oldu. O noktada tasarımın tamamlanması görevini, Paris Havaalanı Tasama Bölümü Şefi Paul Andreu'ya devretti. Spreckelsen 16 Mart 1987'de kanserden öldü ve projesinin tamamlanışını asla göremedi.

Ofislerin bulunacağı alan, kuzey ve güneydeki sütunların olduğu noktalarda kuruldu. Paul Andreu, planlamada çok önemli değişiklikler getiren modifikasyonları düşünerek, yapının hizmete girmesinden önce tümüyle yeni baştan gözden geçirildiğini kanıksamış bir biçimde ifade etti. Ayrılmadan öncelikle Spreckelsen, yüzeydeki alanlar arttırılsa bile yapının proporsiyonlarının küçülmesini engelleyen önlemler aldı. Boşluk metaforunu genişletmek ve özellikle iç mekanla dış mekan arasındaki kontrastı açığa vurmak amacıyla kübün iç yüzeyinde, dış yüzeyde bulunmayan bir materyal ve kalınlık kullandı. Böylelikle dış fasadların parlaklığı ve düzgünlüğüyle iç mekanların anodize edilmiş alüminyum yüzeyi arasındaki kontrastı vurguladı.

Spreckelsen, bu devasa monolitik çerçevenin ana iskeleti için, çelikten ziyade beton kullanmaya kararlıydı; fakat karayolu ve demiryolu altyapılarına yerleştirilen, arkın yeraltındaki bölümünü taşıyan onüç temel kirişteki neoprene (çok yüksek ısıya ve ozona dayanıklı, bir tür sentetik kauçuk) üniteleri ile çelik de kullanıldı. Danimarkalı mimar orta katları, tüm yapı ve katların aynı anda kaldırılması gibi konvansiyonel bir metodla yerleştirdi. Bir askı sistemi kullanılarak en üst düzeyi taşıyan 70 metre uzunluğundaki dört dev kiriş, sütunlarda bir dengesizliğe neden olmadan oturtuldu.

Spreckelsen, kompozisyonuna kübün dış çizgilerinin soyut katılığı ve sertliğiyle kontrast oluşturacak elemanlar katmıştı. Kübün içine yerleştirilen "bulutlar", kötü hava koşullarından korunurken, aynı zamanda yaya ile mimar arasında iletişimi sağlayan bir uydu arayışının simgesidir. Yangına karşı bir önlem olmak üzere; ilk başta takılmadan boşlukta tutturulan 'bulutlar' özgün tasarımdaki renklerini yitirdiler. Ayrılmadan kısa bir süre önce Spreckelsen, tümüyle yeni bir form getirecek, gerginleştirilmiş kanavadan oluşan başka bir seçeneğe razı olmuştu. Bu 'bulutları' gerçekleştirmek için, hünerli bir biçimde biraraya getirilmiş çubuk ve kabloların üzerine gerilmiş teflon bir bez kullanıldı. Bu bez yerden, 9 metre ile 27 metre arasında bir yükseklikte bulut paternlerini oluşturmaktadır. Her parça kanavanın orta yerinde, bir çeşit gemi pencerelerini andıran delikler bulunmakta ve bunlar arkın görülebilmesine de yaramaktadırlar.

Şekil 3.3.9 La Grande Arch gece görünüşü [29]

'Bulutlar'da olduğu gibi dış asansör kule boşluğunda da, yapının diğer yerlerinden farklı, kesiksiz bir mekanik komplekslik göze çarpmaktadır. Panoramik asansör kafeslerinin yükselip alçaldığı kolonlarda, çoğunlukla Louvre'un Pei piramidinde kullanılmış olan teknik uygulandı. Eğilip bükülen çubuk ve kabloların oluşturduğu ağ ile, hazırlık yapmakta olan yarış yelkenlilerinin benzerliği açık seçik bir biçimde gözlenebilir. Ziyaretçiler cam asansörlerle tepeye çıkarken en üst noktaya gelmeden önce yapının muazzam boyutlarını tüm heybetiyle bir kez daha algılar; ama uç noktaya ulaştıklarında bu sağlam strüktürün hafifliğine şaşır kalırlar. (Üze vd., 1989)

Tabandaki platform, sıkıcı yüksek apartman blokları arasında zayıflayan şehir yaşantısını, çeşitli aktivite alanları yaratarak yeniden canlandıracak mimari bir çevre oluşturmak amacındadır. Yapı aynı zamanda 1806 ile 1835 yılları arasında Jean-François-Therese Chalgrin tarafından yapılan neoklasik Arc de Triomphe'e modern bir karşılıktır. (Anonim, 1998)

- **Louvre Piramidi (Pyramide du Louvre) (1983-1993, I. M. Pei)**

Dünyanın en önemli sanat koleksiyonlarından birine sahip olan Louvre'un ortaçağa kadar uzanan bir tarihi vardır. 1190'da Kral Philippe-Auguste tarafından Paris'i Viking akınlarna karşı korumak amacıyla yaptırıldı, zindan ve burçları da 1. François zamanında yerini Rönesans tarzı bir binaya bıraktı. İzleyen 400 yıl boyunca Fransız kral ve imparatorları binayı durmaksızın genişlettiler. Yakınlarda yapılan en önemli ekleme, tüm galerilere ulaşan büyük avludaki cam piramittir. (Tillier, 1999)

Şekil 3.3.10 Louvre Piramidi [30]

Orjinalinde, bir 13.yy kalesi ve asırlar boyunca bir dizi transformasyona uğrayan kraliyet sarayı olan Paris'teki Le Grand Louvre uzun zamandır sanat severlerin uğrak yerleri arasında.

1970ler ve 1980lerde müze ziyaretçilerinin sayısı birden arttı, Louvre'un adı daha çok telaffuz edilmeye başlandı. L şekilli bina yayalara ya da otobüs trafiğine kolay giriş sağlayamamaktaydı, yeterli tuvalet, kafe ve dinlenme mekanı yoktu, ayrıca personele diğer müzelerdeki destek mekanlarının küçük bir kısmı ayrılmıştı. 1981 yılında Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterand, Louvre'un genişletilmesini ve çevredeki muhteşem tarihi yapılarla daha çok bütünleşmesini önerdi. Bu hassas iş için Çin kökenli Amerikalı modernist I.M.Pei'yi seçti. Louvre'un modernizasyonunu kuşatan politik fırtınalarda, böylesi sert formlu bir piramit grubunun çevredeki tarihi binaların önüne geçeceğine ve aydınlatıcı bir asala olacağına dair eleştiriler yapıldı. 19.yy'da Eiffel Kulesi'nin yapımından sonra Paris'in kültürel merkezinde bu zamana kadar bir kesinti oluştu. Pei üzerine aldığı ağır sorumluluğu anladı ve tasarımı mevcut yapılara büyük bir duyarlılıkla yaklaştı.

Louvre Piramitleri Mısırlı atalarının oranlarını takip etse de fabrikasyonları çağdaş yapı teknolojisine güvenerek oluşturuldu. 675 tane elmas şekilli ve 118 tane üçgen levha çelik kirişler ve ince kolonlarla yüzeye tutturuldu. Özel olarak üretilen renksiz cam tarihi sarayın manzarasını içeride ve dışarıda korumaktadır, dışarıdaki havuzlar yapının suyun üzerinde yüzdüğü izlenimini vermektedir. 24m uzunluğundaki büyük piramit, müzenin üç kanadını bağlayan yer altı mekanlarını aydınlatan daha küçük üç piramitle sarılmıştır.

Merkez avludaki cam piramit giriş Pei'nin Louvre'da yaptığı genişletme projesinin yeryüzündeki tek ipucudur. Resepsiyon alanları, satış mekanları ve sergi alanları iki kademeli bir kompleks olarak yerin altında yayılmaktadır. Maliye Bakanlığı'nın Richelieu Wing'den taşınmasıyla, müze bütün Louvre alanını kapladı ve merkezdeki piramitlerle bir U şeklini almış oldu. Bu değişiklikler, yaklaşık 130.000m²'lik alanla, Louvre'u dünyanın en büyük müzesi haline getirdi.

Pei'nin tasarımı Louvre'u dış mekandaki tarihi çevreye çok az müdahaleyle sekiz asırlık birleşimi verimli ve modern bir müzeye dönüştürdü. Piramitlerin sert ve modern görünüşlü olması, bu tarihi geometrik formların şeffaflığı Le Grand Louvre'un tarihinin sürdürülmesine yardımcı olmaktadır. (Anonim, 1998)

Ieoh Ming Pei krallara adanmış, diğer insanlara mesafeli duran Fransız şanın anıtı bu yapıyı, demokrasinin sembolü haline getirmeye çalışmıştır. (Tietz, 1999)

- **Bibliothèque Nationale De France (1989-1995, Dominique Perrault)**

Paris'teki Bibliothèque Nationale birçok paradoksu barındıran bir yapıdır. Dominique Perrault, kütüphaneyi katı bir kütle olarak düşünmek yerine, şehir dokusunun içine sokulmuş bir boşluk olarak üç aşamalı bir form halinde tasarlamayı tercih etti. İlk olarak, mekânın şehirdeki özel yeri önemle vurgulandı; ikinci olarak, dört kulenin arasındaki geometrik açıklık formu oluşturan son alanı ifade etti; son olarak da, ulaşılması güç ve hapsedilmiş gibi duran doğayı anlamlandırarak batmış bir bahçe gibi tasarladı.

Tasarım konsepti ayrıca paradoksaldır, özellikle peyzaj düzenlemelerinde; cadde boyunca uzanan merdivenler nazik bir mekan yaratmak için set gibi kullanılmıştır. Bir başka muamma da kişinin formları yorumlamasındaki alternatiflerde gizlidir. Bir yanda kuleler tamamen geometrik soyutlamalardır, parlak ve Platonik bir berraklığa sahiplerdir; diğer yanda, mecazi olarak açık birer kitap gibi okunabilirler. Bu tasarımda aykırı görünen ise bahçedir; mekânın ortasında olmasına rağmen ulaşılmazdır. Yaşayan, büyüyen bir orman olarak, doğanın ulaşılmaz kalitesini hissettirir, diğer yandan da bu mekana oldukça yüksek sofistike teknolojilerin kullanılmasıyla, çok büyük bir para ve zaman yatırımıyla getirilmiştir.

Şekil 3.3.11 Bibliothèque Nationale De France [31]

Bu paradokslara göre, Perrault ilk bakışta minimalist, rasyonalist bir bina gibi görünen yapıyı aşıkâr kavramsal zıtlıklarının bir sonucu olarak kompleks bir varlığa dönüştürmüştür. Sıcak tonlardaki tropik malzemelerin soğuk çelik ağırlara dönüşü ve camın arada erimesi gibi malzemelerdeki kontrast akıllıca bir seçimdir.

Perrault resepsiyon alanlarını ve okuma salonlarını aşığıya, ofisleri ve kitap depolarını muazzam bir teşhîrle kulelere koyar. Bu bakımdan kuleler aslında kütüphanenin gerçek büyüklüğünün tam ölçülerini vermez. Her biri 80m yüksekliğindeki kuleler birçok ofis bloğu tarafından yükseklik açısından kolaylıkla geçilmiştir. Bu yapılar arasındaki boşluğa Kraliyet Sarayı yerleştirilebilir, bahçe Paris sokaklarındaki saçak yüksekliğinin ortalaması olarak yüzeyin 21m altına gömülmüş gibidir. Her şeyden önemlisi, burada 420km uzunluğunda raf gerektiren 12 milyon kitap bulunmaktadır.

François Mitterand'ın 'Grand Projets''inin sonuncusu, en önemlisi ve en büyüğü olan yapı ayrıca eski cumhurbaşkanına bir mezar kitabesi gibidir. Aynı zamanda bağımsız yeni yeryüzü için modernizmin bir simgesi olmakla birlikte, yapının modernitesi artık daha ekolojik bir yol izleyecek olan geleceğı de işaret etmektedir. Bibliothèque Nationale çeşitli paradokslarla modernizmi sona getiren kendi ilahlaşmasını kutlamaktadır. (Anonim, 1998)

3.3.2 İSPANYA

3.3.2.1 İspanya Turizminin Gelişimi

İspanya turizm politikalarının özü, rekabeti artıran bir stratejinin devamlılığına, kalite ve rekabet edebilir girişimlerin sürdürülebilir büyümesine dayanmaktadır. Stratejinin temel özellikleri, iş gücünün nitelik ve eğitimini artırmak, turizmde yeni teknolojilerin araştırılmasını ve geliştirilmesini, kültürel ve tarihi mirasın kullanımına yönelik çalışma ağlarını kuvvetlendirici girişimleri desteklemektir. Hükümetin turistik hizmetlerinin yeniden düzenlenmesine bağlı olarak Bakanlıklar arası Turizm Komisyonu, Sektörel Konferans ve Turizm Tanıtım Kurulu oluşturulmuştur.

Oluşturulan çeşitli politikaların, turizm sektörünün karmaşık yapısı ve çok sayıda hizmetin turizme dahil olması sebebiyle kapsamlı, yatay ve sektörler arası bir yapıda olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ocak 1994'te ulusal düzeyde çeşitli bakanlıkların ilgili bölümleri, idari hizmetlerdeki kullanılabilir kaynakların optimize edilmesi, planların uyumlaştırılması ve özel eylem planı hazırlanması gibi konuları amaç edinen Bakanlıklararası Turizm Komitesini oluşturmuştur.

Kamu yönetimleri arasındaki diyalog ve işbirliği boyunca İspanya, kamunun turizm politikalarındaki yerini tanımlamıştır ve turist rehberleri ve paket turlarla ilgili kanunlar çıkartmıştır.

Turizm Tanıtım Kurulu'nun yapısı merkezi hükümet, otonom ve yerel yönetimler ve özel sektörün birlikteliğinden meydana gelmiştir. Bu kurulu oluşturmadaki esas amaç, turizm politikaları uygulamasını ve oluşturulmuş kuralları içine alan, toplumun ve özel sektörün kazançları için uygun bir araç ve bir bağlantı kanalı gibi davranmaktır. Bu oluşumun devamında üç çalışma grubu oluşturulmuştur.

Turiste yönelik olarak çalışan bir grup, çeşitlendirilmiş ürünlerin arz edilmesi durumuna yönelik öncelikleri oluşturan analizler yapmayı ana görev edinmiş, turist pazarındaki bir diğer grup pazarlanabilir uygun ürünlerin seçimi ve fırsatların tanımlanması için pazarın yapısını incelemeye odaklanmış, bir diğer grup da münferit ürünler ve pazarlar için iletişim

stratejileri öneren ve analiz eden iletişim ve bilgi grubu olarak açıklanmıştır. (Yalçın, 2003)

İspanya turizm politikası, turist girişimleri için uygun çalışma çerçeveleri çizen güven verici bir yapıdadır. 1992 yılında İspanya'ya dışarıdan bakıldığında, İspanya turizm yönetimi, destinasyonlar ve turistik ürünler arasındaki rekabetin hızla arttığı ve uluslararası hale gelen dinamik ve hatta karmaşık turizm pazarında İspanya turizminin rekabet edebilirliğini artırıcı bir bakışla ele alan hırslı bir eylem planı ortaya çıkartmıştır.

1992-1995 yılları arasında "Futures" eylem planı, sektörü destekleyici yatay politikalar dizisinin genel hatlarını tanımlamıştır. Bu tanım, pazarlamanın başlangıcı, çeşitliliği ve turist taleplerini yayan stratejileri ve bazı eylemler için müşterek finansal teşvikleri içermiştir. Bu politikalar özel sektörün fikirlerini ve ilgisini göz önünde tutmuştur. İki çeşit araç kullanılmıştır: Turizm endüstrisiyle faaliyetler arasında yapısal koordinasyon, teşvik ve yönetim planları.

Futures planının hazırlanması esnasında İspanya turizminin durumunu inceleyen bir çalışma ve dünya üzerindeki beklentiler, bu sektörün ayrı ayrı krizler geçiriyor olduğunu göstermiştir. Bundan dolayı eylem planı, rekabet edebilirlik esasına dayanan, üst gelir gruplarına hitap eden pazarlara yönelik olarak turizm arzının yapısını değiştirmeyi ve yüksek kalite standardını düşük bedelle sunmayı önermiştir. Bu öneri, aynı zamanda doğa ve kültür turizmi gibi diğer arz formlarını özellikle ülkenin iç kısımlarında geliştirmeyi öne sürerken, deniz ve sahil alanlarında büyüyen arzı frenlemeyi içermektedir.

Günümüzde ikinci taslak plan "Futures II" şöyle bir yapıdadır: Ekonomik durum 1992 yılındakiyle aynı değildir, rakipler daha ilgilidir ve kriz sektörü kaplamıştır. Buna rağmen kaliteye karşılık fiyatların değişmemesi suretiyle rekabet etme stratejisine dayanan ilk plan için analizler yapılmıştır. Aynı şekilde, turizm sezonun uzatılması ile birlikte plan ve teknoloji gelişimi, sürdürülebilir kalkınmanın prensipleri ve arzın çeşitliliği de analiz edilmiştir.

Teknik işbirliği programı çerçevesinde Dünya Turizm Örgütü tarafından geliştirilen görevler dolayısıyla, Turespana ile organizasyon arasında kesintisiz daimi çalışma hattı kurulmuştur. Dünya Turizm Örgütü'nün merkezinin Madrid'te olması bu işbirliğini kolaylaştırıcı bir unsurdur. Turizm sektörünün İspanya milli geliri içindeki payı %10'a ulaşmıştır. İspanya'nın Avrupa Birliği'ne üye olması turizm sektöründeki gelişmenin de nirengi noktasıdır. 1 Ocak 1986 tarihinden itibaren Avrupa Birliği'nin 11. üyesi olan İspanya'nın 1985 yılındaki turizm geliri 6.140 milyon Euro iken; 1990 yılında bu rakam 14.830 milyon Euro'ya yükselmiştir. (Yalçın, 2003)

Bugün bu rakam 31 milyon Euro civarındadır. 1985 yılında turist sayısı 30 milyon iken bugün İspanya'yı 75 milyondan fazla turist (günü birlik ziyaretçiler de dahil) ziyaret etmektedir.

Günümüzde İspanya, Avrupa kıtasında en fazla net turizm gelirene sahip ülkedir. Bu haliyle turizm, İspanyol ekonomisinin en güçlü sanayisi konumundadır. Avrupa Birliği'nin iki ayrı teşvik sisteminden karşılanan kaynak ihtiyacı, turizm sektöründeki önemli atılımları hızlandırmıştır. (Yalçın, 2003)

1980 sonrası dönemde İspanya'ya yönelik dış turizm talebinin yapısında farklılık meydana gelmiştir. Otel yerine self-catering apart otelleri ve ucuz konaklama merkezleri, kısa kalış süreleri tercih edilmeye başlanmıştır. Bu sonuçta dünyadaki ekonomik durgunluk kadar ülkedeki fiyat düzeyinin yüksek olması, Bask bölgesindeki terörist saldırılar, şiddet ve hırsızlık, diğer Akdeniz ülkelerinin turizmde rekabete başlamaları ve turist gönderen ülkelerde kendisini gösteren ekonomik durgunluk etkili olmuştur. (Kozak, 2001)

Turizm Çalışma Endüstrisi verilerine göre İspanya'ya % 83 tatil ve dinlenme amaçlı, %8 çalışma yada okuma amaçlı, yüzde 6 ise kişisel ya da yakının sağlığı nedeniyle gidiliyor. Diğer maksatlarla gidenlerin oranı % 3,2 iken, maksat belirtmeyenlerin oranı ise % 0,2. Galicia, Valencia, Katalonya, Bask Bölgeleri gibi otonom idarelerden oluşan bir devlet yapısına sahip olan İspanya'da bu otonom idarelerin hepsinin turizm örgütleri var. [32]

Turizm tanıtımı ile yükümlü ve bütçesini genel bütçeden alan Turispanya ve turizm araştırmaları ve dokümantasyon hazırlamakla görevli Turizm Çalışma Enstitüsü, Turizm ve Ekonomi Genel Sekreterliği'ne ait organlar olarak görev yapıyor. Genel Sekreterlik, ülke genelinde turizm yönetiminin koordinasyonunu sağlarken bölgeler düzeyinde bütün otonom hükümetlerin kendi turizm kuruluşları (Turizm Konseyi şeklinde örgütlenmiş) bulunuyor. Bu turizm kuruluşlarında otonom hükümetler, belediyeler ve özel sektör kuruluşları temsil ediliyorlar. [33]

3.3.2.2 İspanya'nın İkon Yapıları

Şekil 3.3.12 Barcelona kent planı [34]

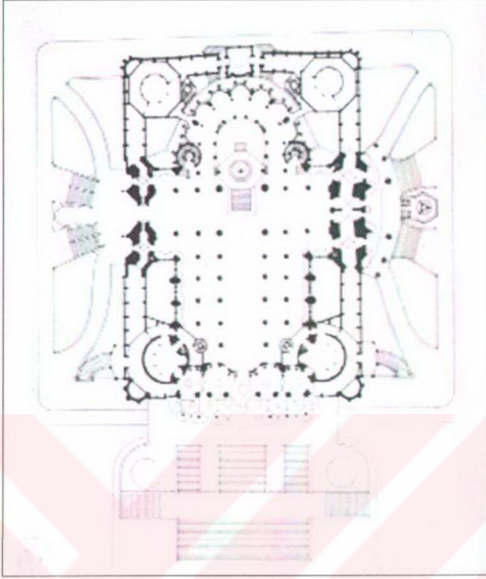
- **Sagrada Familia Kilisesi (Temple de la Sagrada Familia) – Barselona (1882-1926, Antoni Gaudi)**

Katedralin yapımına, 1882 yılında başlanmıştır. İlk mimarı Francesco de Paula Villar i Lozano. Bir yıl sonra, yapıyı tamamlama görevi Gaudi'ye devredilmiş, plan ana hatlarını korunmakla birlikte, özgün tasarımı neredeyse bütünüyle değiştirmiş. Yapımı 1883'den bu yana devam ediyor. Gaudi, yaşamının son 16 yılını katedralde geçelererek geçirmiş. Mezarı da burada. Antoni Gaudi Sagrada Familia Kilisesi (Temple of the Holy Family) tasarımı üzerine 31 yaşından başlayarak 43 yıl sonraki ölümüne kadar çalıştı.

Yapının dört cephesinden sadece kuzeydeki apsis cephesi, doğudaki Doğu cephesi ve batıdaki Tutku cephesi tamamlanmış durumda. Güney kanadı oluşturacak olan Şeref cephesinden, sadece temel duvarlarının üst kotu görülebiliyor. Haç planlı katedral tamamlandığında, dört galeri katı ile birlikte toplam 60 metre yüksekliğinde bir iç mekana sahip olacak.

Şekil 3.3.13 Sagrada Familia Kilisesi [35]

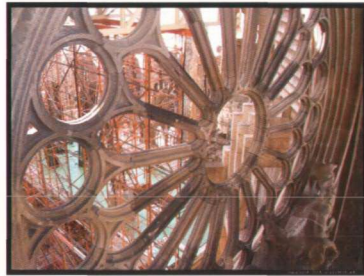
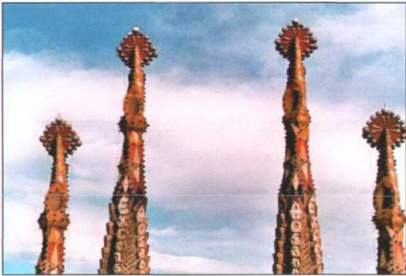
Şekil 3.3.14 Sagrada Familia Kilisesi planı [36]

Batıdaki Tutku cephesindeki stilize figürler, ispanyol sanatçı Josep Maria Subirachs tarafından 1980'li yıllarda tamamlandı. (Anonim, 2003.2)

Sagrada Familia Kilisesi, Barcelona halkı tarafından büyük bir yenilik olarak kabul edildi. Kilisenin yapımı için özel bağışlar temin edilse de bu bağışlar inşaat ilerlerken tükendi. Gaudi Katalan kültürü ve mimari mirasıyla, John Ruskin ve E.-E. Viollet-le-Duc'ün çağdaş yazılarından ilham alarak kilisede yeni bir Gotik yorumu oluşturmayı başardı. Kilisenin kulelerinin tasarımı gibi doğu ve batı cepheleri, manastır, sütunlar ve kilisenin tonozlarından hiçbiri Gaudi yaşarken bitirilemedi, ama Gaudi'nin 'Akdeniz Gotiği' olarak adlandırdığı üslubun gelişmesinde çok önemli birer basamak oldular. Kolonların ve tonozların iç yapısında en sofistike ifadeyi sağladı, üç boyutlu modellerinin ayrıntılı bir şekilde geliştirilmesini sağladı.

Şekil 3.3.15 Sagrada Familia Kilisesi kulelerinin iç görünüşü [37]

Şekil 3.3.16 Sagrada Familia Kilisesi detayları [38, 39]

Bütünün kendini destekleyebilmesini ve uçan payandalara olan ihtiyacın azalmasını sağlayabilmek için hiperboloid ve hiperboloid paraboloid formlardan yararlanılmıştır. Gaudi kilisenin tasarım aşamasında konvansiyonel mimari protokole hürmet etmedi. Taş işçiliğindeki ve çok renkli kiremitlerle yaptığı ince işlerdeki hünerini taşkın bir teşhirle göstererek bunları yapısal fonksiyonizmle bağlantılandırdı. Sonuç Barcelona'nın endüstriyel büyümesinde ve Katalan milliyetçiliği dahilinde özel bir yankı oluşturan eşsiz bir mimariydi. (Anonim, 1998)

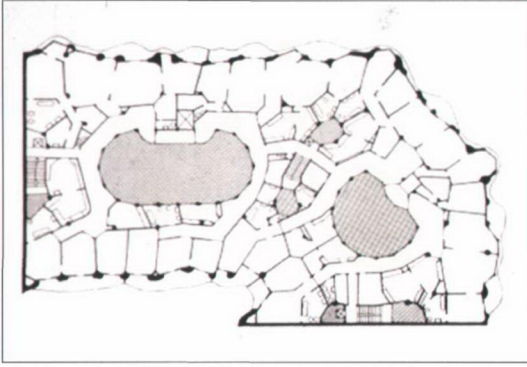
- **Casa Milá (La Pedrara) - Barselona (1905-1910, Antoni Gaudi)**

Casa Milá, Barselona'da Katalanca taş yatağı anlamına gelen 'la pedrera' adıyla anılıyor. Kentin Eixample bölgesindeki ünlü Passeig de Gracia Caddesi ile onu kesen Carrer de Provença sokağının köşesinde yer almakta. İşvereni Roger Segimon de Milá tarafından Antoni Gaudi'ye yaptırılmıştır. Cephedeki demir balkon korkulukları ile çatısında yer alan ünlü bacalar, Katalan sanatçı Josep Maria Julol'un ürünüdür. (Anonim, 2003.2)

Bütün enerjisini Sagrada Familia'ya adamadan önce yaptığı bu apartmanda, Gaudi ünlendiği bütün formların özeti şeklinde suni ama doğal bir yapı üreterek, bir paradoks yarattı. Çatıda Guell Park'tan alıntılarla oluşturulan etkileyici bir grup garip baca bulunmaktadır. [40]

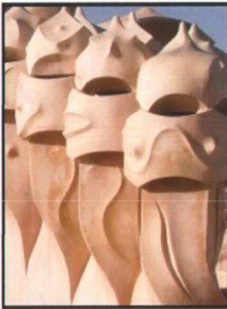

Şekil 3.3.17 Casa Milá [41]

Şekil 3.3.18 Casa Milà planı [42]

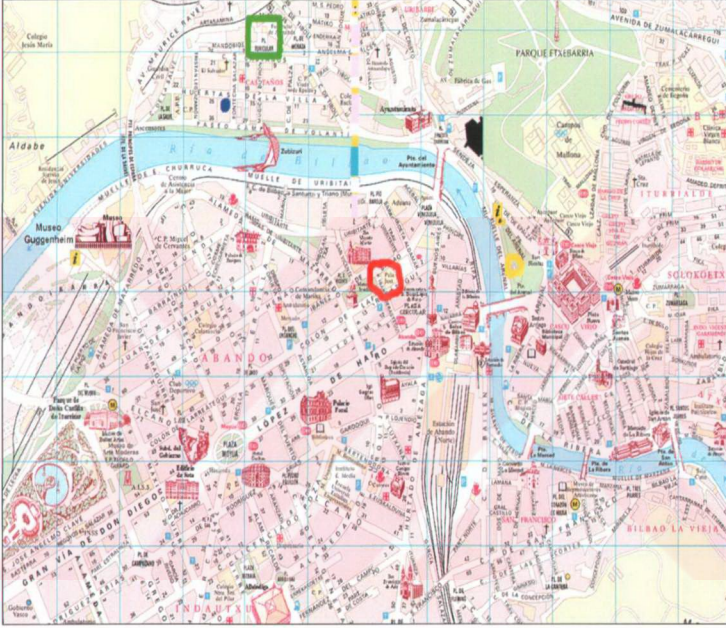
Gaudi'nin en güzel ve en tutkulu tasarımlarından olan yapı, fonksiyonel, yapısal ve görünüş özellikleri açısından olağanüstü yenilikçidir. Cephedeki pürüzlü taş dokuyla yaratılan dalgalanma etkileyici bir kütle halini almaktadır. Gaudi cepheyi taşlaşmış dalga formunda planlamıştır. Balkonların değişik formlardaki demir parmaklıkları yapının taş cephesiyle kontrast oluştururken aynı zamanda da değişik bir uyum içerisindedir. Yapının planlaması her katta değişik çözümler üretilmesini sağlayabilmekte ve çeşitli perspektifler oluşturmaktadır. Benzersiz çatı küçük pencerelerle bölünen değişik yüksekliklerde parabolik yaylardan oluşmaktadır. Hepsi birbirinden farklı mekanlar oluşturan kırık seramik parçaların birleşimiyle kaplanmış olan ekspresyonist teras ve bacalar Gaudi'nin sanatının önemli örneklerindedir.

Şekil 3.3.19 Casa Milà baca ve giriş detayları [43, 44]

1984'te UNESCO tarafından Dünya Mirası listesine alınan yapı, günümüzde turistlere açık olan yapı çeşitli sergilere ve kültürel olaylara ev sahipliği yapmaktadır. [45]

- **Bilbao Guggenheim Müzesi (Museo Guggenheim Bilbao) (1997, Frank Gehry)**

Şekil 3.3.20 Bilbao kent planı [46]

New York'taki Solomon R.Guggenheim Müzesi, 20. yüzyıl sanatının en önemli koleksiyonlarından birine sahip güçlü bir kuruluştur. 1980'lerin sonundan beri, direktörü Thomas Krens müze koleksiyonunun daha geniş kitlelere ulaşabilmesi amacıyla bir büyüme programına girişti. İlk olarak müze SoHo'daki yeni binanın açılışıyla genişlemeye başladı.

Bir sonraki önemli ve gerekli adımsa Avrupa'da yeni bir müze inşa etmekte. Avrupa'daki önemli kuruluşlarla anlaşmazlıktan kaçınmak için –Paris ya da Londra, Tate Galerisi ve Pompidou Merkezi dolayısıyla araştırmaya dahil edilmedi- Guggenheim değişik çekicilikleri olan bir yer aradı. İlk olarak yaz festivalinin uluslararası bir cazibe kattığı Avusturya şehri

Salzburg üzerinde durulsa da daha sonra İspanya'nın Bilbao şehrine karar verildi.

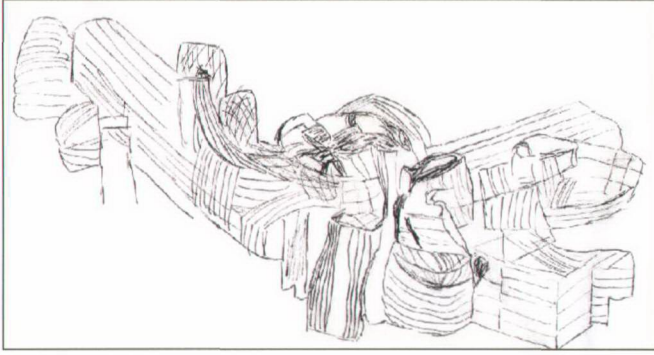
Müzenin yapım finansmanının Bilbao şehri tarafından karşılanması, Guggenheim kuruluşunun da idari konularla ilgilenme, koleksiyon sağlama ve gelecek sergileri organize etme görevini üstlenmesiyle anlaşma imzalandı.

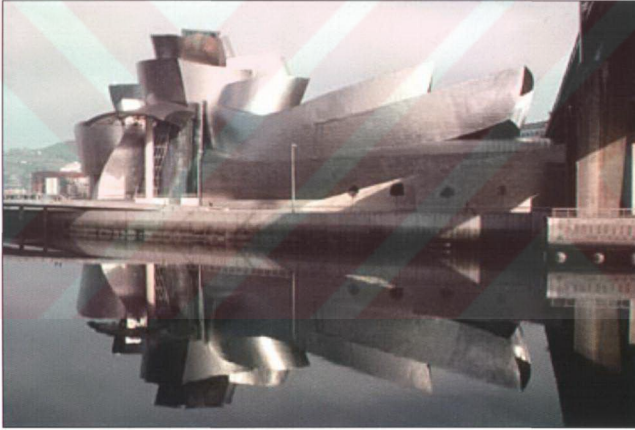
Şekil 3.3.21 Bilbao Guggenheim Müzesi [47]

Müze tasarımı için Thomas Krens Coop Himmelb(l)au, Arata Isozaki ve Frank O. Gehry arasında bir seçim yapılması gerekti ve Krens Gehry'yi görevlendirdi. Gehry'nin müzenin yerleşimi için uygun bulunduğu yer şehrin endüstriyel kesiminde boşaltılmış bir alandı ve merkeze yakın olma avantajı vardı. (Donzel, 1998)

Guggenheim Müzesi, Gehry'nin tasarladığı son dönem projeleri arasında en dikkat çekici olanlarından biridir. Müzenin ana girişi, sergi galerilerini birbirine bağlayan, panoramik asansörler ve merdiven kulelerinin yer aldığı bir atriumdan sağlanmaktadır. Bu merkez atriumun beklenmedik ölçeği, etraftan geçenlere içerdeki sanatsal faaliyetlerine yönelik adeta bir davetiye çıkarmaktadır.

Şekil 3.3.22 Bilbao Guggenheim Müzesi eskizi [48]

Şekil 3.3.23 Bilbao Guggenheim Müzesi [49]

Geçici ve kalıcı sergiler düzenleyebilmek amacıyla, müzede üç farklı tipte sergi mekanı tasarlanmıştır. Sergilerden sürekli olanları müzenin ikinci ve üçüncü katlarındaki üç galeride, geçici olanlarsa binanın batı tarafındaki dikdörtgen galeride yer alıyor. Seçilmiş bazı sanatçıların eserlerinden oluşmuş koleksiyonlarsa, diğer sergi mekanlarıyla görsel iletişime açık olan ve müze boyunca yer alan eğrisel forma sahip galerilerde sergilenmekte. Müzenin dış cephesinde ağırlıklı olarak titanyum kullanılmış. Büyük cam panellerse Nervion nehri ve çevre manzarasıyla yapıyı gezenler arasında iletişim kurduğu gibi, tasarıma görsel zenginlik de katmış. (Anonim, 2000.1)

Şekil 3.3.24 Bilbao Guggenheim Müzesi yapım aşaması [50]

'Organik' ve 'heykelsi' gibi sıfatlar 1997 sonlarında yapılan bu müzeyi tarif etmek için uygun değil. 24.000m²lik titanyum malzemeden oluşan bütünde, Gehry her alanı ve yüzeyi itmiş, çekmiş ya da bükmüş gibi gözüküyor. Bazı eleştiriler Gehry'nin çalışmasının sanatı dramatik formlarla aşırı güçlendirmeyi görev edindiği yönünde. Diğer yandan Bask kültürel istekleriyle ve New York'ta bulunan Frank Lloyd Wright'ın tasarladığı Guggenheim Müzesi'yle bağlantı kurarak solmakta olan bir endüstri şehrinde transformasyon şansı gören Guggenheim Direktörü Thomas Krens'in hakkını da projenin övüldüğü kadar vermek gerekir. (Anonim, 1998)

3.3.3 İNGİLTERE

3.3.3.1 İngiltere Turizminin Gelişimi

Gerek turizmin gelişmesinde oynadığı rol, gerekse uluslararası turizme bugünkü katkısıyla İngiltere, dünya turizminde her zaman önem taşıyan bir ülke olmuştur. 60 milyona yakın nüfusuyla bu ülke 1992'de ekonomik duraklama döneminin üçüncü yılına girmişti. Turizm de buna paralel bir gelişme gösterdi: 1990'da 17.9 milyon olan turist sayısı 1991'de %6.7 azalarak 16.8 milyona, turizm geliri de %9.7 azalarak 12.6 milyon dolara indi; ancak bunda yalnızca ülkenin ekonomik durumu değil, Körfez Krizi de etkili olmuştur. Yalnızca Amerikalı ziyaretçiler bile %30'a yakın azalmayla 2.22 milyon kişi tutuyordu. Ancak 1992 yılında turist sayısı tekrar artarak ilk altı ayda bile bir önceki yıla göre %12'den fazla artış gösterdi. 1992'de hükümet ülkede istihdam yaratacak bir sektör olarak turizmi teşvik etmek üzere turizm, sanat, müzeler, spor ve yayıncılığı içeren bir bakanlık oluşturmuştu; daha önce tek sorumlu, bağımsız bir kuruluş olan BTA (British Tourist Authority) idi.

Körfez Krizi İngiltere'nin turizm sektörünün en önemli unsurlarından birine, seyahat acentelerine büyük darbe vurmuştur. ABTA'ya (İngiliz Seyahat Acenteleri Birliği) yeni 180 acente üye olurken 346 acente de faaliyetine son vermiş ve paket turlara talep 1990'da %10, 1991'de de bir %5 daha azalma göstermiştir.

İngiltere'ye gelen turistler arasında A.B.D.'den gelenler daima ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. Fakat bu bölgeden gelenlerin miktarı doların değeriyle yakından ilgilidir; dolar değer kazandığında turist sayısı artmakta, tersi durumda azalmaktadır. İngiltere'nin Avrupa Topluluğu'na girmesinden sonra (1970'li yılların başı) kıta Avrupa'sından gelenlerin sayısı da sürekli artmıştır. Gelen turistlerin çok büyük bir kısmı bir dünya şehri olan Londra'yı görmek ister; bunun dışında Windsor, tarihi York şehri, üniversite şehirleri Oxford ve Cambridge, eski kaplıca şehri Bath, katedral şehri Canterbury gibi birçok şehir ve kasaba da son derece önemli çekicilikler oluşturmaktadır.

İngiltere’de ekonomik kriz nedeniyle yatırımlarda da %50’lik bir azalma olmuştur. Ziyaretçi sayısının azalması doğal olarak turizm merkezlerini de olumsuz etkilemiştir. (Özgüç, 1998)

3.3.3.2 İngiltere’nin İkon Yapıları

- **Londra Kulesi (Tower of London) (1070-1090)**

Londra’nın doğusundaki kule asırlar boyunca çeşitli entrikaların, suikastlerin gerçekleştiği yerdir. Aynı zamanda 1820 yılına kadar hapisane olarak kullanılmıştır ve duvarları arasında gerçekleşen sayısız idamla tarihe geçmiştir.

Şekil 3.3.25 Londra Kulesi [51]

Kralların burada yaşamak istememeleri ,yaşamak için başka yerler aramaları şaşırtıcı değildir. Bugün bile kulede sergilenen kraliyet mücevherlerinin önemi kulenin karanlık geçmişine duyulan merakın önüne geçememiştir. İlk başta, zindanları olan bir kule olarak planlanmıştı. Beyaz Kule adıyla anılan 1078 yılında tamamlanan kulenin yapım emrini Kral William

vermiştir. Sonraki yüzyıllarda kraliyet ailelerine ait salonlar, şapeller ve etraflarına duvarlar ve çeşitli kuleler inşa edilmiştir. (Reichold ve Graf, 1999)

Beyaz Kule 1097'de tamamlandığında Londra'daki en yüksek yapıydı. Tower Green'de Tower Hill'deki kalabalıktan uzakta en ünlü tutuklular idam edilirdi. Burada, 8.Henry'nin iki karısının da aralarında bulunduğu sadece yedi kişi idam edilmiştir. Wakefield Kulesi ortaçağ sarayının bir parçasıdır. 13. yüzyıldaki orijinal havasını verebilmek için özenle dekore edilmiştir.

Kulede meydana gelen karanlık olayların en bilinenlerinden biri Kral 4. Edward'ın oğulları ve mirasçıları olan iki çocuk prensin kayboluşudur. Babaları 1483'te ölünce amcaları Gloucesterlı Richard tarafından Kule'ye kapatılmışlardır. Her ikisini de bir daha gören olmamış ve Richard da o yılın sonunda taç giymiştir. 1674'te Kule yakınlarında iki çocuğun iskeletleri bulunmuştur. (Tillier, 1999)

- **British Museum – Londra (1823-1847, Sir Robert Smirke)**

Şekil 3.3.26 British Museum [52]

British Museum 1753'te kurulmuştur ve dünyanın en eski müzesidir. Günümüzde dünyanın her köşesinden gelen parçalarla doludur. (Gympel, 1996)

Şekil 3.3.27 British Museum iç mekanı [53]

19.yy başlarında İngiltere’de, Klasik Yunan Mimarisi yeni Klasik Mimariye model teşkil etmiştir. Bir yapının dış cephe anlatımı yapının fonksiyonunu ve tarihini yansıtmayı amaçlardı. Halka ait yapılar sadece dini ya da kraliyet yapılarıyla yarışmamışlardır, onların mimari başarıları hep üstün gelmiştir. British Museum Avrupa Klasizmi’nin büyük başarılarından birini temsil etmektedir. Yapının güney tarafı Yunan tapınak mimarisine dayanarak yapılmıştır. 48 iyonik sütunlu güçlü bir kolonat sistemi vardır. (Anonim, 2003.1)

- **Parlamento Binası (The Houses of Parliament) – Londra (1834-1860, Sir Charles Barry, Augustus Pugin)**

1834 yılında çıkan bir yangınla yok olan Westminster Sarayı’nın yerine yapılan Parlamento Binası 18.yy ortalarında İngiltere’deki Gotik Canlandırmacılığına bir kanıttır. Dikdörtgen planlı yapı çeşitli asimetrik ünitelere bölünmüştür. Thames Nehri kıyısındaki batı kanadı Victori Kulesi olarak, kuzey kanadı ise Big Ben olarak bilinmektedir. Pugin kafeslerle bir çerçeve sistemi oluşturmuş ve cephelerde dekoratif detaylarla Gotik süslemelere yer vermiştir. Bu açıdan yapıda strüktürün üzerine bir kaplama yapılmış gibi durmaktadır. (Gympel, 1996)

Sol uçtaki Victoria Kulesi’nde 1497’den beri Parlamento’nun aldığı 1,5 milyon karar bulunmaktadır. Avam Kamarası yeşil tonlarda döşenmiştir. Hükümet sol, muhalefet sağ tarafta, başkan ise bu ikisinin ortasında oturur. Resmi Parlamento Açılışı’nda Kraliçe Lordlar Kamarası’ndaki salonda tahttan hükümetin planlarını içeren konuşma yapar.

Şekil 3.3.28 Parlamento Binası [54]

1858'de asılan muhteşem çan, Big Ben, her saat başı ve çeyrek saatlerde de dört kez kısa kısa çalmaktadır. Aslında Big Ben, Parlamento Binaları'nın önünde 106m yükselen kulenin tepesindeki dört cepheli dünyaca ünlü saatin değil, saat başı sesi duyulan 14 tonluk tok sesli çanın adıdır. Çana adı, ilk verildiği 1858'de Kamu İşleri Müdürü olan Sir Benjamin Hall'a atfen verilmiştir. 1859 Mayıs'ındaki ilk kuruluşundan bu yana hiç aksamadan doğru zamanı gösteren saat İngiltere'nin en büyük saatidir. (Anonim, 2003.1)

- **Lloyds Binası (Lloyd's of London) - Londra (1979-1984, Richard Rogers)**

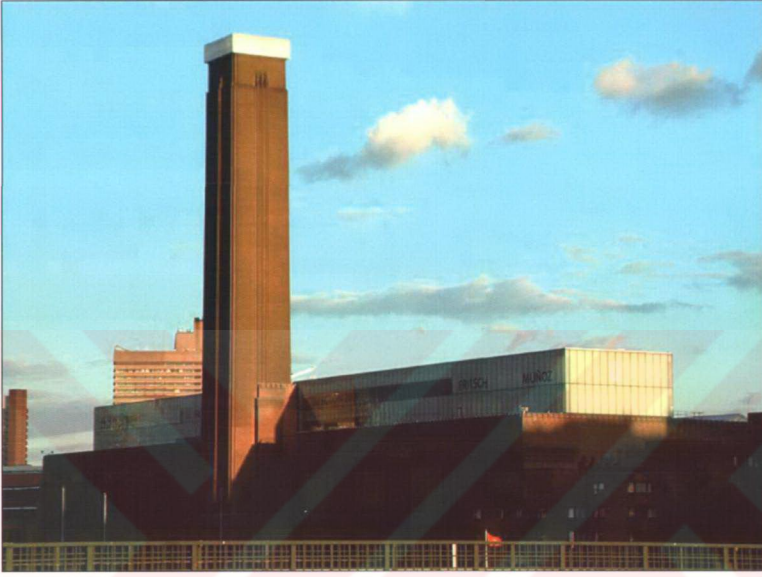
Lloyd Sigorta Binası 17. yüzyılın ikinci yarısında kurulmuştur. Adını daha önce burada bulunan ve arzuhalçiler ile gemi sahiplerinin birlikte deniz sigortası poliçeleri hazırladıkları kahvehaneden alır. Lloyd daha sonra dünyanın başta gelen sigorta şirketlerinden biri olmuştur. Richard Rogers'ın tasarladığı yeni bina modern binaların en ilginçlerinden biridir. Dış cephesindeki paslanmaz çelikten yapılmış abartılı borular ve yüksek teknoloji ürünü direkler Rogers'ın Paris'te yaptığı Pompidou Merkezi'ni anımsatmaktadır. (Leapman vd., 1999)

Şekil 3.3.29 Lloyds Binası [55]

Bu bina biçimleniş itibariyle bir kule bloğundan daha çok düşey bir sokağı andırmaktadır. Oldukça yoğun bir kentsel yapı içerisinde yer alması nedeniyle bina yükselmek durumunda kalmıştır. Plan şeması oldukça basittir; katlara göre farklılıklar gösteren daire şeklindeki kat planları, bunları taşıyan merkezi betonarme kolonlar ve ortada yer alan 70 metre yüksekliğindeki atriumu destekleyen dış kolonlar. Yapımın iç mekanı adeta bir katedrali andırmaktadır. Bu biçimlenişin baş etkeni ise, dünyanın en ünlü finans enstitülerinden birine ait olmasıdır. Bina içerisindeki tüm eylemler zemin kat ve ilk üç asma katta bulunan sigorta birimleri üzerinde odaklanır. Her katta bulunan "kutular" depolama üniteleri, çalışma alanları, VDU'lar, telefonlardan oluşan esnek çalışma terminallerini içerir. "Omniplatz" olarak adlandırılan bu terminaller sigortacılar tarafından kiralanmaktadır. (Anonim, 2003.1)

- **Tate Modern Müzesi – Londra (1996-2000, Herzog & de Meuron)**

Şekil 3.3.30 Tate Modern Müzesi [56]

Kullanılmaz duruma gelmiş endüstri tesislerini yeniden işlevlendirme sorunu, özellikle gelişmiş ülkelerde sık karşılaşılan bir konu. Sanayileşme sürecinde yüzyıllar, kaçınılmaz olarak, kimi üretim yapılarını da devredışı bırakıyor. Londra'da Tate Gallery'nin Modern Sanat yapıtlarını içeren bölümü böyle bir değişimin sonucunda ortaya çıktı.

Çağdaş kültüre olan gereksinimin, bir endüstri binasıyla nasıl ilişki kurduğunu göstermesi açısından kayda değer bir örnek olan Tate Modern Galerisi, Bankside Turbo Elektrik Santrali binasında konumlanıyor. Bankside Turbo Elektrik Santrali binası, Sir Giles Gilbert Scott tarafından (1880-1960) tasarlanmış. Tasarımı 1947 yılında yapılmışsa da, 1963 yılına dek tamamlanamamış olan bu yapı kullanım dışı kalınca, 1994 yılında sahip olduğu mekanın büyüklüğü ve kent içindeki merkezi konumundan dolayı Tate Modern Müzesi'ne dönüştürülmesine karar verildi.

Tate Modern, anıtsal St. Paul Katedrali'nin karşısında ve Thames'in güney tarafında yer alır. 15. ve 16. yüzyılda keyif verici bir bahçe olan bölge, Southwark Katedrali'nin de içinde yer alarak, tarihi Roma çağına kadar uzanan önemli bir arkeolojik alan olmasına rağmen, daha sonra ticari binalar, endüstri yapıları ve depoların işgaline uğradı. 19. ve erken 20. yüzyılda kentin en yoksul kesimlerinden birine dönüşen alan, bugün Londra'daki yeni kentsel gelişmeler sonucunda önemli bir kültürel merkeze doğru evrimleşiyor. Tate Modern de bu değişime katkıda bulunmaktadır.

1995 yılındaki yarışma sonucunda, yapının dönüşümü için İsviçreli mimarlar Herzog ve de Meuron seçildi. Aynı yıl yapı koruma altına alınarak, 1995 ve 1996 yıllarında yüklenici tarafından içi temizlendi ve dönüşüm için hazırlandı. 1996 aralık ayında ise Herzog & de Meuron bölgede bir büro açarak çalışmalarına başladı ve 1997 yılının başlarında yıkım gerçekleştirdi. Bu, eski çatının yerinin değiştirilmesi, kum püskürterek yapıyı temizleme ve orijinal çelik strüktürün yeniden ele alınması gibi işlemleri kapsıyordu, iç mekanın kuzey kesiminde yeni galerilere yer verildi ve yedi yeni galeri katını desteklemek üzere çelik çerçeve inşa edildi. 1998 yılının sonlarında türbin salonunun çatısı değiştirildi ve yapıya uzun bir rampa eklendi. Işığın, üst galerideki tepe ışıklığından içeri alınması tercih edilmiş. Herzog ve de Meuron yapının katı geometrisini bozulmamış haliyle bırakıp, gereken yerlerde bazı değişikliklere gitmeyi tercih etmişler ve orijinal planın, türbin salonunu merkez alan üç bölümlü düzenlemesini de olduğu gibi bırakmışlar, Güneydeki uzun bölümse, ek galeri mekanlarına dönüştürülmüş. (Ekincioglu, 2000)

Yarışmayı kazanan Herzog&de Meuron'un projesi, en az müdahaleyi benimseyen, mekana ve içindeki sanat yapıtlarına ifade şansı tanıyan bir tavrın yansımasıdır. Her tarafından sınıksız kapatılmış bu dikdörtgen yapının 'statik kütleliliği'ni hafifletebilecek bir aydınlatma kurgusunun nasıl olabileceği, Herzog&de Meuron'un üzerinde en çok kafa yordukları konuydu. Uzun kenara paralel olarak çatıda yerini alan cam yırtık, aydınlatma problemini çözdüğü gibi bacanın dikeyliğini dengeleyen bir unsura dönüştü. 1948 ve 1963 yıllarında iki aşamalı olarak inşa edilen Bankside'in cephenin yatay tuğla sıralarını dik kesen şerit biçimli açıklıkları, Scott'in erken Hollanda Modernizmi'ne olan ilgisini yansıtmaktadır. (Anonim, 2003.1)

24 Mart 2000'de, İngiliz sanatına atfedilen, İngiltere'nin yeni ulusal müzesi Tate Britain'ın Millbank'ta ziyarete açılmasının ardından, her ne kadar uygulaması 1999 Temmuzunda tamamlandıysa da, Tate Modern de 12 Mayıs 2000 tarihinde sanatseverlere kapılarını açtı.

Şekil 3.3.31 Tate Modern Müzesi iç mekanı [57]

34 000 m²'lik alana sahip olan Tate Modern'in ihtiyaç programı özetlenecek olursa: Yaklaşık 6000 m²'lik alana sahip Tate koleksiyonunun gösterildiği dört salon; sanat çalışmalarının sergilendiği 3300 m²'lik türbin salonu; toplamı 2400 m² olan iki özel sergi salonu; 260 kişilik oditoryum; 240 kişilik 2. kattaki kafeterya; 200 kişilik 7. kattaki kafeterya; 500 m²'lik bir mağaza, 2. ve 4. katlarda yer alan iki daha küçük mağaza ile 390 m²'lik eğitim alanı; 1350 m²'lik büro alanı. Bunlara ek olarak bacadan iki yanında, Milenyum Köprüsü tarafından binaya girişi sağlayan iki küçük giriş daha bulunmaktadır. Bu mekanların çoğu, doğal ve yapay ışığın birlikte kullanılmasıyla elde edilen bir sistemle aydınlatılmaktadır. Galeri pencereleri, ileri düzeyde ışık kontrolünü sağlayan teknolojik sisteme sahiptir. (Ekincioglu, 2000)

Ayrıca bu yapı Jacques Herzog ve Pierre de Meuron'a 2001 Pritzker Mimarlık Ödülü'nü kazandırdı. (Anonim, 2001.4)

- **Milenyum Kubbesi (Millenium Dome) –Londra (1999, Richard Rogers)**

Dünyanın yeni binyıla girişi gelişmiş ülkelerde çeşitli büyük kamusal projelerle kutlanıyor. ‘The Dome’ (Kubbe) İngilizler’in dünyanın binyıl projelerinden birini oluşturuyor. İngiltere, 2. binyılın gelişini göstermek istercesine, Greenwich’in birisi yakınında diğeri ise Zaman Hattı’nı da içine alan, iki görkemli hi-tech strüktürde karar kıldı. Bunlardan birincisi, Thames nehrinin kıyısında, düz topoğrafyalı bir kent olan Londra’nın, yüksekten gözlenebilmesine olanak veren 135 m çapında bir çember (Millenium Wheel ya da London Eye). Diğeri ise, devasa bir ‘çadır/kubbe’: The Millenium Dome.

Tarihsel bir tipoloji ve plastik bir kubbe/çadır, güçlü bir çelik strüktür ve yarı şeffaf teflon bir kaplamadan oluşuyor. 365 m. çapıyla dünyadaki en geniş bölünmemiş mekan olduğu söylenen bu yapının içine, Sydney Opera Binası’ndan 30 tanesinin sığabileceği hesaplanmış.

Şekil 3.3.32 Milenyum Kubbesi [58]

Yapımı iki yıl süren Millenium Dome, tüm diğer atalarından farklı olarak, açılışından bir yıl önce bile ne işe yarayacağı tam belirgin değildi. Çadırılıkla ortak tarafı ise, bu yapının, bir yıl sonra kaldırılacağından baştan planlanmış olması idi.

Sonunda, birçok tasarımcı, ticari sponsor ve kurumun işe girmesiyle bir yıl içinde, bir dizi işlev ve bunları içerecek binalar, mekanlar ve ortamlar geliştirildi.

Bu karmaşık ve tartışmalı süreç sonunda The Dome, alışveriş caddesi, Disneyland, doğa tarihi/bilim müzesi, fuar, sirk,... karışımı bir nesne oldu. Yapının sıradışılığı zerafeti ve çekiciliği ile içindeki binaların kavranması zor birlikteliği, oldukça rahatsız edici bir tezat. İçerisinde iken kubbenin tamamını algılamak imkansız. Tüm bunlara karşın The Dome dışarıdan ilginç, hafif, şiirsel bir görünüme sahip. Yaratılan işlevler, yarı eğitsel, yarı eğlendirici, yarı tanıtıcı, yarı ticari ve birbirinden bağımsız çalışan makinasal binalarda ifadelerini buluyorlar. Bunlar, tematik olarak düzenlenmiş, Zone denen sergi/müze/oyun yeri/lunapark...arası karmaşık mekanlar. Zone'ların temaları şöyle: İnanç, Konuşma, Zihin, Dinlenme, Para, iş, Öğrenme, Oto-portre, Yuva, Gezegen, Yaşayan Ada, Zaman Kapsülü, Seyahat, Binyılın Saatçisi, Oyun, Vücut.

Bu kubbe, Pantheon ya da Ayasofya'dan farklı olarak 'geçiciliği önceden tasarlanarak' yapıldı. Ancak, hangi geçici işlevi gördükten sonra ne zaman kaldırılacağı ve de ileriki kuşaklara hangi tarihsel olayı anımsatacağı yanıtız sorular. (Teymur, 2000)

- **Swiss Re Genel Merkez Binası (30 St Mary Axe, Swiss Re Tower London) – Londra (2000-20004, Norman Foster)**

Swiss Re şirketinin yeni genel merkez binası, Londra'nın City semtinde, eski Baltık Borsası arsasında yer alıyor. Bu 40 katlı kulenin belirgin biçimi, Londra'nın mali merkezi olan bu semtin yüreğini simgeleyen yüksek binalar yığına eklenecek. Başkent'in çevre koruma açısından ilerici ilk yüksek binası olacak. Kule yalnızca bürolardan oluşmuyor; sokak düzeyinde halka açık, iki katlı dükkanlar bulunacak ve bu bölgede çalışanlara hizmet edecek. Bina yeni bir meydanın içinde yer alıyor.

Binanın en üst katında kullanıcılar ve konukları için yemek ve sosyal etkinlik mekanları bulunuyor. Cam kubbenin altındaki lokantanın asma katı (içme, toplanma ya da sunum

amaçlarına uygun esnek bir alan) kentin ve ötesinin 360 derece panoramik manzarasını sunuyor. Bina teknik, mimari, sosyal ve alan kullanımı açılarından köktenci özelliklere sahip. Hem dışarıdan hem de içeriden bugüne dek tasarlanmış hiçbir iş merkezine benzemiyor. Kule yerden yükseldikçe genişleyen ve tepeye doğru incelen yuvarlak bir plana sahip. Bu biçim, arsanın küçük olmasının getirdiği zorlayıcı koşullara karşılık veriyor. Bina eşdeğer kullanım yüzölçümündeki klasik dikdörtgen bloklardan daha az hantal görünüyor, profilinin tabana doğru incelenmesi saydamlığı artırıyor ve zemin düzeyinde gün ışığını artırıyor. Ortalardaki katlar bürolar için yeterli geniş mekanı sağlıyor, tepesinin sivriligi aşırı gökyüzü yansımalarını en aza indiriyor.

Şekil 3.3.33 Swiss Re Genel Merkez Binası [59]

30 St. Mary Axe adresindeki bu bina, iklimlendirme düzeneğine ek olarak doğal havalandırma yapabiliyor, böylece yılın %40'ında mekanik soğutma ve havalandırma düzeneklerini kapatarak elektrik tutumu yapmayı ve karbondioksit salımını azaltmayı olası kılıyor. Temiz hava yapı boyunca dönerek yükselen aydınlık boşluklarından girerek büroları doğal biçimde havalandırıyor. Binanın aerodinamik biçimi, dış yüzeyi üzerinde basınç farkları oluşturuyor, bunlar söz konusu doğal hava akışına büyük destek veriyor. Boşluklar ayrıca kat plakalarının ölçeğini küçültmeye de yardımcı oluyor; dışarıdan bakıldığında ise cepheye değişiklik ve canlılık katıyor. Her boşluğun kenarındaki balkonlar, katlar arasında güçlü görsel bağlantı kuruyor ve soluklanma alanları, fotokopi merkezleri, dosya dolapları ve

ayaküstü toplanma alanları gibi büronun ortak kullanım mekanları için doğal bir odak oluşturuyor. Binanın yuvarlak 'ayak izi' ile giriş düzeyinde kazanılan mekan halka açık bir düzenlemeyle çevre ortamının gelişimine katkıda bulunuyor. Yapının tümüyle camla kaplı dış yüzeyi içeride bulunanların gün ışığından yararlanmasını ve dışarıda olup bitenlerin tadına varmasını sağlıyor. Kulenin çapı zeminden başlayarak önce genişliyor, sonra 17. kattan tepе noktasına doğru inceliyor. Bu aerodinamik biçim, rüzgarın yapı ve cephe üzerindeki baskı yükünü azaltmak ve yapının yüzeyinde oluşacak basınç farklarının doğal havalandırma amacıyla kullanılmasını sağlamak için tasarlandı. (Pearman, 2004)

Norman Foster'ın tasarladığı ve 'Gherkin' (küçük salatalık) olarak da anılan 30 St. Mary Axe Binası, Architects' Journal ortaklığında gerçekleştirilen RIBA Stirling Ödülü'nün 2004 yılı kazananı oldu. (Anonim, 2004)

3.3.4 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

3.3.4.1 Amerika Birleşik Devletleri Turizminin Gelişimi

Amerika Birleşik Devletleri'nin ülke olarak büyüklüğü, nüfusunun zenginliği ve hareketliliği, buradaki turizm tercihlerinin Avrupa'dakinden çok değişik olmasına yol açmıştır.

A.B.D.'de iç turizm son derece gelişmiştir. Örneğin, 1991'de 300 milyondan fazla Amerikalı sayıları 357 olan ulusal park vb.'ne tekrarlayan ziyaretler yapmış; 55 milyon kişi kayak yapmak üzere dağlara gitmiş; 47.2 milyon kişi kamp yapmış; milyonlarca kişi güneşten yararlanmak ya da kışı geçirmek için Kaliforniya ve Florida'ya uçuşturdu. İç turizmin iki uzantı alanı ise Kanada ve Meksika'dır; sınır geçişlerinde, özellikle Kanada'da, kayıt tutulmadığı için, bu ülkelere yapılan sınır geçişleri de iç turizm gibi kabul edilmektedir.

Amerikalılar, öteden beri uluslararası turizme en çok katılan ülke olarak bilinirler ve birçok bölgeye giden turistler arasında en büyük grubu Amerikalılar oluştururdu. "Turizmin Bölgesel Dağılışı"nda da görüldüğü gibi, artık bu durum değişmiştir. Örneğin, daha önceleri Avrupa'ya en çok turist gönderen ülke olduğu halde, 1991'de 6.4 milyon Amerikalı'nın Avrupa'yı ziyaretine karşılık, bu kez Avrupa'dan 7.4 milyon turist A.B.D.'yi ziyaret etmiştir. Amerikalılar'ın turizmle ilgili davranışlarındaki değişikliklerde bunda rol oynamıştır. Dünyada en çok turist gönderen ve turizme en çok para harcayan uluslar arasında Amerikalılar yine baş sıralarda gelmektedirler; fakat bu ülkenin 250 milyonluk nüfusuyla kıyaslandığında oldukça düşük kalmaktadır.

A.B.D. için yakın yıllardaki en önemli gelişme ülkeye gelen turist sayısı ve turizm gelirlerinin çok artmış olmasıdır. 1978'de 20 milyon olan turist sayısı 1991'de 42 milyonu aşmıştır. Bu artışın çeşitli nedenleri vardır: Birçok ülke ile turizm alanında yapılan işbirliği anlaşmaları; dünyanın birçok ülkesinde satın alma gücünün artması ve A.B.D.'de ekonomik durgunluk nedeniyle fiyatların Avrupa'dakinin çok altında kalması; uluslararası başka havayollarına da ülkenin çeşitli şehirlerine iniş izni verilmesi; A.B.D. iç hatlarında fiyatların düşük tutulması.

uluslararası yolculuklarda büyük indirimlere gidilmesi başta gelmektedir. Fakat, en az bunlar kadar önemli iki husus da ülkede dış turizmin gelişmesinde büyük rol oynamıştır: Bunlardan biri A.B.D.'nin de yabancı ülkelerde, şimdiye kadar hiç yapmadığı, turizm propaganda faaliyetlerine girişmesi ve diğeri de 1990'da göçmen yasasının bazı sınırlamalarını kaldırarak akraba ziyaretlerini kolaylaştırması, verdiği ziyaret vizesi sayısını arttırmasıdır.

A.B.D.'ye gelen turistlerin başında Kanadalılar, Meksikalılar, Japonlar, İngilizler, Almanlar ve Fransızlar gelmektedir. Turizme ülke çapında önem verilmekle birlikte, A.B.D.'de turizm değişik yapılarda da olsa, özel bir önem taşıdığı başlıca üç alan vardır: New England Bölgesi, Florida ve Kaliforniya.

Büyük bir kısmı New England bölgesinde kalan New York metropoliten alanı büyük bir Pazar yaratmaktadır. New York kendi başına da çok önemli bir çekicilik alanıdır ve turizm bu şehir için büyük önem taşımaktadır. New England, A.B.D.'nin ilk yerleşim merkezi olması nedeniyle, rekreasyon ve turizm açısından da ilk gelişen yerini oluşturmaktadır.

Florida ise uygun iklim koşulları nedeniyle bir kış sayfiye yerine dönüşmüş durumdadır. Eyalet, birçok doğal çekiciliğinin yanısıra Walt Disney World, NASA Uzay Merkezi gibi çok sayıda insan yapısı çekiciliğe de sahiptir.

Kaliforniya'daki turizm hareketleri ise daha çok eyalet içi ağırlıklıdır. Pasifik kıyı şeridinin varlığı ve şehirli nüfusun taleplerine göre donanmış olması da bu iç hareketlilikte önemli bir etkidir. Hollywood ya da Disneyland gibi kendi başlarına birer çekicilik olan yerler, çok sayıda ulusal park, göller, ormanlar vb. Eyalette büyük bir çekicilik yaratmakla birlikte, esas büyük turist kitlesini güney kıyılarındaki Santa Barbara, Santa Monica, San Diego ve Los Angeles gibi turizm merkezleri çekmektedir. (Özgüç, 1998)

Amerika Kıtasında 3 yıl aradan sonra yeniden pozitif gelişme görülmesine karşın, 2000 yılındaki 128 milyon ziyaretçi sayısına henüz ulaşılmış değil. Bu yıl kıtayı ziyaret edenlerin sayısı 124 milyon kişi. Yalnızca Kuzey Amerika'ya bakıldığında hala 2000 rakamlarının yakalanamaması dikkat çekiyor. 2004 yılında 85 milyon kişi Kuzey Amerika'yı ziyaret ederken, 2000 yılında bu rakam 91 milyon civarındaydı. (Ünlü Yücel, 2005)

3.3.4.2 Amerika Birleşik Devletleri'nin İkon Yapıları

- Chrysler Binası - New York (1928-1930, William Van Allen)

Şekil 3.3.34 Chrysler Binası [60]

Cant kapağı, motor kapağı, çamurluk ve radyatör kapağı gibi parçalar Chrysler otomobilinin önemli bileşenleri olmakla birlikte ayrıca William Van Alen'in Chrysler Binası dekorasyonu sırasında kullandığı önemli dekoratif elemanlar oldular. Bir zamanların dünyanın en yüksek yapısı, 1927'de Chrysler Motor Şirketi'nin patronu Walter P. Chrysler tarafından arazinin William H. Reynold adlı emlak spekülâtöründen alınması ve Van Alen'in tasarımının ardından inşa edildi.

Chrysler Binası Van Alen'ı ünlü yaptığı gibi binanın popülaritesinin büyük kısmı da yenilikçi Art Deco stili sayesinde oluştu. Binanın ikonik tasviri her ne kadar paslanmaz çelik helezonundan gelse de, Chrysler'ın dünyanın en yüksek gökdelenini yapma vasiyeti de önemlidir. Gökdelenlerin yüksekliği konusundaki çatışma New York'ta zaten vardı ve Van Alen bunu eski ortağı H. Craig Severance ile yarışa kadar götürdü. O sıralarda, Severance 40 Wall Street'te Manhattan Bankası'nı yapmaktaydı ve bu yapı bittiğinde Chrysler Binası'nın beklenen yüksekliğinden 2 feet fazla 927 feet olacaktı. Buna karşılık Van Alen'in bir planı vardı: Üçgen pencerelerden oluşan üst kısım Chrysler Binasının yangın şaftını gizlemekteydi.

Şekil 3.3.35 Chrysler Binası [61]

Bu sayede Van Alen'in ekibi binanın yüksekliğini Manhattan Bankası'ninkinden 119 feet (36m) daha yüksek olarak 1046 feet'e çıkarttı. Binanın içi de dışı gibi nefes kesiciydi. Lobide 65 katlık ofis bölümüne gidebilmek için dört kısım asansör grubu bulunmakta. Lobi fonksiyonel başarısından çok mükemmel ve renkli tasarımıyla övünür: yüzeylerde egzotik

aşaplar, nikel, krom ve çelik kullanıldığı gibi kırmızı Fas mermeri duvarlar, sarı zemin, mavi mermer ve kehribar akik de kullanılmıştır. Malzemelerde kullanılan dolaylı ışıklandırma mekanı daha dramatik hale getirmekte.

Tamamlandıktan kısa süre sonra, Kenneth Murchison bina ve mimarı üzerine 'iş hayatının zirvesine çıkacağını bilen bir mimar neden bir an olsun otomotiv sanayisinin gelişimini temsil eden böyle ticari bir teklif karşısında tereddüt etsin' demiştir. Van Alen'in teatral binası her şeyden çok Walter P. Chrysler ve şirketinin kişisel bir projektörüdür. Bugün yapı New York'un özel simgelerinden biridir. (Anonim, 1998)

- **Empire State Binası - New York (1931, Shreve, Lamb and Harmon)**

Empire State anonim şirketi projesinin mimarları; New York'ta bir mimarlık ofis olan Richmond Shreve, William Lamb ve Arthur Harmon'dur. Shreve üretim ve idari problemlerin çözümünden sorumluyken, Harmon ve Lamb tasarımcıydı. Firma, anonim, ticari ve endüstriyel binalar içinde Art Deco tarzıyla ve sonra da fonksiyonel stile ünlendi. Empire State Binası'nın tasarımı modernist Art Deco detaylarıyla pratik gereksinimlere bir cevaptı. Yapı metropolisin mukavemet sembolü ve toplu yeniden yapılanma yıllarının ve sonrasının ikonu haline geldi.

Dış cephede kireçtaşı, granit, alüminyum ve nikel kullanılırken, modern görünüşü pencere üstlerinde ve Fifth Avenue girişinde dekoratif amaçlı kullanılan alüminyum zenginleştirdi.

Yer üstündeki 102 kat ustalıklarla tasarlanmıştır: ilk beş kat bütün alanı kaplarken, devamında bina çentik ve geri çekilmelerle yükselir, en üst kısım ise zeplinler için bir şamandıra olarak tasarlanmıştır. Art Deco cephesi rakipsiz bir mühendislik başarısı olan çelik çerçeveyi saklar.

Gökdelene sadece 381m (1250 feet) yüksekliğiyle rekor kırmadı, ayrıca bir haftada 4,5 kat bitiren işçiler sayesinde yapım hızı konusunda da bir ilkti.

İç mekan modern bir lobi ve 33rd West ve 34th Street'ten gelen kalabalığı asansöre başarıyla ulaştıran bir yönlendirmeyle oldukça fonksiyoneldir. Lobi, gri ve kırmızı tonlarında alman mermeri kaplı, uzun yüksek ve dar bir dikdörtgendir. Binanın merkezinde, 8,5m. derinliğinde ofis mekanlarıyla sarılan düşey bir sirkülasyon ve mekanik kısım yer almaktadır.

Şekil 3.3.36 Empire State Binası [62]

Empire State Binası, New York için zor günlerin üstesinden gelinebileceğinin ve insanların her durumda zafer kazanabileceğinin bir sembolü oldu. Açılış gününde Alfred E. Smith Empire State Binası'nın güçlü imajının sebeplerini dünyada ustalığın, beyin ve kas gücünün, bugüne kadar insan eliyle üretilen en yüksek yapıyı temsil eden en önemli anıt olduğunu söyleyerek özetlemiştir. (Anonim, 1998)

Binanın dizili strüktürü Mısır ve Aztek piramitlerinin devamı olarak popüler gökdelen stili dönemine ışık tular. Bina demir uzantıyla bitirilerek hakimiyet hissi artırılmak istenmiş ve makine dönemi vurgulanmak istenmiştir. Empire State Binası New York ve A.B.D. tarihinde aynı şekilde yer tutar. Binanın yapımı Walter Chrysler (Chrysler Corp.) ve John Jacob Raskob (General Motors'un kurucusu) arasındaki kim daha yükseğini yapacak rekabetinin merkezindeydi. [63]

28 Temmuz 1945'de ,hava kuvvetlerine ait bir B-25 binaya 79. Kat seviyesinde çarptı. 14 insan öldü. Binadaki hasar 1milyon \$ dolar kadardı fakat strüktürde kalıcı hasar olmadı. 2. Kat New York'a, sergiler, kültürel etkinlikler, turistik faaliyetler ve barındırdığı müzelerle ışık tutar. Empire State Binası bilinçli olarak salınım yapar. Saatte 110 millik bir rüzgarda 1.48 inches salınım yapar. Merkezdeki hareket bundan çeyrek inche bile şaşmaz. 18 Mayıs 1981'de, bina dışı ve lobisi New York City Landmarks Preservation Commission tarafından Landmark olarak deklare edildi. 20 Aralık 1982'de, tarihi binalar kapsamına alındı. 23 Ekim 1986'da, National Parks Services tarafından National Historic Landmark listesine alındı.

Empire State Binası manzarası Manhattan'ın semalarını çeyrek millik tarama mesafesine sahiptir. Ziyaretçiler 86. ve 102. katlardaki gözlemevlerinde buna tanık olabilirler. Açık bir günde 80 mile kadar uzanan görüş mesafesiyle Connecticut, New Jersey, Pennsylvania, Massachusetts ve New York da dahil izlenebilir. 1931'den günümüze kadar 117 milyondan fazla ziyaretçisi olmuştur. King Kong ve Empire State Binası filmin gerçekleştirildiği 1933 yılından beri bir bütün olarak anılmaktadır. Empire State Binası günümüzde helikopterle animasyon gezileri, sanal gerçeklik sinemaları, eşsiz manzarası ile eğitim ve eğlence odağı olarak turizme de hizmet vermektedir.

Empire State Building'in yapımı 1930'da Mart ayında 350 Fifth Avenue'de başladı. 1931 Mayıs ayında 14 ay sonra tamamlandı, 102 katıyla 1972'de Aşağı Manhattan'da Dünya Ticaret Merkezi'nin ilk kulesi yapılarına kadar dünyanın en yüksek binasıydı. [63]

İçinde her gün en az 25.000 kişinin bulunduğu bu bina, bankaların, satış merkezlerinin, her çeşit büroların, gazioların, lokantaların olduğu bir ticaret merkezidir. En üst katında gözlem evleri ile televizyonların alıcı ve verici istasyonları bulunmaktadır. En alt katından en üst katına kadar 1860 basamaklı merdiveni vardır. Merdivenden iniş yarım saati bulur! Bazıları ekspres olan, 74 adet asansörü vardır. Yapının inşasında 60.000 ton çelik kullanılmıştır. Günümüzdeki en yüksek bina olmayan yapı, çağımız inşaat teknolojisinin güzel bir örneği olarak hala ününü devam ettirmektedir. [64]

• **Solomon R. Guggenheim Müzesi - New York (1956-1959, Frank Lloyd Wright)**

Frank Lloyd Wright'ın müzelerden ve şehirlerden nefret ettiği söylenir. Yıllar süren mimari deneyiminden sonra Wright, Solomon R.Guggenheim Müzesi'nde çağın en cüretli yapısını betondan heykelsi olasılıklar arayarak yarattı ve sonuçta da belki de en ünlü binasını hazırlamış oldu.

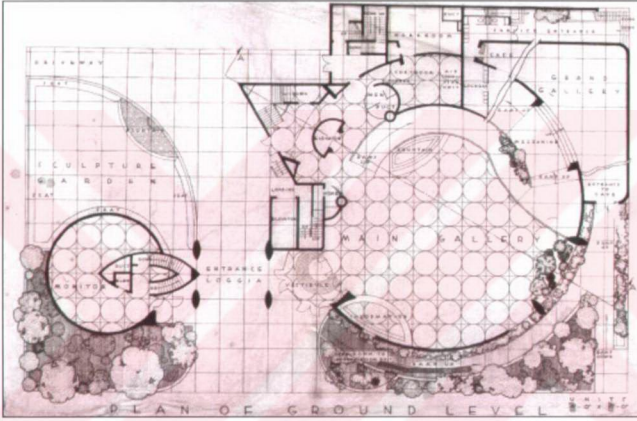
Şekil 3.3.37 Solomon R.Guggenheim Müzesi [65]

1943 yazında Solomon R. Guggenheim'in sanat koleksiyonunun küratörü Barones Hilla Rebay, Wright'la müze hakkında konuşmak için temas kurdu. Wright'ın büyüleyici sembolik formuyla koleksiyondaki ütöpik istekler mükemmel bir şekilde temsil edildi. Wright'ın proje için duyduğu şevke rağmen, tasarladığı kompleks ve zarif yapının yapımı uzun ve zordu. Planlar 1943'te teslim edildi fakat proje savaş sonrası ekonomisinin tereddütleri yüzünden 1945'e kadar onaylanmadı. İnşaat 1956'ya kadar başlamadı ve 1959 yılında Wright'ın ölümünden altı ay sonra bitirildi. (Anonim, 1998)

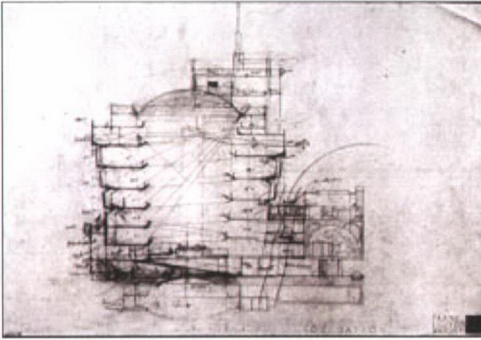
New York'unun dik açılı dünyasında fildişi renkli konisel bir yapı yabancı olarak görülmekteydi. Asansörler ziyaretçileri cadde seviyesinden alıp cam çatılı iç mekânın en üst

seviyesine kadar çıkartmakta daha sonra da açık spiral bir rampayla duvarlarda asılı resimlerin önenden geçirek aşağıya kadar indirmektedir. (Tietz,1999)

Binanın dış cephesi horizontal beton bantlardan oluşan açılı ve kıvrımlı anıtsallığıyla yakınındaki yükseklikleriyle dikkat çekmeye çalışan gökdelenlerle kontrasttır. Wright, 1945 yılında, yapının ana fikrinin müze konseptine uyacak şekilde değişiklikler yapılarak, tarihi orta doğu ziguratından çıktığını onaylamıştır.

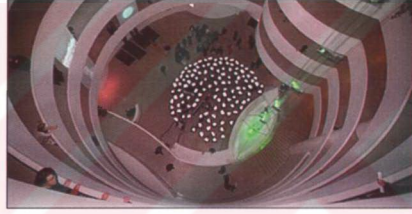
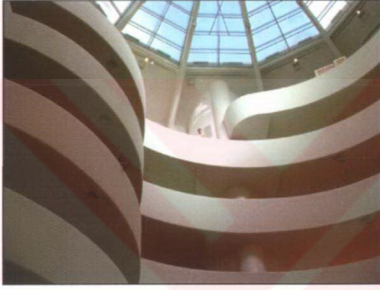

Şekil 3.3.38 Solomon R.Guggenheim Müzesi giriş kat planı [66]

Şekil 3.3.39 Solomon R.Guggenheim Müzesi kesiti [67]

Guggenheim Müzesi'nin önemli bir deneyimi de içerisinde meydana gelmektedir. Tasarım konseptinin basitliğinin aldattıcılığı yapım aşamasında oldukça zor teknik problemlerin doğuşuyla şaşırtıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Sonunda George Cohen işi üstlenmeden önce bir çok inşaat mühendisi büyük ustalık ve hüner gerektiren; beton kalıpları yapmak, dairesel rampayı inşa etmek, onu destekleyen ve mekanı galerilere bölen düşey ağları yerleştirme işinden korkmuştu. Mimar ve inşaat mühendisi birlikte çalışarak bir çok zor problemin üstesinden gelmişlerdir.

Şekil 3.3.40 Solomon R.Guggenheim Müzesi iç mekanı [68, 69]

Guggenheim Müzesi tamamlandığında, resimlerin mimariyle rekabet halinde olduğunu, hatta onu bozduğunu düşünen bir çok sanatçı ve eleştirmence beğenilmedi. Binanın, giriş katının ve duvarlarının sanat sunumu için önemli gereksinimler olduğunu gösteren diğer galeri örneklerini reddeden tavrını doğru bulmadılar. Oysa Wright tasarladığı yapının kendisinin de bir sergi haline gelmesini sağlamaya çalışmıştır. Guggenheim Müzesi bir tasarım ve yapım şaheseri olmakla birlikte, yaşanmış en iyi mimari deneyimlerden biri olarak kalmaktadır ve eğer sanat mimarlığa bir örnek reverans yapmalıysa o örnek Guggenheim Müzesi'dir. (Anonim, 1998)

• Dünya Ticaret Merkezi (World Trade Center) - New York

11 Eylül 2001 günü New York saati ile 08:45'te Dünya Ticaret Merkezi'nin kuzey bloğuna, 18 dakika sonra da güney bloğuna iki adet Boeing yolcu uçağı, içindeki yolcularla beraber çarptı. Çarpışmanın ardından önce güney kulesi, daha sonra da kuzey kulesi yıkıldı. New York saati ile gece yarısı yedi bloğa sahip kompleksin 3. kule olarak adlandırılan ve iki

kulenin hemen yanında yer alan kulesi de yıkıldı. Dünya Ticaret Merkezi'nin yıkılan 7 bloğu ile birlikte 12 sokak daha büyük zarar göerek yıkıntıların altında kaldı.

Yapılan bu saldırıdan ve saldırının doğurduğu sonuçlardan dolayı Dünya Ticaret Merkezi ile ilgili bilgilere iki başlık altında yer verilmiştir.

- **11 Eylül Öncesi Dünya Ticaret Merkezi (1966-1977, Minoru Yamasaki)**

Şekil 3.3.41 11 Eylül öncesi Dünya Ticaret Merkezi [70]

Liman ve Ulaşım Bakanlığı New York'ta ticaretin ofislerin, ulaştırma, alışveriş ve halka ait alanların birleştirilmesiyle ilerleyeceğini umarak Dünya Ticaret Merkezi yapımının araştırılmasına karar verdi ve Minoru Yamasaki'ye başvurdu. Yamasaki'nin mimari cevabı yedi binalık bir kompleksi ama en iyi bilinen ve görünen bileşenleri 110 katlı iki kuledir. 415

ve 417m. ile bir sene boyunca dünyanın en yüksek binaları olarak kaldılar. Hudson Nehri kıyısındaki inşaatın sahil hattındaki kazısı zekice yöntemlerle olanaklı kılındı.

Yamasaki'nin dört köşeli kuleleri yaya kaldırımından gökyüzüne engellenmeden yükselen anıtlardı. Yapı bakımından bir dış duvarla sivrilmekteydiler. Döşemeler ve kolonlara göre şekillenen dış ızgara geleneksel çelik çerçeve ve perde duvar konstrüksiyonuna kontrasttı.

Eleştiriler işi gotik, islamik ya da organik bulsalar da, Yamasaki Amerika'nın elle tutulur ve insaniyetli bazı şeyler için büyüyen isteğini modernizmle hafifletmeye çalıştı.

Yamasaki cadde seviyesindeki hareketi artırmayı planladı ve ölçeğin küçük algılanması için oya gibi bir dış duvar tasarladı, ışık ve gölgeyi modüle etti. Ne yazık ki, binaların en dikkate değer özelliği fazlaca büyük ebatlarıydı. Perde duvarın kolonlarının opak görünüşü, dış duvarların yükseklik boyunca müdahale edilmemiş tek parça duruşu oldukça etkileyiciydi.' (Anonim, 1998)

Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kuleleri, yıkılmadan önce, New York'un en yüksek, dünyanın 5. ve 6. yüksek kuleleriydi. Yedi binadan oluşan Dünya Ticaret Merkezi kompleksinde, İkiz Kuleler olarak bilinen 110'ar katlı iki binanın yanı sıra 47 katlı bir büro binası, 9 katlı iki büro binası, 8 katlı ABD Gümrük Binası ve 22 katlı otel bulunuyordu. 415 ve 417m yüksekliğindeki İkiz Kuleler'in değeri 1 milyar 250 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir. Binada 50.000 çalışan bulunmaktaydı ve ziyaretçi sayısı 70.000-150.000 arasındaydı. [73]

• 11 Eylül Sonrası Dünya Ticaret Merkezi

11 Eylül saldırısının ardından Temmuz ayında 6 plan alternatifi açıklanmıştı. Sunulan alternatiflerin ilgi görmemesi üzerine yeni bir yarışma açıldı. Dünyaca ünlü mimarların katıldığı yarışmada finale kalan 7 tasarım belirlendi. Bunların sahipleri; Birleşik Mimarlar Daniel Libeskind, Foster Mimarlık Ortaklığı, Meier-Eisenman ve Gwathmey-Holl, SOM, Think Design, Peter/Littenberg'dir. Yarı finale kalanlar arasında Bernard Tschumi ve Santiago Calatrava da bulunmaktadır.

Yarışmayı Daniel Libeskind 'Dünyanın Bahçeleri' diye isimlendirdiği projesiyle kazanmıştır. Neden 'Dünyanın Bahçeleri' diye sorulunca, 'Bahçeler hayatın devam ettiğinin bir göstergesi

ve gökdelenleri esas olarak, özgürlüğün ve güzelliğin üstünlüğünün yeniden ortaya çıkarılması, tehlikeye karşı yaşamı ve trajedinin kötü sonuçlarına karşılık optimistik tavrı simgeleyen bir sembol olarak görüyorum.' diye açıklıyor.

Şekil 3.3.42 11 Eylül saldırısı [71, 72]

Daniel Liebeskind'in projesiyle ilgili açıklamasında: 'New York'a genç bir insan, bir göçmen olarak geldiğimde benden önceki milyonlarca insan gibi ilk gördüğüm Özgürlük Anıtı ve Manhattan'ın şaşırtıcı silüeti olmuştı. Bu manzarayı asla unutmadım ve bu projede bu unutmadığım anımı içermektedir. Projeyi düşünmeye ilk başladığımda, New York, Dünya Ticaret Merkezi arsasının olduğu gibi bırakılması ya da yerine yeniden bina inşa edilmesi konusunda ikiye ayrılmıştı. Birbirinden çok ayrı bu iki konu üzerinde enine boyuna düşündüm. Geleceğe ümitle bakarken, daha önce burada yaşanan olaylar birbirleriyle bağdaşmıyordu. Arsaya bakmaya gittiğimde, etrafında yürüyen insanları görünce, onların gücünü hissettim ve onların sesini dinledim. Bu proje burada duyduklarım, hissettiklerim, gördüklerimdir.

Buradaki en heyecan verici olay, saldırıdan kurtulan, bir mühendislik şaheseri olan ve Hudson Nehri'nden korunmak için yapılan kulelerin taştan temel duvarlarıydı. Binanın temelleri sadece trajedinin hikayesini değil hayatın boyutlarını da anlatıyordu. 'Ground Zero'nun tam merkezinde geçmişteki anlarımız ve gelecekteki umudumuzu yansıtan bir müzeye ihtiyacımız olduğunu düşündüm. Müze, 'Ground Zero'ya her zaman ulaşmamızı sağlayacak girişi vazifesi görecek ve burayı ziyaret etmeye gelenlere yol gösterecekti.

Yaşanan trajik olay sonucu hayatını kaybedenler anısına 'Park of Heroes' ve 'Wedge of Light' iki büyük kamu mekanı daha tasarladım. Her sene 11 Eylül günü ilk uçağın çarptığı saat olan 8:46 ile ikinci kulenin yıkıldığı saat olan 10.28 arasında güneş bu mekanlarda, cesaretle insanları takdir edercesine hiç gölge yapmadan parlayacak.

Dünya Ticaret Merkezi'nin arsasını ziyaret eden, 4 milyondan daha fazla kişi, duvarların etrafından dikkatlice bakarak olanların trajik boyutunu anlamaya çalışıyorduk. Bende bundan yola çıkarak, yükselen bir yürüyüş yoluyla, anma mekanının etrafını saran bir mekan oluşturdum. Bu sayede herkes sadece 'Ground Zero'yu görmeyecek, hayatın yeniden başlamasına da tanık olacak.' demiştir. [73]

3.3.5 İTALYA

3.3.5.1 İtalya Turizminin Gelişimi

İspanya tarafından 1964 yılında geçilinceye kadar İtalya dünyada en çok turist alan ülkedir; bu bakımdan turizmin bu ülke için önemi açıktır. İtalya komşuları Fransa ve İsviçre gibi, yüzyıldan fazla bir süredir turist trafiğinin hedefi olmuştur. Grand Tour'un en son varacağı yer İtalya oluyordu, şimdi de A.B.D.'li turistlerin Londra'dan başlattıkları Avrupa turu genellikle Roma'da bitmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'na kadar İtalya, her yıl, daha çok zengin ve kültürlü sınıfın oluşturduğu bir turist kitlesinin ziyaretine sahne oluyordu. Savaşın kesintiye uğrattığı turizm faaliyeti, 1960'ların başında yeniden düzene girdi ve aynı yıl 20milyon kişi İtalya'yı ziyaret etti; ancak bunların yarısını İsviçre ve Fransa'dan gelen günöbirlikçiler oluşturduğu için gerçek turist sayısı 10 milyondur. Daha sonra sürekli artan turist sayısı 1978'de 15 milyona çıktı, aynı miktar kişi de komşu ölkelerden günöbirlikçi olarak ölkeyi ziyaret etti. 1980'de terör olayları nedeniyle turist sayısı iyice azalan İtalya'da, ulusal dayanışma ile durum tekrar düzeldi; yabancı sermaye ve turistler yeniden gelmeye başladılar. 1986'da 24.7 milyona çıkan turist sayısı, 1991'de (Körfez Krizi'ne rağmen) 26.8 milyon olarak gerçekleşti. Turist sayısı bakımından dünyada 4. durumda bulunan İtalya, turizm gelirlerinde 3.'dür.

1990'lı yıllarda İtalyan turizmindeki en önemli değişimlerden birisi İtalyanların dış turizme yaptıkları harcamalardaki hızlı artış, olmuştur. İtalyanların dış gezilere harcadıkları para 1991'de % 104'lük artışla 13.8 milyar \$'a çıkmıştır. Buna karşılık, dış turizm yoluyla ölkeye gelen döviz de % 64.7 artışla 19.7 milyar \$'a yükselmiştir. (Özgüç, 1998)

İtalya'ya gelen turistlerin büyük kısmı yine Avrupalılardır. 1990'da ölkede geceleleyen 21.7 milyon turistin yarısını Almanya ve Avusturya'dan gelenler oluşturmuştur. 1991 yılında İtalyan sınırından geçenlerin sayısının 51.3 milyon olarak gerçekleştiği hesaplanmıştır. Körfez krizi nedeniyle düşüşler gözlenen turist sayılarında yalnızca İsviçre'den gelenlerde artış olmuş

ve bu sayı 7.1 milyona çıkmıştır. Diğer belli başlı ülkelerden gelenlerin sayıları ise şu şekildedir: Almanlar 6.9 milyon, Fransızlar 6.3 milyon ve İngilizler de 1.2 milyon.

İtalya'nın tüm zevklere hitap eden bir tatil çekiciliğine sahip olduğu kabul edilmektedir. Dünyaca ünlü Pisa eğik kulesi yanında, Roma, Vatikan gibi tarihsel ve dinsel önemi olan; Floransa, Venedik, surlarla çevrili Siena, mozaikleriyle ünlü Ravenna gibi mimari, sanatsal ve dinsel önemi olan şehirleri de her zaman turist çeken merkezlerdir. Bunların hepsinden önemlisi kanallar şehri Venedik dünyanın en önemli tarihsel şehirlerinden ve turizm merkezlerinden biridir.

Yine de ülkenin en önemli çekiciliği iklimidir. İklim elverişliliği, 8000 km'lik deniz kıyılarını, özellikle İtalyan Riviera'sı ve tüm batı kıyılarının yazlık sayfiyelerle dolmasına yol açmıştır. Yer yer karakteristik Akdeniz kıyı yapısı nedeniyle kıyı şeridinin çok dar, dik ve bazen de kayalık olmasına rağmen, talebin çok fazla olması kıyıların yoğun kullanımına yol açmaktadır. (Özgüç, 1998)

Turizm Bakanlığı'nın olmadığı İtalya'da turizmi hükümet düzeyinde Verimli Aktiviteler Bakanlığı (Ministero delle Attività Produttive) temsil ediyor. Bu bakanlığın bünyesinde bir Turizm Genel Müdürlüğü bulunuyor.

İtalya Devlet Turizm Kurulu (ENIT) ise tanıtım ve pazarlama, araştırma ve koordinasyon işlerinden sorumlu yasayla kurulmuş bir devlet kuruluşu. 2003 yılında yaklaşık 28 milyon Euro tanıtım bütçesi olan kuruluşun yönetim kurulunda kamu temsilcileri, yerel yönetimler ve özel sektör kuruluşlarının da temsilcileri bulunuyor.

Son yıllarda ENIT'in yapısının özel sektör ve yerel kuruluşların da söz sahibi olacağı şekilde yeniden organize edilmesi yolunda Bakanlık düzeyinde çalışmalar var.

İtalya'da özel sektör ve turizmle ilgili yerel yönetimler İtalya Ulusal Seyahat ve Turizm Endüstrisi Federasyonu çatısı altında toplanmış durumda. Bu çatı altında konaklama işletmelerinin, seyahat acentalarının, tur operatörlerinin birlikleri yanı sıra yerel yönetimler ve özel şirketler de bulunuyor. Bu yapıyla Federasyon oldukça güçlü bir endüstriyel birlik konumunda. Ancak tanıtım ve turizm yönetiminden sorumlu ENIT içinde bu Federasyonun söz sahibi olmaması tartışma konusu. (Yücel, 2004)

3.3.5.2 İtalya'nın İkon Yapıları

- **Kolezyum (Colosseum) – Roma (70-82)**

Kolezyum, Roma'nın sembolü haline gelmiş bir anfiteyatrodur. Asıl adı Flavianum Amfiteyatrosu'dur. Colosseum adı eskiden bu eserin yakınında bulunan Nero'nun çok büyük bir heykelinden dolayı verilmiştir. Colosse "çok büyük" anlamına gelir. 70 yılında imparator Vespanianus tarafından başlatılan inşa işlemi, 82 yılında Titus tarafından bitirilmiştir.

Anfiteyatro, çevresi 527 metre olan bir elips şeklindedir. En alt katı yerden 4 metre yüksektir. Yapının, imparator için ayrılan ve diğerlerinden daha geniş olan dört ana giriş haricinde 80 adet girişi vardır. Kolezyum 50 - 55.000 kişi alabiliyordu. Yapının dışında traverten, iç kesimindeyse tuf ve tuğla kullanılmıştır. İçerisi üç ana kısma ayrılmıştır. Bunlar; arena, podyum ve mahzen kısımlarıdır.

Şekil 3.3.43 Kolezyum görünüşü [74]

Şekil 3.3.44 Kolezyum hava fotoğrafı [75]

Roma İmparatorluğu devrinde sirk oyunları, araba yarışları ve gladyatör gösterileri yapılan Kolezyum, 19. yüzyıla kadar dünyanın en büyük anfiteyatrosu idi. [76]

Kolezyum ayrıca Roma'da yapılan ilk taş anfiteyatrodur ve daha önce geçici olarak yapılan kereste strüktürlerin yerini almıştır. Günümüz stadyumlarındakilere benzer usta işi bir merdiven sistemi vardır, girişler içerideki kalabalığı 5 dakikada boşaltabilecek şekilde dizayn edilmiştir. Giriş ücretsizdi, her sosyal grup kendi sosyal sınıfına ait bölgede oturuyordu. Dört katlı olan yapı 50m yüksekliğindedir. Kemerler arasındaki payandalarda ilk katta Toskanalı kolonlar, ikinci katta İyonik kolonlar, üçüncü kattaysa Korontien kolonlar bulunmaktadır. Klasik dizilerin bu şekilde düzenlenmesi daha sonra Rönesans Saraylarının çok önemli bir özelliği haline gelmiştir. (Gympel, 1996)

- **Pantheon Tapınağı (The Pantheon) – Roma (118-126)**

Tanrılara adanan bu yapının iç mekanının etkileyici sadeliği çapının yüksekliğine eşit olmasından kaynaklanmaktadır. Yapı 43,3. çapında bir yarım küre formundaki kubbenin tepesinden gelen ışıkla aydınlanmaktadır. Bu tuğla yapının duvarları ince mermer dilimlerle kaplanmıştır. Kubbenin ağırlığını azaltmak için harca volkanik moloztaşı eklenmiştir. Ayrıca yapıya tonoz ve kemerlerden oluşan bir sistem destek sağlamıştır. Çevresi binalarla sarılı olan Pantheon Tapınağı normal bir tapınak gibi görünmektedir fakat Helenistik dönemde kendilerini tanrılarla eşit gören imparatorların tapınağı olarak da kullanılmıştır. (Gympel, 1996)

Şekil 3.3.45 Pantheon Tapınağı [77]

Şekil 3.3.46 Pantheon Tapınağı iç mekanı [78]

Roma'nın en ünlü ve en iyi korunmuş anıtlarından birisidir. Hadrianus tarafından yeniden inşa edilen anıt, daha sonraları kiliseye dönüştürülmüştür. Bugün, Roma'nın en güzel meydanlarından birisinde bulunan Pantheon, İtalya'nın ünlü krallarının yanısıra Raffaello'nun mezarına ev sahipliği yapmaktadır. [79]

- **St.Marco Kilisesi (The Piazza S. Marco) - Venedik**

Venedik Katedrali olarak da tanınan St.Marco Kilisesi (veya Bazilikası), bu deniz cumhuriyetinin gücünün de bir göstergesidir. 828 yılında Mısır'ın İskenderiye kentinden Venedikli iki tüccarın getirdiği oniki havariden biri olan St.Marco'ya ait rölikler (kutsal sayılan birine ait vücut parçaları veya eşyalar) kente bir onur kazandırır. Rölikler önce St.Theodora Kilisesi'nde muhafaza edilir. Dük Giustiniano Partecipazio Venedik'e ve St. Marco'ya yakışır bir kilise yapılmasına karar verse de onun bu isteği kardeşi Giovanni Partecipazio tarafından projelendirilir ve 832 yılında binanın inşaatı, 883 yılında ise dekorasyonu tamamlanır. 976 yılında çıkan bir ayaklanmada Dükler Sarayı yanar ve alevler bitişikteki Kiliseye de oldukça zarar verir. Kilisenin restorasyonu ise 1000 yılına doğru Pitro Orseolo tarafından yapılır. Daha sonra Dük Domenico Contarini mevcut kilisenin güzel olmadığına karar verir ve yıktırır. 1063 yılında yetenekli öğrencilere bir proje yaptırır ve yapılan bu projeyi hayata geçirir. Kilise 1073 yılında tamamlanır. Yapı plan olarak Bizans Mimarisinde bir dönem sıkça uygulanan Yunan Haçı (+) planındadır. Dört eşit kolun her biri bir koridor ve kolların kesişiminde oluşmuş bir orta açıklık planın esasını oluşturur. Her kol ve orta açıklık birer kubbe ile örtülüdür. Kubbeler pandantifler yardımıyla ayaklara ve

sütunlara otururlar. Yapının içinde kubbe içleri, pandantifler, kemer ve tonozlar, dışta ise ön cephede yer alan kemer alınlıkları mozaik tekniği ile resimlenmiştir. Resimlerde İncil'de yer alan özellikle Hz.İsa'nın hayatı ve mucizeleri ile St.Marco'nun hayatıyla ilgili konular işlenmiştir; ayrıca dekoratif amaçlı olarak bitki motifleri de özellikle kemerlerde görülür. St Marco Kilisesi Bizans Mimarisine öykünümlük planlanmış olmasına rağmen her dönemde getirilen bir çok parça ile Gotik, İslam ve Rönesans Üsluplarının özelliklerini de taşır.

1204 yılında Constantinopolis'e, Osmanlıya karşı güç oluşturmak için gelen Haçlı Ordusu, kenti yağmalamış, Bizans Devletinin bir dönem yıkılmasına da sebep olmuşlardır. Bu orduyu oluşturanlardan bir gurubu da Venediklilerdir. Yağmaladıkları sayısız eser arasında bronz dört at heykeli ve Doğu Roma ve Batı Roma İmparatorlukları'nın birliğini sembolize eden Tetrark adlı dört figürden oluşan heykeller en bilinenlerdir. Bugün St.Marco Kilisesi'nin cephesinde yer alan bu heykellerden Tetrark heykelinin kırık bölümü yakın zamanda kazılarda İstanbul'da çıkmış ve Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir. Oysa Venedik'te bu heykelin ve daha birçoğunun nereden geldiği belli olmadığı veya Suriye kökenli olduğu söylenir. Hem dört at heykelinin hem de Tetrark heykelinin orijinaleri St.Marko Kilisesi Müzesindedir. Müze bölümüne St Marco Kilisesi'nden ayrı olarak ücret ödenerek girilir. [80]

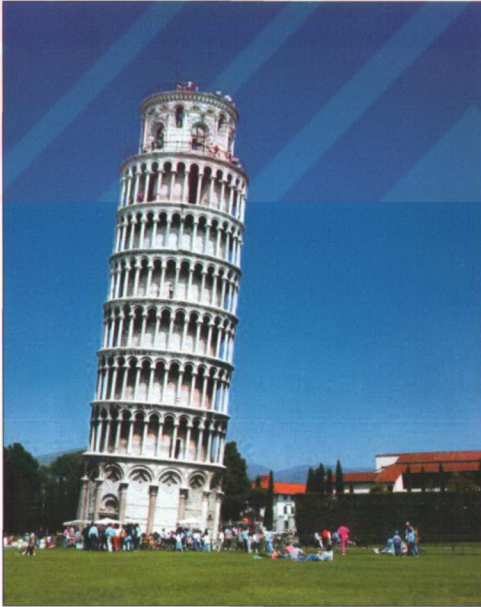

Şekil 3.3.47 St.Marco Kilisesi [81]

Rönesans döneminde ve 17. yüzyılda bazı değişiklikler yapılmış olan Bazilikanın süslemeleri olağanüstü derecede bol ve harikuladedir. Yunan haçı tarzında inşa edilen St. Marco Bazilikası'nın, soğan şeklindeki kubbesi, haçın kolları üzerine inşa edilen farklı yükseklikteki küçük kubbeler tarafından desteklenmektedir. Zengin süslemeleri bazilikaya 'altın kilise' ünvanını kazandırmıştır. Yurt dışına yapılan bir seferden döndüğü zaman, elde edilen hazineler St. Marco'da sanat eserine dönüştürülmüş, bu nedenle duvarlar, mermer ve değerli heykeller ile kalın bir tabaka ile kaplanmıştır. Ön cephe, rengarenk mermer ve heykellerle donatılmış beş adet büyük giriş kapısı ile delinmiştir.

Bazilikanın içerisinin göz kamaştıran süslemeleri, ender bulunan mermerler, porfir ve Bizans ve Rönesans etkisinde altın kaplı fon üzerine yapılmış mozaiklerden oluşmaktadır. 12. Yüzyıl taş döşemeleri oldukça süslüdür. [82]

- **Pisa Kulesi (Leaning Tower of Pisa) – Pisa - (1173-1372, Bonanus, Giovanni di Simone, Tommaso Pisano)**

Şekil 3.3.48 Pisa Kulesi [83]

İtalya'nın kuzeyindeki Pisa şehrinin Katedral Meydanı'nda yer alan ve 1063-1090 yıllarında yapılan Duomo Katedrali'nin çan kulesi, ana yapıdan ayrı olarak 1173'te yapılmıştır. Ünlü Pisa Kulesi, bu çan kulesidir. Kule üst üste bindirilmiş yuvarlak 6 sütun dizisinden meydana gelmiştir. 56 metre yüksekliktedir. Üzerine 294 basamaklı bir merdivenle çıkılır. En üstteki çanların bulunduğu 8. kat silindirik biçimindedir.

Pisa Kulesi bitirildiği tarihten itibaren güneye doğru eğilmeye başlamıştır. Bunun sebebi temeldeki yumuşak zemindeki bir çökmedir. Günümüzde, kulenin tepesinden güney yönünde aşağı sarkıtılan bir çökül 4,3 metre açığa inmektedir. Ancak yapının ağırlık merkezinin izdüşümü kendi temel dairesinin içinde kaldığı için kule devrilmemektedir. Kule her yıl milimetrenin onda yedisi kadar (100 yılda 7 cm) eğilmektedir.

Kule, Pisa'nın gücünün ve zenginliğinin bir sembolü olarak Cenova ve Venedik'e rakip olarak yapılmıştır. Ünlü bilim adamı Galile, bütün cisimlerin aynı hızla ve aynı fizik kanununa uyarak düştüklerini bu kulede yaptığı deneylerle ispat etmiştir. [84]

- **Santa Maria del Fiore Katedrali - Floransa (1296-1434 Filippo Brunelleschi, 1418-1436 Arnolfo di Cambio, Giotto, Andrea Pisano, Francesco Talenti, Giovanni Ghini)**

Şekil 3.3.49 Santa Maria del Fiore Katedrali (Floransa Katedrali) [85]

İnşaatı 1296 yılında ünlü mimar Arnolfo di Cambio tarafından başlatılmıştır. Fiorentina Cumhuriyeti ve elbise tüccarlarının zenginliği ile inşa edilmiştir. İnşaatı dört yıl süren ve Brunelleschi tarafından yapılan harikulade Kubbe'nin inşaatı 1434 yılında tamamlanmıştır. 16. yüzyılın sonunda yıkılan ön cepheye eski özelliklerini koruyan renkli mermerler kullanılarak yeni bir modern çehre kazandırılmıştır. [86]

Katedralin kubbесinin yapımı Rönesans'ın en etkileyici konularından biri olmuştur, yıllar süren tartışmaların, yarışmaların ardından Fillippo Brunelleschi tarafından tamamlandığında, şehrin ve Rönesans mimarisinin sembolü haline geldi. Arnolfo'nun yaptığı projede bazilika çok büyük bir problemle karşı karşıya getirmişti. Projeye göre çatı güney İtalya'da hala görülebilen alçak bir kubbeyle örtülecekti. Sonuçta, katedral çok büyük olduğu için geleneksel kubbe yapım teknikleri kullanılmadı ve 45,5m çapındaki çatının yapımı için destek gerekti. Bir yarışma düzenlendi ve 1418'de yarışmayı, tarihi Roma yapım tekniklerine karşı ilgisi olan, perspektif ve matematik konusunda uzman Brunelleschi kazandı. Bu yapım sayesinde destek olmadan büyük bir kubbeyi tamamlayabilecek yeni bir teknik oluşmuştur. Brunelleschi 1420'den itibaren kubbenin inşaatında çalışmaya başlamış ve hayatının geri kalan kısmını bu işe adanmıştır. Ayrıca Floransa'nın çeşitli yerlerinde Rönesans mimarisine ait anıtlar tasarlamıştır.

Yapı 91m yüksekliğindedir ve tuğladan iki ayrı katan oluşturulmuş, kendini taşıyabilen bir sistemdir. Kubbenin dışında kemerler, köşelerde taş bağlantılar vardır, bu sayede içeride olduğundan daha büyük gözükmektedir.

1434'te yapımı tamamlandıktan 2 yıl sonra eklenen küçük kuleyle yüksekliği 91m'den 114,5m'ye çıkmıştır. Bu kulenin dekorasyonu 1446'da Brunelleschi ölüm yatağındaiken tamamlanmıştır. Dekorasyondaki son noktalar 1461'de tamamlanmış ve 1474'te en tepeye bakır küre yerleştirilmiştir.

Brunelleschi'nin modeli daha sonra Michelangelo tarafından Roma'daki St. Peter Kilisesi'nde kullanılmıştır. Turistler kubbeyi ziyaret ederken 463 basamak çıkmak zorunda olsalar da şehrin harika manzarasını da görünce oldukça etkilenmektedirler. [87]

3.3.6 ALMANYA

3.3.6.1 Almanya Turizminin Gelişimi

Ülkemize en fazla turist gönderen pazarlar arasında uzun yıllardır birinciliğini koruyan ve 2002 yılında 3 milyon 480 bin vatandaşını Türkiye'ye gönderen Alman turizm sektörünün KOBİ kapsamında desteklenmesi ve ülkenin uluslararası alanda tanınmasına yönelik olarak birçok kanalla pazarlanması oldukça dikkat çekiyor.

Turizm Bakanlığı'nın olmadığı ve turizm politikalarının Ekonomi ve Çalışma Bakanlığı'nın sorumluluğunda yürütüldüğü Almanya'da, Bakanlığa bağlı 12 genel müdürlükten biri olan KOBİ'de, El Sanatları, Hizmet ve Eğitim Politikası Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren Turizm Politikası Bölümü bulunuyor. Bununla birlikte turizmin desteklenmesi, geliştirilmesi ve planlaması eyaletlerin sorumluluğunda yürütülüyor.

Diğer KOBİ'lerden farklı olarak turizm sektörü ülkenin yurtdışında pazarlanmasına yönelik olarak Federal Devlet'ten bir destek daha alıyor. Bu destek, kar amacı gütmeyen Alman Ulusal Turizm Kurulu (DZT) aracılığıyla gerçekleştiriliyor. DZT, 50 yıldan bu yana Federal Hükümet adına Almanya'nın yurtiçi ve yurt dışında tanıtım ve pazarlama aktivitelerini yürütüyor. Yurtiçi ve yurtdışında Almanya imajı geliştirmek, Almanya'nın kültürel değerlerini yurtdışında tanıtmak, turist trafiğini artırmak, gelirleri artırmak, turizmin Alman ekonomisi içindeki payını artırmak gibi birçok misyonu bulunan DZT'nin ürün geliştirmek, iş alanları oluşturmak, merkezi hükümet fonlarından kaynak sağlamak, medya ve reklam dünyasıyla iyi ilişkiler götürmek de görevleri arasında sıralanıyor.

Almanya Federal İstatistik Ofisi verilerine göre Alman turizm endüstrisi 2001 yılında ülkenin toplam GSMH'sinin %8'ini yarattı. 2.8 milyon kişinin turizmde hizmet verdiği Almanya'da bu sayı toplam istihdamın % 8'ine karşılık geliyor. 155 milyar dolarlık getirisiyle turizm, motor üretimi ve mekanik mühendisliğin arkasından 3. sırada yer alıyor. (Yücel, 2003)

3.3.6.2 Almanya'nın İkon Yapıları

Berlin'in her metre karesi Alman tarihini yansıtmaktadır. Yeni Berlin günümüzdeki duruşuyla sadece bu tarihe dayanmak istememekte, bunun için diğer Avrupa şehirlerinden daha fazla çaba harcamakta ve bu gayretiyle de hayranlık yaratmakta. Bu sebeple uluslararası ilgi Berlin'in üzerine çekilmiş durumda. Bu gelişmenin tarihe saygı duyulmadan kaydedilmesinin imkansız olduğu açıktır. Böyle bir gayret sadece inanılması güç olmakla kalmadığı gibi gerçekçi de olmaz. Geleceğe tarihte yaşananlarla ilerlemekten, acı verici deneyimlerden ders almaktan başka bir alternatif yok.

Şehrin günümüzdeki imajı gelecek tarafından şekillendirilmiş durumda. Berlin'e gelenler sadece tarihi merkezleri ziyaret etmiyorlar, gelişlerinin asıl amacı olan Yeni Berlin'e de özel ilgi duyuyorlar. Görülmeye değer yerler sadece şehir merkezinde toplanmamakta, doğu ve batı bölgelerinde de son 10 senenin gelişmelerini yansıtan önemli örnekler görülebilmekte. Sonuçta Yeni Berlin geçmişine borçlu olduğu şehrin mimarisindeki yenilenmeyi sağlamakta. Son yıllarda Berlin yeni yüzyılın muhtemelen en önemli mimarlık sergilerinden biri haline geldi. Son birkaç yılda Berlin sadece yeni binaların sayısını artırmakla ilgilenmediğini, amacın 1989'da duvarın yıkılışından beri Berlin'in iki yarısının yeni binaların da yardımıyla birlikte büyüyerek bir bütün oluşturmak olduğunu ispatlamış oldu.

Berlin'deki uygulamalarda ilgi çeken davranışlardan birisi ünlü yabancı mimarlara verilen işlerin çokluğu. Berlin'i çağdaş mimarının en ünlü mimarlarının bir sergisi haline dönüştürmek, Almanya'nın çağdaş vitrini yapmak istemişler. (Anonim, 2001.2)

Berlin Duvarı'nın yıkılışından sonraki yıllarda Berlin'de süregelen yeniden yapılaşma göz ardı edilemez şekilde ilerlemeye devam etmektedir. Nazi yönetiminin ardından 2. Dünya Savaşı, onun yaraları sarılırken Soğuk Savaş ve Almanya'nın ikiye ayrılması Berlin'in kent bütünlüğünü bozdu. Nüfusu azaldı, bazı önemli anıtlar ve binalar yok edildi. Almanya birleşip Berlin yeniden başkent olunca bunu kutlamak ve duyurmak istercesine dünyaca ünlü mimarlara çeşitli projeler yaptırılmakta ve boş alanlar hızla doldurulmakta.

Bu konuda ne kadar özenli ve seçici davrandıkları ortada olmakla birlikte başkent olabilmenin şartı modern mimarlık ürünleriyle donatılmakmış gibi davranmakta.

Tanyeli'ye göre, bu denli hızlı bir yapım etkinliğinin sonucu; Berlin bugün de bir kent değil, üç boyutlu bir mimarlık dergisi. Bir kentin içerdiği 'aura'ya, özgül tada sahip değil. Çok sayıda iyi tasarlanmış, iyi icra edilmiş yapıyı, ancak bir derginin başarabileceği kadar yabancılaştırıcı bir biçimde sunan bir medya Berlin. O mimarlık yapıtları ne yaşamın, ne Berlin kimliği denebilecek birşeyin bileşenlerini oluşturuyorlar. Ama, kent denilen yerleşme, o mimari anlama kentsel bir içerik, mimarlıkla pek az ilgili bir anlam, bir doya doya yaşanmışlık ve tüketilmişlik duygusu verdiği zaman varlık kazanıyor. Berlin'de de neredeyse hiç bulunmayan bu. (Tanyeli, 2002)

Duvar'ın yıkılmasından sonra yeniden birleşmiş bir Almanya'nın bütünlüğünü ifade edecek bir kent yaratmaya çalışan Berlin'de yeni başkent imgesinin nasıl olması gerektiği üzerinde büyük tartışmalar oldu.

Kuban'a göre böyle boş bir alanda yeni kent planları tasarlanması doğaldı. Burada çevrenin tarihi verileri değerlendirilecek, yapı tipolojisi, örneğin Berlin'de çok kullanılan Blockrandbebauung (bütün bir adayı işgal eden blok sıraları şeklinde yapılanma) yeniden uygulanacak, fakat yapılar eski bezemesel ayrıntılarından ayıklanacaktı.

Berlin'de son yıllarda ünlü mimarların yaptıkları bazı yapılara örnekler şunlardır; Frank O.Gehry'nin yaptığı DG Bank, Potsdamer Platz bölgesine ilişkin uluslararası yarışmayı 1992'de Renzo Piano ve Christoph Kohlbecker kazandı, iki cadde arasında Sony kulesi, arkasında Helmut Jahn ve Murphy ortaklığının yaptığı Sony Merkezi, Potsdamer Platz'a açılan bir cadde üzerinde önemli bir alışveriş merkezi olan Arkaden, çevrede Renzo Piano'nun Debris Center ve karşısında Hans Kohloff'un tuğla kaplı Daimler-Benz İdare Binası. Ayrıca Rafael Moneo'nun yaptığı Hyatt Oteli ve Mercedes-Benz Merkezi. Friedrichstrasse üzerinde Jean Nouvel'in yaptığı Lafayette çarşısı var.

1992-1999 arasında Daniel Libeskind şimşeği simgeleyen zikzak şeklindeki, düşey boyutta da bir şimşeğin yer yer çatlattığı bir strüktürden oluşan Yahudi Müzesi'ni yaptı. Norman Foster'in Reichstag'a eklediği kubbe Berlin'in yeni simgelerinden. Berlin şu anda gerçekten dünyanın en görülecek mimarlık şantiyesi ve en ilginç mimarlık sergisi. (Kuban, 2001)

Çalışma kapsamında Almanya'nın ikon yapı örnekleri yukarıda değinilen sebeplerden ötürü Berlin kentinden seçilmiştir.

- Reichstag Alman Parlamento Binası (1884-1894 Paul Wallot, 1995-1999 Norman Foster)

Şekil 3.3.50 Berlin kent planı [88]

Reichstag Alman Parlamento Binası; 1884-94 yılları arasında Paul Wallot'ın tasarımları doğrultusunda Birleşmiş Almanya Meclisi olarak Berlin'de inşa edilmiş neo-klasik bir yapıdır. 1894'ten 1933'e kadar İmparatorluk ve ardından da Weimar Cumhuriyeti parlamenterlerinin toplantı mekanı olmuştur. (Anonim, 2002)

18. yüzyılda yıkılan gümrük duvarının dışında, eski kent merkezinde yaptırılan Reichstag 137 m uzunluğunda ve 97m genişliğindeydi ve yapı kitlesinin üstünde oldukça büyük bir cam kubbe, en üstünde de imparatorluk tacı bulunmaktaydı. 1933 yılında iç mekanının tahrip olmasının ardından Naziler tarafından kapatılmış, 1945 yılında da Ruslar tarafından ele geçirilmiştir. (Anonim, 2000.2)

2.Dünya Savaşı sırasında oldukça zarar gören kubbenin kalıntıları 1954'te patlatılarak yok edilmiştir. 1933'te ve 1945'te büyük ölçüde hasar gören yapı 1961'de Paul Baumgarten tarafından Federal Meclis'in Berlin şubesi, toplantı merkezi ve sergi salonu olarak kullanılmak üzere tadilat görmüştür. 1989 yılında Soğuk Savaşın bitmesi, bunu simgeleyen Berlin Duvarı'nın yıkılması ve ardından Almanya'nın yeniden birleşmesiyle 4 Ekim 1990'da yeniden bir araya gelen Alman Federal Meclisi'nin ilk toplantısı burada yapılmıştır. Hükümet'in Bonn'dan Berlin'e taşınması kararının kabulünden sonra, Federal Meclis 29 Ekim 1991'de Reichstag'ı Alman Parlamentosu olarak kullanmaya karar vermiştir, bu durumda Reichstag binasının tekrar restore edilmesi ve Alman Parlamentosunun ilk tarihi merkezine taşınması kararlaştırılmıştır. (Anonim, 2002)

Şekil 3.3.51 Reichstag Alman Parlamento Binası [89]

Bu hırpalanmış binanın yeniden bir ulusal meclis salonu ve modern demokrasinin sembolü haline getirilmesi için uluslararası bir mimari proje yarışması açıldı. Bu projenin programı yapının iç mekanının yeniden düzenlenmesi ve yıkılan özgün çatının yerine yenisinin önerilmesini içeriyordu. Yalnızca bir rekonstruksiyon çalışması olarak değerlendiremeyeceğimiz bu mimari talebin çözümü daha çok yeniden anlamlandırma ve toplumsal bellekte güçlü bir imge ile mümkün olabilirdi.

1992 de Norman Foster ve ortakları; Reichstag'ın yeniden inşa edilmesi yarışmasında aralarında Santiago Calatrava ve Hollandalı mimar De Bruijn'in de bulunduğu ondört Alman olmayan mimardan biri idi. Yarışma 1993'teki ikinci aşamadan sonra kazanıldı.

Şekil 3.3.52 Reichstag Alman Parlamento Binası kubbesi [90, 91]

Şekil 3.3.53 Reichstag Alman Parlamento Binası iç mekanı [92]

Seçim sonunda kabul edilen Foster'in önerisi dört nokta üzerinde yoğunlaşmış: Reichstag'ın tarihine duyarlılık, Parlamento'nun demokratik çalışması, ekoloji/enerji konusunda titizlik ve toplumsal kullanıma duyarlılık. Foster bu proje ile Reichstag'ın Alman tarihinin yaşayan bir

müzesi olmasına çalışmış ve Rus ihtilalinden kalma duvar yazıları bile ortaya çıkartılarak korunmuştur.

Demokrasinin görünür kılınması için halka açık alanların projenin tasarımında önemli bir rolü olmuştur. Böylece hükümetin halk tarafından yaklaşılabilir olması ve tarihin anlaşılır kılınması sağlanmaya çalışılmıştır. Norman Foster'ın eseri, geleneksel klasik çevre ve çerçeve üzerinde yükselen bu modern mimari, çarpıcı buluşlarıyla, radikal çözümleriyle, eşsiz estetiğiyle, dünü unutmaya engellerken, insanları yarını umutla kucaklamaya yönlendiriyor. (Anonim, 2000.3)

Hararetili bir tartışmadan sonra, 1995'te Federal Meclis küçültülmüş ve modern biçimde olsa da, tekrar bir kubbe inşa edilmesine karar verilmiştir. Bu, orijinal plandan tamamen farklıdır. Şehrin ana manzarasına açık, içine girilip dolaşılabilen cam kubbe ziyarete açıktır ve toplantı salonunun tam üzerinde bulunmaktadır. (Anonim, 2002)

Yapının Enerji Etkinlik stratejisi oldukça radikaldir; Foster, yapıdaki karbondioksit atılımını da azaltmış böylece çevre dostu bu yapıyı oluşturmuştur. Çatı strüktürü hem üzerine yerleştirilen fotovoltaik özellikli solar panellerle enerji tüketimini düşürür, hem de iç mekanın havalandırılmasında adeta bir baca gibi çalışır. Bunun yanı sıra, kendisi için çok düşük bir enerji gerektirdiğinden etraftaki ek yönetim binalarına da enerji sağlayan bir güç istasyonu gibidir. (Anonim, 2000.3)

Reichstag'ın güç merkezinde üretilen ve bir miktarı artan enerji yer altındaki göle aktarılır ve burada daha sonra kullanılmak üzere depolanır, kış geldiğinde depolanmış bu sıcak su yukarı pompalanır ve binayı ısıtır. Kentin çoğunluğunun olduğu gibi Reichstag'da 300 metre altındaki büyük bir gölün üzerindedir. Bu gölden yaz aylarında sağlanan artı termal enerji sistem içinde depolanarak kış aylarında yeniden kullanılabilir. Almanya çevreyi koruma ve tekrar kullanılabilir enerji kaynakları konusunda dünya ölçeğinde duyarlı ve aktif bir çabanın içindedir. Projenin ana temalarından biri de ülkenin bu özelliğinin ulusal meclis binasının ekolojik denge, çevre ve enerji koruma ilkelerine duyarlı bir tasarım içermesi ve bunun sergilenmesi olmuştur. Böylece Reichstag kendisi için çok düşük bir enerji sağlayan bir güç istasyonu gibidir. Bir çok ufak odası ile zemin kat yönetim ofislerini içerir. Birinci katta 750 kişilik toplantı salonu yer alır. İkinci kat başkanın odası ve federal konseyin üyelerinin odalarını ve ek olarak

da medya çalışanları için oturma bölümlerini içerir. Partiler için Komite Odaları ve basın ofisleri üçüncü katta yer alır. Dördüncü katta turist ve şehirlilere açık restoranı içeren çatı - teras ve ziyaretçilerin ilgi gösterdiği kubbe ve gözlem platformları vardır. (Anonim, 2001.1)

- **Yahudi Müzesi (1992-2001, Daniel Libeskind)**

Yahudi Müzesi dekonstrüktivistlerin en entellektüellerinden olan Libeskind'in inşa edilen ilk yapısıdır. Tasarım sadece doğru çizimlerinden oluşsa da oldukça etkileyici bir mimari yaratılmıştır. (Tietz, 1999)

Şekil 3.3.54 Yahudi Müzesi [93]

Daniel Libeskind, 1989 yılında, Berlin Müzesi'nin karşısındaki alanda Yahudi Müzesi tasarlanması için düzenlenen yarışmada 165 katılımcı arasından seçilmiştir. Finansal problemlere bağlı uzun gecikmelerden sonra, temel atma töreni en sonunda 9 Kasım 1992'de gerçekleştirilmiştir. Müze, arşiv ve kitaplık 2001 başlarında halka açılmıştır.

Bina, sembolik mimarlığın bir parçası, içine girilebilen büyük bir heykeldir. Yapının zemin planı, gümüş gibi parlayan çinko kaplamayla irrasyonel yapısı vurgulanan, çakan bir şimşek

biçimindedir. On sivri köşesiyle zigzag biçimli yapı, pencere yırtıkları gibi yırtıkları ve metal dış yüzeyi yaran kesişme noktaları vurgulanmış dinamik bir yapıya sahiptir.

Cephelerin arkasındaki iç mekanlar beş katta on bin metrekareyi kaplamaktadır. Ne dış, ne de iç mekan geleneksel müzelerle ilişkin birşey hatırlatmaktadır. Sayısız köşeler içeren mekanlar daima yeni görüş açıları sunmaktadır. Labirent benzeri bina, geçmişini canlandırmak ve ziyaretçilere tarihteki kayıpları hatırlatmak amacını taşıyor. Bina Davut'un kırılmış ve sekli bozulmuş yıldızı gibi de yorumlanabilir. Yapının, 'kaderin yolları' olarak yorumlanabilecek üç aksı Berlin'deki Yahudiliğin tarihini simgelemektedir. Bir aks, ağır demir bir kapının ardında bulunan, 'Katliam Kulesi'ne ulaşmaktadır. Soğuk ve karanlık, 20 m yüksekliğinde bir zindan gibi olan bu mekan soykırım acılarını anımsatmaya yöneliktir. İkinci yol, eğimli zemine oturan ve sürgüne kaışı sembolize eden 49 betonarme stelin bulunduğu 'Eta Hoffmann Bahçesi'ne ulaşmaktadır. Ziyaretçiler stellerden ve meyilli zeminden tüm çevredekilerin geometrik referanslarını çarpıtın bir ilişkiler ağı olarak etkilenmektedir. Üçüncü eksen, (hayatın ve Alman Yahudilerinin sembolü) her üç sergi katına çıkan anıtsal merdivene ulaşmaktadır. Libeskind hepsinin strüktürel bir fonksiyonu olduğunu iddia etse de, burada kirişler öncelikle ziyaretçilerin olağan artogonal mimari beklentilerini tahrip etmektedir.

Binanın içinde, farklı katlarda düzenlenmiş ve hiç bir işleve hizmet etmeyen çok sayıda boş mekan bulunuyor. İçlerine hiçbir noktadan ulaşılınmayan bu boşluklara anma işlevi verildiği söylenebilir. (Anonim, 2002)

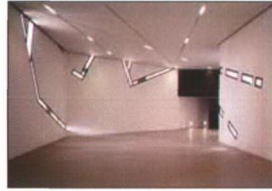
Yapı, son yıllarda kentin mimari dokusuna yapılmış en görkemli katkılardan biridir ve birçokları tarafından politik ve kültürel bir ifade aracı olduğu kadar bir sanat yapıtı olarak da yorumlanmaktadır.

Kent merkezinde Postdamer ve Mehring meydanları arasında yer alan yapı, İkinci Dünya Savaşı bombardımanlarından kurtulmuş bir 18.yy Philipp Gerlach binasına ek olarak tasarlanmıştır. Müze, yaklaşık olarak yarısı geçici ve kalıcı sergilere, diğer yarısı da kütüphane, çalışma, depolama ve yönetsel işlevlere ayrılan 10,000 m²lik kullanım alanına sahiptir. Binanın beş katından dördü yerin üstündedir. Öte yandan ana girişe eski binaya bağlanan bir yeraltı geçidinden ulaşılır. İki bina arasında görünür bir bağlantı yoktur; bu da Libeskind'in ek yapısının kütle olarak bağımsızlığını ve yalıtılmışlığını güçlendirir. Bu

yahtılmışlık, eski ile yeni bina arasında yaratılan gcl biçimsel karşıtlıkla da vurgulanmıştır: Belli bir düzeni olmayan yapı, zeminde ve birinci katta, ana eksenini boyunca bir doğru tarafından yarılarak bir dizi boş mekan oluşturur. Libeskind'in adlandırmasıyla bu 'boşluklar', şeridin kat yerleri için merkezi bir eksen ve referans çizgisi oluşturarak 'binayı bir omurga gibi yapılandırmayı' amaçlar. (Anonim, 2001.3)

Mimar, tasarımımda toplumun psikolojik ve tarihi gelişiminin diyalektiğinden ilham alarak yola çıkmıştır. Yapının komplike ve genelde kafa karıştırıcı olduğu düşünülen mimari diline rağmen aşında Libeskind oldukça basit bir form yaratmaya çalışmıştır. (Anonim, 1998)

Libeskind'e göre Yahudi Müzesi, Almanlar ve Yahudiler arasındaki ilişkilerin inşai alegorisini olarak anlaşılabilir. Bu etkileşim iki çizgi arasında gözlemlenebilir: Biri gözle görülür, devamlı, ama kıvrımlı; diğer i hayali, düz ama parçalanmış. Bu içiçe geçme ve saydamlık aracılığıyla gelişen bir etkileşimdir. Hayali izgi, kıvrımları keştiği yerde, varlığıyla değil yol açtığı yoklukla, kıvrılan çizgiden keştiği parçalarla görünür hale gelir. Devamlı ama kıvrımlı izgi Alman Berlin'ini, ondan kesilerek oluşturulmuş boşluk Yahudi yaşamı ve kültürünün kente olan katkısı ifade eder. Libeskind projeyi 'Between the Lines' (izgiler Arası) olarak adlandırır: 'Bu, iki ayrı düşünme, örgütlenme ve ilişki çizgisi üzerine bir projedir. Bu iki çizgi, sınırlı fakat belirli bir diyalog içinde mimari ve programatik olarak gelişir. Öte yandan bunlar, dağılır, ilişkileri kopar ve birbirinden ayrılmış gözükür. Böylece, bu müzenin ve mimarlığın iinden geçen boşluğu, devamsız bir boşluğu açığa çıkarırlar.

şekil 3.3.55 Yahudi Müzesi [94, 95, 96]

Yahudi Müzesi'nin tasarımımda sorgulanan diğer düşünce yapısı, mimarlıkta 'bellek'in rolüdür. Libeskind tarihe fiziksel bir varlık kazandırmak ister.

Ziyaretçi, söz konusu tarihsel konuların kendine ait bir yorumunu geliştirmesi yolunda cesaretlendirilir: Bu dar görüşlü bir tutuculukla değil, çağrışımlar ve akıl sıçramaları yoluyla işleyen bir tarih yazımıdır. Libeskind'e göre Yahudi Müzesi üç önermeye dayanır 1) Yahudi topluluğunun entelektüel, ekonomik ve kültürel katkıları anlaşılmasından Berlin'in tarihinin anlaşılmasının olanaksızlığı; 2) Holokost'un önemini fiziksel ve zihinsel olarak kentin bilincine ve belleğine katma gerekliliği; 3) Berlin'in ve Avrupa'nın insancıl bir geleceğe sahip olabilmesinin ancak, Berlin'deki Yahudi yaşamının sona erdiğinin ve dolayısıyla bunun yarattığı boşluğun, tanınması ve işlenmesiyle mümkün olduğu. (Atalay Franck, 2000)

3.3.7 TÜRKİYE

3.3.7.1 Türkiye Turizminin Gelişimi

Türkiye’de turizm politikalarını 1960’dan itibaren planlı dönem öncesi ve sonrası diye ayırmakta fayda vardır. Cumhuriyet tarihine bakıldığında 1950li yıllara kadar turizm alanında ciddi hiçbir girişimin olmadığı gözlenebilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan sıkıntıların, çözülmesi acil problemlerin ve dönemin iktidarlarının ekonomik gelişme anlayışının yanı sıra bu dönemde tüm dünyada görülen istikrarsız siyasal konjonktüründe büyük etkisi vardır. 1960 sonrası turizm sektörü için en önemli gelişme, bir hizmet sektörü olarak kabul edilip ‘kalkınma planları’na alınmasıdır. 1963 yılında kurulan Turizm Bakanlığı’nın ardından günümüzde 4000’den fazla seyahat acentasının üyesi olduğu Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) kurulmuştur.

Türkiye’de hazırlanan kalkınma planlarının özel sektöre yön verici özelliği olması önemli bir husustur. İlk üç Kalkınma Planı ağırlıklı olarak; ülkenin ödemeler dengesindeki açığını kapatmada turizmden yararlanılabileceğini belirtmekte, turist sayısının ve tüketim harcamalarının geliştirilmesi, kitle turizmine yönelik yatırımlara ağırlık verilmesi ve bunun içinde özel sektörün desteklenmesi konularında yoğunlaşmaktadır. 1978 yılı Geçiş Programı’nda, ‘Turizm Sektörü Ana Politikası’ndan ve yine ilk kez Türkiye’yi tanıtıcı yurtdışı tanıtım kampanyasından söz edilmektedir. (Yalçın, 2002)

Türkiye’de 1980 yılı turizm sektörü açısından dönüm noktasıdır. 1980 sonrasında sektörde büyük bir gelişme yaşanmış, gelen turist sayısı ve buna bağlı olarak döviz girdisi artmış ve özellikle 2634 sayılı ‘Turizmi Teşvik Kanunu’ çerçevesinde sektöre şimdiye kadar görülmemiş bir destek sağlanmıştır. Bu dönemde turizm yatırımlarına özellikle yatak kapasitesinin artırılmasına yönelik teşvikler verilmiş, tamamen kitle turizmine altyapı oluşturmaya yönelik bu teşvikler maalesef, çevre ve tarihi değerlerin korunması gerekliliği çoğu yerde göz ardı edilerek kıyılarda betonlaşmaya yol açmıştır. Kamu kesimi açısından olumlu görülebilecek bir özellik ise sektörün ihtiyaç duyduğu çeşitli alanlarda bazı

yönetmelik ve yönergelerle yasal çerçevelerin oluşturulmasıdır. Gerek 1984 ve 1995 tarihli geçiş programlarında gerekse Beşinci ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında tarihi ve fiziki çevre değerlerinin korunması, turizm mevsiminin uzatılması ve özellikle eğitilmiş personel ihtiyacının giderilmesine yönelik konulara önem verilmiştir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, turizm çeşitliliğine ve tanıtım, pazarlama çalışmalarına önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yatak kapasitesinin artırılması yoluyla kitle turizminin her şeyden önce geldiği dönemin geride kaldığına ve turizmde sürdürülebilirlik kavramının öneminin anlaşıldığına dair sektörün diğer sorunlarına yönelik politika önerileri taşıması bakımından da önemlidir.

Başlangıcından bu yana arz kapasitesini artırmaya yönelik politikalardan farklı olarak turizm çeşitlerinin tanıtılması, pazarlanması ve hizmet kalitesinin artırılmasına yönelen bir zihniyet değişimi, çok yavaş olsa da kendini göstermeye başlamıştır. Şimdiye dek ortaya konan tüm ciddi saptamaların ve politikaların aynı ciddiyetle uygulanabildiğini söylemek mümkün değildir. Sektörün tüm taraflarının makro bir politika çerçevesinde iyi bir işbirliği oluşturması ve bu çerçevede uzun vadeli ve gerçekçi hedeflerde buluşması gerekmektedir.

Bugüne kadar hazırlanmış tüm kalkınma planları ve geçiş programlarında turizmin ekonomik yönüne ağırlık verilmiştir. Turizmin sosyal yönüne şimdiye dek yapılmayan vurgu Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği'nin turizm politikaları arasında sosyal turizm, çevre değerlerinin korunması, turizm eğitiminin geliştirilmesi, turistlerin birer tüketici olarak görülerek haklarının korunması, teknolojik gelişmelerin kullanılması, bölgelerarası gelişmişlik düzeylerinin turizm yoluyla birbirine yaklaşması vb. konular öncelikle yer almaktadır.

Türkiye şimdiye kadar oluşturduğu turizm politikalarında özellikle nitelikli işgücü oluşumunda turizm eğitimi, hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve turizm planlaması gibi konulara gereken önemi göstermemiştir. Ancak yine de bazı alanlarda Türkiye turizm politikasının Avrupa Birliği politikalarıyla örtüşüğünü söylemek mümkündür. Özellikle turizmin mevsimlik özelliğinin yılın her ayına yayılmasını, bölgelerarası gelişim düzeyi farklarının giderilmesinde turizmin ön plana çıkarılmasını, turizmi çeşitlendirmeye yönelik faaliyetlerin geliştirilmesini ve tur güzergahlarındaki konaklama tesislerinin iyileştirilmesini

hedefleyen faaliyetler planlanmıştır. Sorun, koordinasyon eksikliğini giderme ve uygulamaya geçme noktasındaki ciddiyetsizlikte düğümlenmektedir. (Yalçın, 2002)

Avrupa Birliği'nin çok önem verdiği çevre koruma konusunda, son yıllarda özellikle sivil toplum örgütleri tarafından yürütülen çalışmaların turizm sektörü tarafından da desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada yıllardır Avrupa'da uygulanmakta olan, son 5 yıldır gerek Turizm Bakanlığı ve ilgili bakanlıkların gerekse TÜRSAB gibi meslek kuruluşlarının ve akademisyenlerin katılımıyla yürütülen Mavi Bayrak Projesi kıyı temizliği konusunda Avrupalı turistlere ciddi referans teşkil etmesi bakımından özel önem taşır. Ne yazık ki Türkiye, Akdeniz çanağında hala en temiz kıyıları olan ülkelerden biri olmasına rağmen, hem tesis sahiplerinin hem de bu tesisleri kullanan tur operatörü ve/veya seyahat acentalarının bu projeden habersiz olmaları veya bu projeye gereken önemi vermeyerek pasif kalmaları sonucu hakettiği sayıda mavi bayrağa sahip değildir. Bu durum tanıtım ve pazarlama çalışmalarında ciddi düzeyde olumsuz etki yaratmaktadır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yapılması hedeflenen değişiklik ve düzenlemelerin başında Turizm Bakanlığı Teşkilat Kanunu ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Yasası'nın günün koşullarına uygun hale getirilmesi gibi çok önemli konular vardır. Yeni yasal düzenlemeler arasında göze çarpan en önemli yenilik 'Turizm Bölge Birlikleri Kanun Tasarısı' ve 'Türkiye Turizmciiler Meslek Birlikleri Kanun Tasarısı'dır. Bölgesel düzeyde meslek birlikleri oluşturmaya yönelik bu çaba sektörde uzun yıllardır beklenen gelişmelerden biridir.

Türkiye turizmde önümüzdeki dönemde hızla yeni gelişmelerin yaşanması beklenmelidir. En önemli gelişme Türkiye'ye yatırım yapmak isteyen veya var olan yatırımlarını genişletmek isteyen çokuluslu şirketlerin kurabileceği ortaklıklardır. Bu tür girişimler Türkiye'nin yeni bir turizm yapısı oluşturmada geç kalmaması gerektiğini hatırlatmaktadır. Türkiye bu noktada, yakalayabileceği büyük fırsatlara hem sektörel bilinç düzeyini yükseltmek hem de gereken yasal düzenlemeleri yapmak yoluyla hazırlıklı olmalıdır. Küreselleşen dünya, ekonomik fırsatlarla sosyal maliyetler arasında çok iyi bir denge oluşturmayı zorunlu kılmaktadır. (Yalçın, 2002)

Türk Turizm Politikasına uluslararası boyutlarda, bakıldığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır; Türkiye birincil çekiciler açısından çok zengin bir potansiyele sahiptir.

Ülkemiz turizm ürünü Avrupa'da 'Yeni Ürün' olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla saptanacak imaj, değiştirilmesi gereken bir imaja göre daha kolay kabul edilebilir. Rakiplerimiz pazar tarafından kabul edilmişlerdir, ya da kabul edilme yolunda bizden çok daha hızla mesafe katetmektedirler. Bunda konaklama kapasitelerinin nitelik ve nicelik bakımından gerekli düzeylerde olmalarının, ulaşım ağının kurulmuş ve dağıtım kanallarının başarılı çalışması ile gerekli eleman ve kaynakların sağlanmış olmasının büyük rolü vardır. Rakiplerimizin turizm sektörlerinin bizden çok ilerde olmasının asıl nedeni ise ülke hükümetlerinin turizme büyük sayılarda sermaye yatırımında bulunmalarıdır. (Ertürk, 1986)

2000'li yılların turistine Türk Turizmi'nin çağdaş seviyeye geldiğini hatta onu aştığını hissettirmek, farklılığı sergilemek, global hedefe uygun ve akılcı turizm yöntemlerini kullanarak turizmin gelişiminin her aşamasında ekonomik, sosyal, kültürel ve çevreye ilişkin hedefler arasında denge gözetilerek üç ana başlıkta toplanan Ulusal Turizm Politikası oluşturulmuştur. Bu politikanın hedefleri şöyledir:

Ekonomik Hedef; rekabete dayalı etkin bir turizm politikası geliştirerek uluslararası pazarda rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin yaratılması.

Sosyal boyutu; yerli ve yabancı turist ile yerel halk için en iyi sosyal ve toplumsal ortamın yaratılması doğrultusunda, sosyal turizm tesislerini çeşitlendirmek, yaygınlaştırmak ve mevcutları daha geniş kesimlere hizmet veren işletmeler haline getirmektir. Turizm sektörü için son derece önemli olan iç turizmin, kitle turizmi haline gelebilmesi için bazı kamu kampları ve ikincil konutların turizme kazandırılması gerekmektedir. Turistlerle yörenin yerleşik nüfusu arasında sosyal temas ve anlaşma ortamı yaratmaktır. Her iki tarafı birbirlerinin kültürleri hakkında bilgilendirmek suretiyle farklı yaşam biçimlerinin ve değer ölçülerinin biraraya gelmesinden doğabilecek gerilimleri asgariye indirmeye, aynı zamanda yerel kimliğin korunması ve zenginleştirilerek yaşatılmasıdır.

Çevre boyutu; doğal ve kültürel değerlerin korunması, geliştirilmesi ve sürekliliğin sağlanmasıdır. (Akıncıoğlu, 1995)

3.3.7.2 Türkiye'nin İkon Yapıları

Ülkemize gelen turistler genede deniz, kum, güneş için Akdeniz ve Ege sahillerimizi tercih etmektedirler. Buralarda tatillerini geçiren turistlerin civar bölgelerde bulunan ören yerlerine; harabeler ve antik kentler gibi tarihi mirasımızı yansıtan mekanlara ilgisi yoğundur.

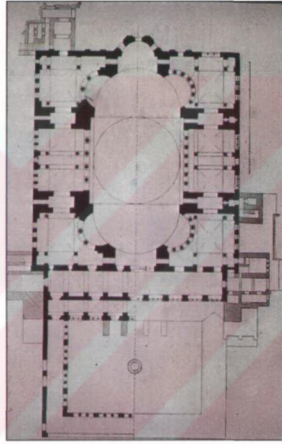
Tarihte bir çok medeniyete ev sahipliği yaptığı için çekicilikler açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan İstanbul da ülke turizmi için önemli bir metropoldür. Ülkemize 2004 yılında gelen turistlerin %20'si İstanbul'u ziyaret etmiştir. Oran kendi içinde zamanla düşüşe geçmiş olsa da İstanbul'un ülke turizmindeki önemini yasıtmaktadır. Bu bağlamda çalışmada Türkiye'nin ikon yapıları İstanbul'dan seçilen örneklerden oluşmaktadır.

- **Ayasofya Müzesi (532-537, İsidoros, Anthemios)**

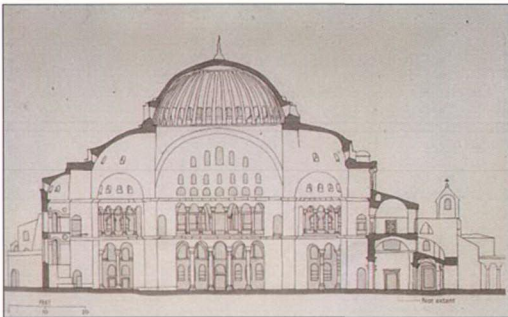

Şekil 3.3.56 Ayasofya Müzesi [97]

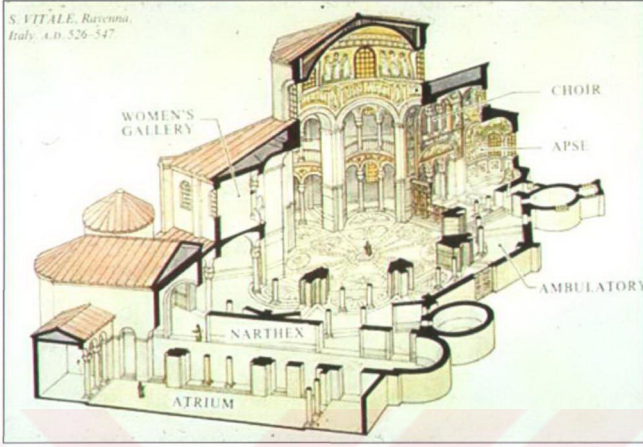
İmparator Justinianos siyasi düzeyde eski Roma İmparatorluğu'nu yeniden bir araya getirme amacıyla generali Belisarius'u İtalya'ya ve Kuzey Afrika'ya yollarken, bu iddialı planlarına uygun bir biçimde, başkentinde o zamana kadar görülmemiş büyüklükte bir kilise yaptırmaya girişti. Matematikçi Tralles'li Anthemius ve Miletus'lu geometri bilgini İsidorus kilisenin mimarı olarak görevlendirildi. Kısa süre sonra Anthemius öldü; kilise tamamlandıktan az sonra bir kısmı depremde çöktü. O zaman işe katılan, Miletus'lu mimarın yeğeni genç İsidorus'un katkısıyla kubbe kasnağı yükseltilerek ağırlık azaltıldı ve bu biçimiyle kubbe ve kilise, zaman zaman bazı onarımlardan geçerek, günümüze kadar geldi. (Belge, 1999)

Şekil 3.3.57 Ayasofya Müzesi planı [98]

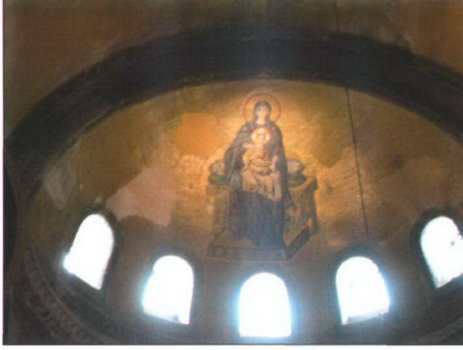
Şekil 3.3.58 Ayasofya Müzesi kesiti [98]

Şekil 3.3.59 Ayasofya Müzesi perspektifi [99]

Kilisenin yüzölçümü 7570 metrekaredir. Uzunluğu 100 metreyi geçer. Orta nefin boyutları 75x70 metredir. Kubbenin yerden yüksekliği 55.60, çapı ise 31-32 metredir. O zamana kadar genellikle yuvarlak planlı binalarda başarıyla kullanılan kubbe, dört köşe bir bazilikal binanın üzerine oturtulmuş. Dolayısıyla yuvarlak kubbe aşağıdaki dikdörtgene pandantiflerle bağlanıyor. Ama asıl yenilik, kubbenin iki yanına yapılan iki yarım kubbeye merkezi mekanın genişletilmesidir. Kasnakla yarım kubbeler ve onları destekleyen altı daha küçük kubbeye rağmen, merkezde büyük bir ağırlık vardır ve bu ağırlık kilise içinde, zeminde ve üst galerilerde sıralanan 107 sütuna bindirilmiştir.

Konstantinopolis'in Patriklik kilisesi olarak 916 yıl kullanılan Ayasofya, 1453'te, fetihten kısa bir süre sonra camiye çevrildi. Müslümanlar kendi inançları gereği tasvirleri kaldırdılar, resimlerin, mozaiklerin üstüne badana çektiler, ama örneğin İkonoklastlar gibi resimleri tahrip etmediler. Zamanla bu yeni camiye dört minare eklendi; içine mihrap, minber gibi Müslüman ibadetinin öğeleri kondu. 477 yıl boyunca da Ayasofya Müslümanların bir numaralı ibadethanesi olarak kullanıldı. Osmanlı dönemi boyunca birçok büyük ve görkemli cami yapıldığı halde, Ayasofya bu özelliğini korudu. 1935'te, bir kararla, müze haline getirildi. (Belge, 1999)

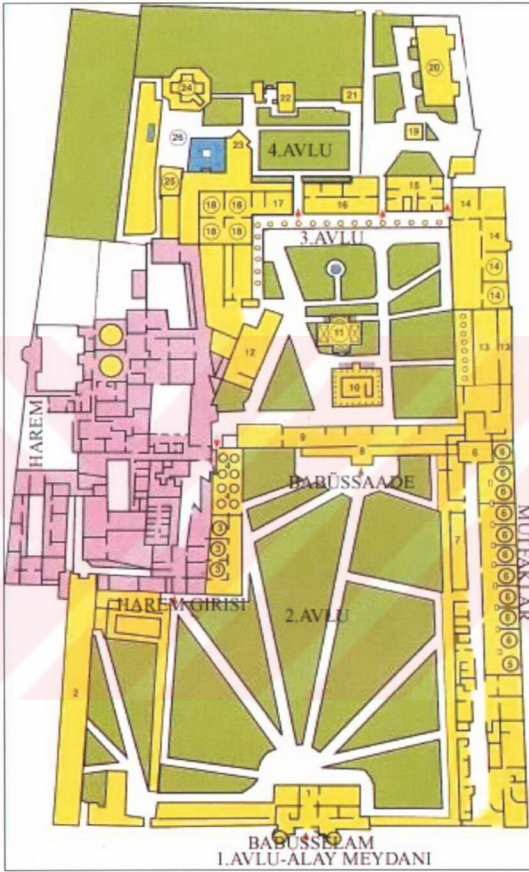

Şekil 3.3.60 Ayasofya Müzesi iç mekanı [100]

Ayasofya'nın eski girişi batı kanadındaydı ve buraya, bir avludan geliniyordu. Dış nartekse beş kapıdan girilirdi; yandaki en büyük ve güzel kapı imparator ve ailesi içindi. Buradan dokuz kapılı ve tonozlu iç nartekse geçebiliyoruz. Apsiste, kucağında çocuk-İsa ile Meryem'i görürüz, apsiste ünlü Cebrail mozaiği vardır.

Türkler Ayasofya'ya gerçekten çok değer verdikleri için, pek çok padişah, şehzade ve hanım sultan türbesi caminin bahçesinde yer alır. Örneğin, I. Mustafa'nın gömülmesi için eski vaftizhane türbeye çevrilmiştir. Ayrıca II. Selim'in, III. Murat ve III. Mehmet'in türbeleri de burada yapılmıştır. Ayasofya içinde I. Mahmut'un yaptırdığı kütüphane (1739) Osmanlı devletinde yapılmış ilk genel kitaplıktır. Bahçede, 19. yüzyıl ortasında Ayasofya'yı restore eden İsviçreli-İtalyan Fossati kardeşlerin yaptığı muvakkithane, I. Mahmut zamanından şadırvan, sayısız sütunlar, daha önceki Ayasofya girişinin kalıntıları, kuzey duvarına bitişik imaret, bir de kahve vardır. (Belge, 1999)

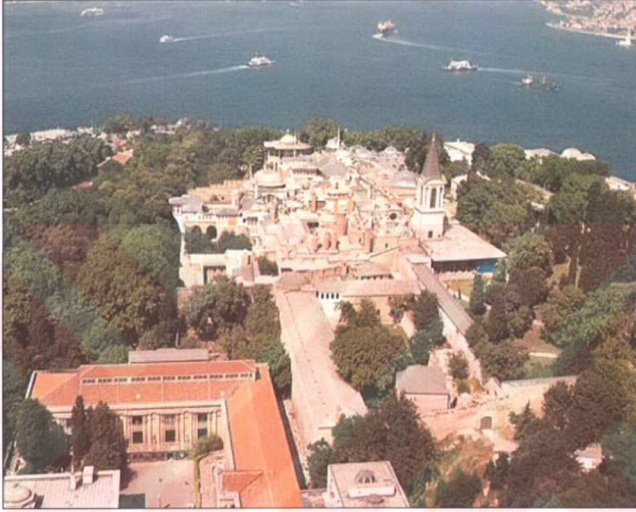
- Topkapı Sarayı

Şekil 3.3.61 Topkapı Sarayı plan şeması [101]

Dünyada günümüze gelebilmiş sarayların en eskisi ve geniş Topkapı Sarayıdır. Atatürk'ün emri ile 1924 yılından beri müze olarak kullanılmaktadır. Konumu Haliç'i , Boğaziçi'ni ve Marmara Denizi'ni gören, çok güzel manzaralı, İstanbul'un ilk kuruluş yeri olan bilinen akropol tepesidir. Tarihi İstanbul üçgen yarımadasının en uç noktasında, 5 km.yi bulan surlarla çevrili, 700.000 m² özel araziye sahip bir komplekstir. İstanbul'un fethini 1453'te gerçekleştiren Fatih Sultan Mehmet'in 1470'lerde yaptırdığı ikinci saraya, önceleri yeni saray,

yakın tarihlerden beri de Topkapı Sarayı denilmektedir. Burası, tarihte bilinen diğer Türk sarayları gibi, klasik bir Türk sarayıdır. Değişik fonksiyonları olan, ağaçlarla gölgelendirilmiş, birbirini takip eden ve abidevi kapılarla ayrılmış avlulardan oluşmuştur. Fonksiyonel yapılar bu avluların çevresine serpiştirilmiştir. [102]

Şekil 3.3.62 Topkapı Sarayı [103]

Saray, kurulduğu çağdan başlayarak Sultanların yaptırdığı birçok değişiklik ve eklemelerle sürekli gelişmiştir. Cumhuriyet döneminde 50 yılı aşan sürekli onarımlar Topkapı Sarayını eski sade güzelliğine kavuşturmuştur. Sarayda sergilenen müze parçalarının pek çoğu dünyada eşi-benzeri olmayan şaheserlerdir. Burası imparatorluğun tek sahibi Sultanın resmi ikametgâhı olmakla beraber, resmi devlet işlerinin merkezi, bakanlar kurulunun toplandığı, devlet hazinesi, darphanesi ve arşivlerinin bulunduğu yerd. İmparatorluğun en yüksek öğrenim kurumu, Sultanın ve devletin üniversitesi de sarayda bulunurdu. Osmanlı Türk İmparatorluğunun kalbi, beyni ve her anlamdaki tek merkezi burasıydı. Kuruluşundan epey sonra da sultanların özel haremeleri de bu saraya yerleştirilmişti. Sarayın birinci avlusuna Bab-ı Hümayun diye bilinen İmparatorluk kapısından girilir. Kapı dışındaki anıt çeşme 18. yy. Türk sanatının en güzel örneklerindedir. Birinci avluda saray fırınları, darphane, muhafız alayı, odun depoları ve aşağıdaki düzlüklerde özel sebze bahçeleri yer alırdı. Sarayın ilk yapısı Çinili Köşk, Arkeoloji Müzesi ve Aya İrini Müzesi de bu avluda yer alır. Topkapı

Sarayı Müzesinin ana girişi, ikinci kapı olan Bab-üs Selam, orta kapıdır. İkinci avlu devlet ve hükümetin yönetim merkezidir. Avlunun sol yanında kabinenin toplandığı yönetim bölümü yer alır. Sarayın tek kulesi de buradadır. [102]

Şekil 3.3.63 Topkapı Sarayı giriş kapısı (Bab-ı Hümayun) [104]

Topkapı Sarayı Haremi dar uzun koridorlar, küçük iç avlular etrafına serpiştirilmiş 400 kadar odadan oluşmuştur. Burası çağlar boyunca değişikliklere uğrayarak gelişmiştir. Harem sultanın annesi, kız, erkek kardeşleri, ailenin diğer fertleri ve geniş aileye hizmet eden cariye ve harem ağalarının bulunduğu evin özel bölümü durumunda idi. Harem bölümünün ancak bir kısmı ziyarete açıktır.

Geniş saçaklı 'Divan-ı Hümayun' bölümünün yanındaki büyük yapı devlet hazinesi idi. 8 kubbeli bina eski silahların modern biçimde sergilendiği zengin bir koleksiyondur. Sultanların kullandığı zırh ve silahlarla, saray ve ordu mensuplarının değişik çağlarda kullandıkları silahlar, diğer ülkelerden ele geçirilenlerle birlikte teşhirdedirler. Hükümet üyelerine tahsis edilmiş Divan bölümü yanında sarayın tek kulesi Adalet Kulesi yükselir.

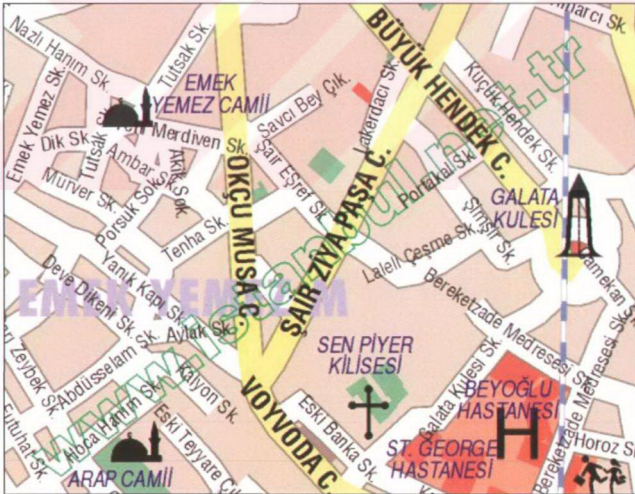
İkinci avlunun sağ tarafında 20 bacalı saray mutfakları yer alır. Üçüncü avluya Bab-üs Saade denilen kapıdan, Sultanın özel avlusuna girilirdi. Saray Üniversitesi, Taht Odası, sultanın

Hazine Dairesi ve Kutsal Emanetler bölümü bu kısımda yer alırdı. Sultanlar elçi kabullerini Taht Odasında yapar, yüksek devlet memurları ile de burada görüşürlerdi. Avlunun ortasında bulunan 18 yy. III Ahmet Kütüphanesi Barok üslubunun Türk mimarisine uyumunun tipik, güzel örneğidir.

Topkapı Sarayı müzesinin hazine koleksiyonu dünyanın en zengin, bir numaralı koleksiyonudur. Hazine Bölümü sergilemesi 2001 yılında modernize edilerek değiştirilmiştir. Kutsal emanetlerin yanındaki oda, dünyanın en zengin koleksiyonudur. 16 yy. Mısır'ın fethini takiben saraya getirilen İslam'ın kutsal emanetleri o tarihten beri bu bölümde muhafaza edilmektedirler. Emanetlerin sergilenmesinden önce, bölüm Taht Odası olarak kullanılmıştı.

Sarayın üçüncü avlusundan koridorlar ile dördüncü avluya, bahçeler içindeki pavyonlara geçilir. Burada sarayın tek ahşap pavyonu, 17. yy. zengin işlemeli ve çinilerle süslü Bağdat ve Revan köşkleri ve nihayet saraya inşa edilen en son yapı olan Mecidiye köşkü yer alır. [102]

- **Galata Kulesi**

Şekil 3.3.64 Galata Kulesi ve çevresi [105]

XVII.yy'da İstanbul'u kasıp kavuran yangınlardan herkes haberdar olsun diye Kule'den 'kös' vurdurulmaya başlanmıştır. Yangını gözetleyelim derken yüzyılın sonunda Kule'nin kendi de yanar. Sultan II.Mahmud'un emriyle dört tarafında camlı köşkkükleri bulunan, içinde sofası,

divanhanesi, birkaç da odası olan bir “cihannüma” yaptırılmıştır. XIX.yy başlarında bu cihannüma da yanar. Kule'nin üst kısmı bir kez daha yeniden biçimlenir: Kemerli, büyük pencereci bir sofa, onun üstünde çepeçevre bir balkonun gerisinde daha küçük kemerli pencereci olan bir çekme kat ve çok sivri, konik külahlı bir çatı. 1875'te rüzgar, o çok sivri külahlı uçurunca, yerine çok köşeli, iki küçük katçık yaptırılarak; çirkin bir görünüm kazandırılır.

1960'lı yılların ortasında yaptırılan çok kapsamlı bir restorasyonla Kule çağdaştırılmıştır. 2000'li yıllara girilirken Kule'nin bir kez daha yenilenip, daha ağırbaşlı işlevler edinip, korunmasına çalışılmaktadır. [106]

Şekil 3.3.65 Galata Kulesi [107]

18. Yüzyılda Galata Kulesi'ne, geceyarısını haber vermekle görevli bir Mehterhane Ocağı yerleştirildi. Kule, 1874'ten itibaren yangın gözetleme ve haber verme mevkisi olarak kullanılmaya başlandı. 1967 yılında Belediye Başkanı Haşim İşcan tarafından tamir ettirilen kulenin üst katı lokanta ve lokal olarak kiraya verildi.

Şekil 3.3.66 Boğaz'dan Galata Kulesi'nin görünüşü [108]

Galata Kulesinin iç çapı, zemin katında 8,95 m'dir. Duvar kalınlığı 3,75 m. olan kulenin zemin katında dış çapı ise 16,45 metredir. Kulenin yüksekliği ise 60 m.'dir. [109]

• Kızkulesi

Üsküdar açıklarındaki Kız Kulesi'nin bulunduğu kayalıklarda 'insan yapısı' bir bina bulunduğu dair ilk kesin bilgiler 12. yüzyıla dayanıyor. Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos'un, Boğaz'ın Marmara'ya bakan tarafına iki tane savunma kulesi yaptırdığı kaydediliyor. Biri Kız Kulesi'nin bulunduğu yerde, diğeri de Sarayburnu kıyılarında olan bu kulelerin arasına İstanbul'a yönelik saldırıları önlemek ve ticari gemilerin vergi kaçırmasını önlemek için zincir geriliyor.

Bizans vakanüvisleri de, Osmanlı Sultanı Orhan Bey'in Üsküdar'a kadar geldiğini, Sultan Orhan'ın kayınpederi Kantakuzenos'un ise karşı kıyıda Kız Kulesi'ne kadar gelerek buradan Sultan Orhan'a elçiler gönderdiğini kaydediyor. Fetih sırasında da Venedik'e ait bir deniz birliğinin burayı üs olarak kullandığına dair bilgiler var. Fetih'ten sonra, Fatih Sultan Mehmet Kız Kulesi'nin bulunduğu yere bir kale yaptırmış. Kız Kulesi, Fetih'ten sonra çeşitli

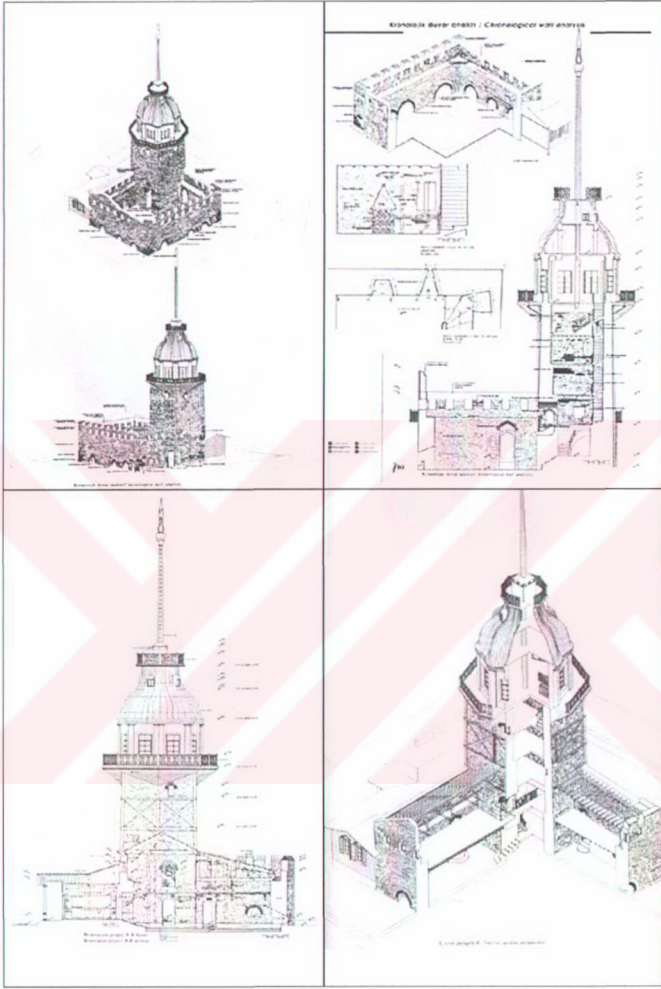
zamanlarda onarılıyor ve bazı değişikliklere uğruyor. Kulenin Osmanlı dönemindeki son büyük onarımı 2. Mahmut döneminde (1808-1839) yapılıyor. Hattat Rakım'ın kitabesiyle belgelenen bu onarım, Kız Kulesi'ne bugünkü şeklini veriyor. Kule daha sonra 1943 yılında içeriden betona çevriliyor.

Şekil 3.3.67 Kız Kulesi [110]

Şekil 3.3.68 Kız Kulesi gece fotoğrafı [111]

Şekil 3.3.69 Kız Kulesi çizimleri [112]

Başlangıçta, savunma amacıyla inşa edilen Kız Kulesi bu özelliğini Osmanlı döneminde de bir süre muhafaza ediyor. Ancak, İmparatorluğun sınırları genişledikçe savunma amacı önemini kaybediyor. Bunun yerine, denizcilere yol gösteren bir fener olma özelliği öne çıkıyor.

Kız Kulesi, bayramlarda, cülus merasimlerinde, İstanbul'a önemli ziyaretçilerin geldiği

günlerde merasim toplanın yapıldığı başlıca yerlerden biri oluyor. Sürgüne gönderilen ya da -çok nadir de olsa- idam edilen önemli şahsiyetlerin bu kulede gözetim altında tutulduğu dönemler de olmuş. Kız Kulesi, 1830'daki kolera salgımında da karantina hastanesi olarak kullanılıyor.

Cumhuriyet'ten sonra bir süre daha deniz Feneri olarak kullanılan Kız Kulesi, 1964 yılında Savunma Bakanlığı'na devrediliyor. 1982'de Denizcilik İşletmeleri'ne iade edilen kulede bir ara siyanür deposu yapılıyor.

Kız Kulesi, bugün sadece İstanbul'u güzelleştiren bir mimari unsur olarak hayatını sürdürüyor. [112]

4. TURİZM DESTİNASYONU AÇISINDAN ÖNE ÇIKAN ÜLKELERİN SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KARŞILAŞTIRMALARI VE DEĞERLENDİRMELER

4.1 İkon Yapıların Ülkelerin Turizm Çekicilikleri Sıralamaları Açısından Oynadıkları Rol ve Rakamlarla Karşılaştırılması

Turizm destinasyonu olarak öne çıkan ülkelerin sıralamasına bakıldığında ilk sıralardaki ülkelerin fazla değişiklik göstermediği gözlenmektedir. 1950’li yıllarda dünya sıralamasında başta olan Amerika Birleşik Devletleri birinciliği 1970’lerde İtalya’ya, daha sonra da Fransa’ya kaptırmıştır. Günümüzde bir numaralı destinasyon olan Fransa yıllardır lider durumdadır, ardından 1970’lerde dördüncü sırada olan ve turizm konusunda atılım yaparak yükselişe geçen İspanya gelmektedir.

Çizelge 4.1 Uluslararası turist sayısına göre Dünyada turizm destinasyonu sıralaması [18]

	1950	1970	1990	2002
1	Amerika	İtalya	Fransa	Fransa
2	Kanada	Kanada	Amerika	İspanya
3	İtalya	Fransa	İspanya	Amerika
4	Fransa	İspanya	İtalya	İtalya
5	İsviçre	Amerika	Macaristan	Çin
6	İrlanda	Avusturya	Avusturya	İngiltere
7	Avusturya	Almanya	İngiltere	Kanada
8	İspanya	İsviçre	Meksika	Meksika
9	Almanya	Yugoslavya	Almanya	Avusturya
10	İngiltere	İngiltere	Kanada	Almanya
11	Norveç	Macaristan	İsviçre	Hong Kong (Çin)

12	Arjantin	Çekoslovakya	Yunanistan	Macaristan
13	Meksika	Belçika	Portekiz	Yunanistan
14	Hollanda	Bulgaristan	Malezya	Polonya
15	Danimarka	Romanya	Hırvatistan	Malezya

Çizelge 4.1 devamı [18]

Uluslararası turist sayısı 1950 yılında 25 milyonken 2002 yılında bu rakam 718 milyona ulaşmıştır. 1950 yılında ilk 15 içindeki ülkelerin %90'ı Avrupa, Amerika ve Kanada'da bulunurken 2002 yılına bakıldığında bu oranın %60'a düştüğü, buna paralel olarak da birçok gelişmekte olan ülkenin market payının arttığı gözlemlenmektedir. [18]

1950'li yıllarda dünya sıralamasında 4. olan Fransa 1970'de 3. sırada yer alırken 1990'da 1. sıradadır. Fransa'nın turizm sıralamasındaki yerinin değişimine Cumhurbaşkanı Mitterand'ın 'Grand Projets'inin de katkısı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Paris gerçekleştirilen bu projelerle önemli bir değişim geçirmiş ve tarihiyle bugünü bağdaştırmayı başarmıştır. Bu sayede Paris'e gelen turist sayısı artmış ve Paris çok önemli kültürel bir çekicilik kazanmıştır. Turistler sadece Eyfel Kulesi'ni, Notre-Dame Kilisesi'ni görmeye değil çağdaş mimarlık sembolleri sayılan Louvre Müzesi piramidini, La Grande Arche'i ya da Pompidou Merkezi'ni de görmeye gelmektedirler. Örneğin Musee D'Orsay'ın 1994-2003 yılları arasındaki ortalama ziyaretçi sayısı 2,239,050 dolaylarındayken 2004 yılındaki ziyaretçi sayısı 2,590,316'dır. Bir çok turist için önemli çekim merkezleri olan bu yapılar sayesinde Paris'in dünya turizmindeki yeri hep ilk sıralardadır. [113]

Çizelge 4.2 En çok turist çeken ülkeler-Milyon kişi [18]

11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
İsviçre	Kanada	Almanya	Meksika	İngiltere	Avusturya	Macaristan	İtalya	İspanya	Amerika	Fransa	1990
Çek Cum.	Meksika	Avusturya	Polonya	İngiltere	Çin	Macaristan	İtalya	İspanya	Amerika	Fransa	1994
Kanada	Avusturya	Polonya	Meksika	Macaristan	İngiltere	Çin	İtalya	İspanya	Amerika	Fransa	1995
Çek Cum.	Kanada	Polonya	Macaristan	Meksika	İngiltere	Çin	İtalya	İspanya	Amerika	Fransa	1996
	Avusturya	Polonya	Kanada	Meksika	Çin	İngiltere	İtalya	Amerika	İspanya	Fransa	1998
	Polonya	Rusya F.	Meksika	Kanada	İngiltere	Çin	İtalya	İspanya	Amerika	Fransa	1999
	Almanya	Meksika	Kanada	Rusya F.	İngiltere	Çin	İtalya	İspanya	Amerika	Fransa	2000
	Almanya	Avusturya	Kanada	Meksika	İngiltere	Çin	İtalya	Amerika	İspanya	Fransa	2001
Türkiye	Almanya	Avusturya	Meksika	Kanada	İngiltere	Çin	İtalya	Amerika	İspanya	Fransa	2002
Türkiye	Kanada	Almanya	Meksika	Avusturya	İngiltere	Çin	İtalya	Amerika	İspanya	Fransa	2003

İspanya ya da Barcelona denildiğinde ilk akla gelen yapı olan Sagrada Familia Kilisesi, dünyaca ünlü Katalan mimar Gaudi ile özdeşleşmiştir. Günümüze kadar tamamlanmamış olan bu kilise uzun yıllardır bulunduğu kent için çok önemli bir çekicilik oluşturmaya devam etmektedir. Çizelge 4.3'te 1994-2004 yılları arasında Sagrada Familia Kilisesi'ne gelen ziyaretçi sayıları gösterilmektedir. Bu sayıların yıllar geçtikçe artmakta olduğu gözlenmektedir.

Çizelge 4.3 Sagrada Familia Kilisesi'nin yıllara göre ziyaretçi sayısı [114]

YIL	ZİYARETÇİ SAYISI
1994	734,232
1995	753,176
1996	838,323
1997	991,342
1998	1,088,770
1999	1,222,446
2000	1,411,487
2001	1,554,529
2002	2,024,091
2003	2,056,548
2004	2,260,661

1993'de yapımına başlanan ve 1997 yılında tamamlanan Bilbao Guggenheim Müzesi'nin İspanya'nın turizm sıralamasındaki yerinin değişmesine katkısı olduğu düşünülmektedir. 1996 yılına kadar dünya sıralamasında 3. olan İspanya, 1998 yılında 2. sıraya yükselmiş, 1999 ve 2000 yıllarında tekrar 3. sıraya gerileyen İspanya 2001 yılında yeniden 2. sıraya gelmiş ve daha sonra da sıralamadaki yerini korumuştur.

Guggenheim Müzesi'ni Bilbao'da açmaya karar veren Guggenheim Foundation kadar bu çalışmaya destek olan Bilbao şehri de büyük bir risk aldıklarını biliyordu. 19 Ekim 1997'de açılan müzenin bir mimarlık ikonu haline geleceğini tahmin etseler de projenin şehri ve turizmini bu kadar etkileyeceğini ön görememişlerdi. Tersaneleri ve fabrikalarıyla bilinen Bask şehri artık bir zamanlar sadece Madrid ve Barselona'da bulunan otellere, butiklere ve gösterişli restoranlara ev sahipliği yapıyor. Bilbao dünyanın çeşitli yerlerinden turist çekiyor ve bu turistlerin %80'i açıkça Guggenheim Müzesi'ni görmek için geldiklerini belirtiyor. İnsanların içeri girebilmek için önünde uzun kuyruklar oluşturduğu müzeyi açıldığı günden beri 6 milyondan fazla kişi ziyaret etmiş. [115]

Çizelge 4.4 Guggenheim Müzesi'nin yıllara göre ziyaretçi sayısı [116]

YIL	ZİYARETÇİ SAYISI
1997	259.234
1998	1.307.200
1999	1.060.000
2000	975.000
2001	930.000
2002	851.628
2003	874.807
2004	909.144

2001 yılında Financial Times'ın hesaplarına göre müze ilk 3 yıl içerisinde bölgesine ekonomik aktiviteler için 500 milyon dolar, vergilerle de 100 milyon dolar kazandırmış. Uluslararası turizmin en kötü yılı olan 2002'de bile Guggenheim Müzesi, bölgesel ekonomiye 160 milyon dolar katkıda bulunmuştur. Bu durum 'Bilbao Effect' olarak anılmakta ve diğer kentler kendi bölgelerinde de böyle bir gelişmenin gerçekleşmesini ummaktalar. [115]

Amerika Birleşik Devletleri 1998 yılında turizmde tercih edilen ülkeler arasında yapılan sıralamada İspanya tarafından geçilene kadar sürekli ikinci sırada yer almaktaydı. Ülke olarak büyüklüğü, nüfusunun zenginliği ve çeşitliliğinin yarattığı hareketlilik ve kozmopolit yapı dünyanın çeşitli yerlerinden gelen turistlerin ilgisini çekmektedir.

1999 ve 2000 yıllarında tekrar ikinci sıraya yerleşen Amerika Birleşik Devletleri İkiz Kulelere ve Pentagon'a yapılan saldırılar sonucunda 2001 yılında üçüncü sıraya gerilemiştir. Bu gerilemede ülkeye gelmek isteyen turist talebinin azalmasının yanında Amerika Birleşik Devletleri'nin saldırıların ardından izlediği, ülkeye giriş çıkış denetimi konusundaki sert politikası da etkili olmuştur.

İtalya 1970 yılında dünyada en çok turist alan ülkeydi; dünya sıralamasında uzun yıllardır dördüncü durumdadır, turizm gelirlerinde ise üçüncüdür. İtalya'nın tüm zevklere hitap eden bir tatil çekiciliğine sahip olduğu kabul edilmektedir. Dünyaca ünlü Pisa Kulesi, Collesium, Pantheon Tapınağı, Vatikan gibi tarihsel, dinsel, kültürel önemi olan mimari çekiciliklere sahip şehirleri her zaman turistleri çeken merkezlerdendir. İkliminin çekiciliği ve deniz kıyıları sayesinde de İtalya'ya olan turizm talebi yüksektir.

1994 yılında 6. sıradan listeye giren Çin turizmi ise hızla gelişmektedir ve WTO'nun tahminlerine göre 2020 yılında birinci sırada yer alacaktır. Beş bin yıllık medeniyet tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasının (1949) ardından elli yıl geçtikten sonra turizmde altın devrini yaşamıştır. 1978 yılından 1999 yılına kadar geçen dönem, Çin'in günümüzde yeni ilerleme sahasında giriş dönemidir. (Tahir, 2004)

Çin'de yaşanan ciddi ekonomik büyüme, Asya-Pasifik bölgesinde 2005 yılında da turizmin ciddi oranlarda büyümesi beklentilerini doğuruyor. Sınır formalitelerinde düzenlemeye gidilmesi, uçuş kapasitesinin artırılması, bölgeye ilişkin önemli gelişmeler. Ekonomik uçuşların artırılmasıyla bölgelerarası seyahat trafiğinin önemli ölçüde artması bekleniyor. Çin'e gelen turistler halkın kendilerine has kültürlerini, örf ve adetlerini, kültürel miraslarını, tarihi yapılarını, tarihte önemli olayların yaşandığı noktaları gezip görmek istemektedirler. Tarihte kale görevini üstlenen Çin Seddi turistlerin en çok ziyaret ettiği yerlerin başında yer almaktadır. 2003 yılındaki SARS hastalığı yüzünden Çin'e gelen turist sayısında önemli bir düşüş yaşanmıştır, bunun üzerine Çin hükümeti 2004 yılını Çin turizmini canlandırma ve 2002 yılındaki seviyesine ulaştırma yılı ilan etmiştir. İnsanlar tarih boyunca farklı kültürlerin yaşayışlarını merak etmişler ve o bölgelere ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Çin bu açıdan oldukça zengin kaynaklara sahiptir ve son yıllarda değişen turizm hedefleri ve atılımları sayesinde bu şansını kullanmaya başlamıştır. (Ünlü Yücel, 2005)

Gerek turizmin gelişmesinde oynadığı rol, gerekse uluslararası turizme bugünkü katkısıyla İngiltere, dünya turizminde her zaman önem taşıyan bir ülke olmuştur. 1992’de hükümet ülkede istihdam yaratacak bir sektör olarak turizmi teşvik üzere turizm, sanat, müzeler, spor ve yayıncılığı içeren bir bakanlık oluşturdu; daha önce tek sorumlu bağımsız bir kuruluş olan BTA (British Tourist Authority) idi. İngiltere’ye gelen turistler arasında A.B.D.’den gelenler daima ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. Fakat bu bölgeden gelenlerin miktarı doların değeriyle yakından ilgilidir; dolar değer kazandığında turist sayısı artmakta, tersi durumda azalmaktadır. İngiltere’nin Avrupa Topluluğu’na girmesinden sonra Avrupa’dan gelenlerin sayısı da sürekli artmıştır. (Özgüç, 1998)

Gelen turistlerin çok büyük bir kısmı bir dünya şehri olan Londra’yı görmek istemekte; Londra gerek tarihi dokusu gerekse son yıllarda yapılan çağdaş mimarlık eserleriyle son derece önemli çekicilikler oluşturmaktadır. Örneğin British Museum yılın her döneminde turistleri çekebilen bir merkez özelliği taşımaktadır, London Eye ise tasarımı ve yönelimiyle kente önemli bir katkı sağlamaktadır. Londra’yı bir kent olarak sıkıcı ve tekdüze bulanlar çoktur. Ancak Londra’da dünya başkentlerinden biridir. Londra’da olmak insana dünyanın ortasındaymiş hissini fazlasıyla verir; bütün olup bitenlerden haberdar edilir, her türlü kanaldan sürekli bilgilendirilirsiniz, okunan, görülen, rastlanılan her şey yeni bir açılım sağlar ve sizi farklı alanlara sürükler. Londra çeşitlilik içeren bir kent olmasının yanı sıra Avrupa’nın finans merkezidir, bu yanıyla da bambaşka bir hareket barındırır. (Altınsay, 2003)

Almanya yurtiçi ve yurtdışında imajını geliştirmek, Almanya’nın kültürel değerlerini yurtdışında tanıtmak, turist trafiğini artırmak, gelirleri artırmak, turizmin Alman ekonomisi içindeki payını artırmak için son yıllarda harekete geçmiştir. Her metre karesi Alman tarihini yansıtmakta olan Berlin, günümüzdeki duruşuyla sadece bu tarihe dayanmak istememekte, bunun için diğer Avrupa şehirlerinden daha fazla çaba harcamakta ve bu gayretiyle de hayranlık yaratmakta. Bu sebeple uluslararası ilgi Berlin’in üzerine çekilmiş durumda. Berlin’e gelenler sadece tarihi merkezleri ziyaret etmiyorlar, gelişlerinin asıl amacı olan Yeni Berlin’e de özel olarak ilgi duyuyorlar çünkü kent yüzyılın muhtemelen en önemli mimarlık sergilerinden biri haline gelmiştir. (Anonim, 2001.2)

Norman Foster’in Reichstag’a eklediği kubbe ve 1992-1999 yılları arasında Daniel Libeskind’in yaptığı Yahudi Müzesi Berlin’in yeni simgelerindendir.

Ülkemiz ise dünya turizm listesinde alt sıralarda yer almaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalarla 2002 ve 2003 yıllarında bu listeye 11. sıradan girmeyi başarmıştır. Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) yaptığı tahminlere göre Türkiye turizmi 1995 yılından 2020 yılına kadar ortalama yüzde 5,5 oranında büyüyecek. Dünya Turizm Örgütü'nün bu açıklamasına göre Türkiye 2010 yılında 17,1 ve 2020 yılında da 27 milyon turist çekecek. [18]

Türkiye'yi deniz, kum ve güneş için tercih eden turistlerin sayısı oldukça fazladır, bu duruma fiyatların Akdeniz çanağındaki diğer ülkelerden daha ucuz olmasının da etkisi vardır. Turistlerin tercih ettikleri Akdeniz ve Ege sahillerimizin yanı sıra kültürel değerler açısından oldukça zengin açılımları bulunan bir metropol olan İstanbul'da ülke turizmi açısından önemlidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri üzerinden yapılan karşılaştırmada İstanbul'a gelen ziyaretçilerin Türkiye'ye gelenlere oranınının 1996'dan beri sürekli İstanbul aleyhine geliştiği, bu süre içinde 2003 yılında yakalanan kısmi toparlanmanın da 2004'te yeniden gerilemeye dönüştüğü dikkat çekmektedir. İstanbul'a gelen ziyaretçi sayısı Türkiye ortalamasının altında bile olsa bir artış göstermesine karşın müze ziyaretçi sayısının gerilediği gözlenmektedir. İstanbul'un en çok ziyaret edilen müzesi Topkapı Sarayı'nın ziyaretçi sayısı 2001'de 1.058.479 iken bu sayı 2004'te 814 bine düşmüştür. Benzer biçimde aynı dönemde Ayasofya Müzesi'nin ziyaretçi sayısı da 842 binden 834 bine düşmüştür. [19]

Çizelge 4.5 Yıllara göre Türkiye'ye ve İstanbul'a gelen ziyaretçi sayıları ve oranları [19]

YIL	Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayısı	İstanbul'a gelen ziyaretçi sayısı	İstanbul'a gelenlerin Türkiye'ye gelenlere oranı
1996	8,614,085	2,442,721	%28
1997	9,738,000	2,505,752	%26
1998	9,752,000	2,356,800	%24
1999	7,487,385	1,737,287	%23
2000	10,349,461	2,349,500	%23
2001	11,569,950	2,510,763	%22
2002	13,248,875	2,699,131	%20
2003	13,958,045	2,929,542	%21
2004	17,517,610	3,473,144	%20

1996'da İstanbul'a gelen turistlerin Türkiye'ye gelen turistlere oranı %28 iken bu oran her geçen yıl azalmaya devam etmiş ve 2004 yılında %20'lere kadar düşmüştür. Bu düşüşler göz önünde bulundurularak İstanbul için gerekli tanıtımların yapılmadığı, doğru bir turizm politikasının izlenmediği söylenebilir. Dünyada benzer kentlerdeki yapılara olan ilginin daha fazla olmasının nedenleri araştırılmalı ve bu bağlamda konunun üzerine gidilmelidir. [117]

5. SONUÇLAR

Doğal güzellikler, tarihsel miras gibi turizm çekiciliklerin yanı sıra günümüzde artık kentler, turistleri kendilerine çekebilmek için çağdaş mimarlık ürünlerinden yararlanmaktadırlar. Her ülkenin kendine özgü çekicilikleri vardır ve bunlar arasında mimarlık ikonları da bulunmaktadır. Ülkeler diğer çekiciliklerinin yanısıra bu yapılar nedeniyle de gelen turist sayılarını artırabilmektedirler.

Dünya turizm istatistiklerine bakıldığında mimarlık ikonlarının kentlerin turizm çekiciliklerini artırmada önemli payı olduğu gözlenmektedir. Günümüzde turistler seçimlerini kültürel, tarihsel, simgesel olgularla pekiştirilen kentlerden yana kullanmaktadır. Bu bilince sahip kentlerin turizm sıralamasındaki yükselen ivmesi mimarlık ikonlarının turizm getirileri açısından önemini göstermektedir.

Mimarlık ikonları genelde; yenilikçi bir deneme ürünü, ilk örnek olma, döneminin ruhunu ve mimarisini yansıtırma, insanları etkileme, simge olma, bir dönemi temsil etme, bir akımın başarılı bir örneği olma gibi özelliklere sahiptir.

Çalışmada örnek olarak alınan mimarlık ikonlarının çoğu buldukları kentlerle özdeşleşmişler ve ait oldukları kentin önemli birer parçası haline gelmişlerdir. Öne çıkan bu yapılar genellikle mimarlık tarihinin dönüm noktalarında yer almakta ve bir dönemi onlar üzerinden anlayabilmek mümkün olabilmektedir. Ayrıca bu tür yapılar ulusların simge arayışlarına da cevap verebilmektedir.

İkonlaşan bir yapı zamanla başka bir kimlik kazanmakta ve bulunduğu yer ayrıcalıklı bir merkeze dönüşmektedir. Yapının bulunduğu çevre giderek korunmaya başlamakta ya da çevre o yapıya göre biçimlenmeye de başlamaktadır, kısacası bu tür yapıların buldukları yerlere özellikli davranılmaktadır. Bilbao Guggenheim Müzesi, Sydney Opera Binası ya da Paris Eyfel Kulesi gibi örnekler tek bir yapının bulunduğu kentin algılanışını zaman içinde nasıl değiştirdiğinin örneklerini oluşturur. Piramitler'in bulunmadığı bir Mısır tanıtımına ya da Sydney Opera Binası'na yer vermeyen bir Sydney kent reklamına rastlamak oldukça zordur. Barcelona dendiğinde akla Gaudi ve eserlerinin gelmemesi imkansızdır. Bu gibi yapılar

kentlere kimliklerini katarak onlarla birlikte anılmaktadırlar.

Küreselleşme bağlamında artan ticari ve ekonomik ilişkiler, kentlerin birbirleriyle yarışmasına sebep olmaktadır. Turizm olgusunun yön değiştirmesi; deniz, güneş, kum turizminin artık yeterli çekiciliği sağlayamaması, tarihi ikon yapıların turistler tarafından zamanla tüketilmesi ve bu konuda doyunluğa ulaşılması sonucunda ülkeler dünyaca ünlü mimarlara çağdaş mimarlık ikonları olan gösterişli yapılar yaptırmaya başlamışlardır. Böylece, güçlü kent imajını öne çıkarmaya çalışan ülkeler birbirleriyle yarışmakta ve mevcut çekiciliklerini artırmayı amaçlamaktadırlar.

Paris örneğine bakıldığında bilinçli kurgulanmış, ekonomi ile bağlantılı turizm politikalarına ve örgütlenmelere, bu bağlamda tasarlanan güç göstergesi ikonik yapılara rastlanmaktadır. Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterand'ın Grand Projets'i bu konuya örnek temsil eden önemli çalışmalarındandır. Eyfel Kulesi'nin Paris için önemi yıllardır azalmazken kentte yapılan çağdaş mimarlık ikonları da Paris'in vazgeçilmezleri arasına girmeyi başarmışlardır. Tıpkı Eyfel Kulesi gibi önceleri oldukça yadsınan, eleştirilen ve beğenilmeyen Georges Pompidou Mekezi gibi bazı örnekler bugün milyonlarca turist tarafından ziyaret edilmektedir.

Mimarlık, diğer sanatlardan çok daha görünür, kamusal ve kalıcı olduğundan bazı ülkeler anıtsal projeler üreterek 2000 yılının gelişini kutlamak amacıyla yıllarca önceden yarışmalar düzenlemiş, İngiltere'deki Milenyum Kubbesi örneğinde olduğu gibi milenyum kalıcı büyük projelerle vurgulamak istemişlerdir. Sonucun başarısı tartışılrsa da Milenyum Kubbesi ikon olması amacıyla tasarlanan yapılara bir örnektir.

Bazı kentler turizmin öncelikli 3 S'ine sahiptirler (sun, sea, sand), bu gibi kentlerde ikon yapılar turizm çekiciliğine katkıda bulunmakta, bazı kentler ise sadece ikon yapılarıyla çekicilik kazanmaktadır; Bilbao kenti ve Guggenheim Müzesi örneği gibi. Daha önceleri turizm açısından önemli bir kent olmayan Bilbao, bu mimarlık ikonuyla turizm amaçlı tasarlanan ikonik yapıların turizm potansiyelini ve istihdamını arttırarak, ekonomik girdi sağladığını göstermektedir. İstatistiklere bakıldığında 1997'de dünya sıralamasında 3. olan İspanya, Guggenheim Müzesi'nin açılışının ardından 2. sıraya yükselmiştir; yapı İspanya turizmine bir adım daha attırmayı başarmıştır. Bu sonuç ülkenin izlediği turizm politikasındaki ilerlemeye bağlanabileceği gibi Bilbao'daki dünyaca ünlü müzenin katkısının da yadsınmaması gerekmektedir. Bölgeye gelen turistlerin büyük bir çoğunluğu sadece Frank

Gehry'nin çağdaş mimarlık ikonunu görmeye geldiklerini belirtmektedir. Daha önce belirtildiği gibi bu ikon sayesinde kent turizmi gelişmeye başlamış, İspanya'nın diğer ünlü kentlerinde bulunan olanaklar zamanla Bilbao'da da oluşmuştur. Bilbao Guggenheim Müzesi çağdaş bir mimarlık ikonunun bulunduğu çevreyi nasıl etkilediğinin ve geliştirdiğinin önemli bir kanıtıdır.

Kentsel fonksiyonlarla bağlantılı turizmin öne çıkması ve kültürel, ticari v.b. gösterişli yapıların turizmde rol oynaması konusunda Almanya örnek gösterilebilir. Berlin'de duvarın yıkılışının ardından başlayan yeniden yapılanma süreci dünyaca ünlü mimarların bir çok çağdaş mimarlık eseri üretmesine fırsat tanımakta ve kentte oluşturulmaya çalışılan Alman tarihinin ve bugünün birlikteliğini yansıtmaya çabaları kentin bir çok mimarlık eseriyle donanmasına yol açmaktadır.

Turizm günümüzde ülkeler için oldukça önemli bir gelir kaynağıdır ve turizmden elde edilen pay her ülke için değişmektedir. Ülkeler çeşitli yollarla turistleri kendilerine çekmeye çalışmakta, bunun için çeşitli turizm politikaları izlemektedir.

Ülkelerin turizm politikalarındaki çeşitlenmeler, farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Amerika'nın daha çok ekonomi ve sanat ağırlıklı politikasının getirileri ile İtalya'nın tarihe ve kültürel mirasına dayanan politikası değişik sonuçlar doğurmaktadır. İtalya'da Vatikan da kendi başına bir çekicilik oluşturmaktadır; Papa 2. Jean Paul'un ölümünden sonra cenaze için Vatikan'a gelen milyonlar ya da Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırıdan sonra bölgeyi ziyarete giden turistler bunun göstergesi sayılabilir.

İstanbul'a gelen turist sayısı ülkemize gelen turist sayısının %20'sini oluşturmaktadır. İstanbul'daki çekicilikler göz önüne alındığında bu rakamın daha yüksek olması beklenmektedir. Ülkemizde turistlerin en çok ziyaret ettiği yapılar Topkapı Sarayı ve Ayasofya Müzesidir. Gerekli tanıtımların yapılmaması ve yukarıda bahsedilen örneklerde olduğu gibi doğru turizm politikalarının izlenmemesi gibi nedenlerle dünya sıralamasında hak edilen seviyeye çıkamamaktayız.

Dünyadaki siyasal konjonktür turizm ve savaş endüstrisini doğrudan etkilemektedir. Bu iki endüstri birbirleriyle ters orantılı hareket etmekte, biri yükselirken diğeri alçalmaktadır. Bu duruma örnek olarak 11 Eylül saldırılarından sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne gelen

turist sayısının azalmasını ya da İspanya'daki terör saldırılarının turizme darbe vurmasını verebiliriz. Bu tür olayların olumsuz etkilerinden kurtulmak ve zedelenen imajlarını yeniden düzeltebilmek için ülkeler çeşitli çalışmalar yapmak zorunda kalmaktadırlar.

Dünya Turizm Örgütü'nce (WTO) hazırlanan ve 2004 yılına ilişkin genel bir değerlendirmenin yapıldığı "World Tourism Barometer" adlı çalışmanın sonucuna göre dünya turizmi, son yirmi yılın en büyük yükselişini göstermiş ve 691 milyon olan ziyaretçi sayısı %10 artışla 760 milyon kişiye ulaşmıştır. İstatistiklerden elde edilen rakamlar ve verilerdeki artış turizm olgusunun dünya geneli üzerindeki önemini göstermektedir. [18]

Turizm ülkelerin ve toplumların birbirlerini daha yakından ve iyi tanımalarını sağlamakta, toplumsal ve kültürel yakınlaşmanın sağlanmasına yardımcı olduğu gibi küreselleşen dünyada özlenen dünya barışına da katkıda bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akıncioğlu M., (1995), Antalya Kemer'de Turizm Mekanına Planlamanın Etkileri, İTÜ Fen Bil. Enst., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Altınsay B., (2003), 'Şehrin Meşrebi Havai, Binaları Hafif: Londra 1990+', Boyut Yayınları Mimarlık ve Kent Dizisi 5 LONDRA 1980-2000: 6, İstanbul.
- Anonim, (1998), Icons of Architecture the 20th Century, Prestel, 96-97, 178-179, 128-129, 154-155, 156-157, 170-171, 10-11, 182-183, 142-143, 54-55, 66-67, 76-77, 122-123, 172-173
- Anonim, (2000.1), 'Guggenheim Müzesi', Boyut Çağdaş Dünya Mimarları Dizisi 11-Frank Gehry, Boyut Yayın Grubu: 91-99, İstanbul.
- Anonim, (2000.2), 'Reichstag', Boyut Çağdaş Dünya Mimarları Dizisi-7 Norman Foster, Boyut Yayın Grubu: 141-146, İstanbul.
- Anonim, (2000.3), Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi 2000/02, Boyut Yayın Grubu, 58-62, İstanbul.
- Anonim, (2001.1), Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi 100+42, Boyut Yayın Grubu, 22-26, İstanbul.
- Anonim, (2001.2), Berlin, Jovis Vellag GmbH.
- Anonim, (2001.3), 'Bağlantılı Eylemler Olarak Araştırma ve Tasarım', Boyut Çağdaş Dünya Mimarları Dizisi 12-Daniel Libeskind, Boyut Yayın Grubu, 39-40, İstanbul.
- Anonim, (2001.4), Yapı Mimarlık, Kültür ve Sanat Dergisi -234, 23, İstanbul.
- Anonim, (2002), 'Reichstag Binası (Alman Federal Meclisi)', 'Yahudi Müzesi', Boyut Yayınları Mimarlık ve Kent Dizisi 1 BERLİN 1990-2002: 22-25, 78-83, İstanbul.
- Anonim, (2003.1), Boyut Yayınları Mimarlık ve Kent Dizisi 5-Londra, Boyut Yayın Grubu, 61, 79-80, İstanbul.
- Anonim, (2003.2), 'Antoni Gaudi (1852-1926) Casa Mila ve Sagrada Familia', Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi 2003/01:100-111, İstanbul.
- Anonim, (2004), Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi 2004/11, 10, İstanbul.
- Asiliskender, B., (2001), Deneyim ve Mimari Kimlik, Yüksek Lisans Tez Raporu 2, İ.T.Ü. F.B.E., İstanbul.
- Atalay Franck, O., (2000), Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi, 2000/12, 88-92, İstanbul.
- Avcıkurt, C., (2003), Turizm Sosyolojisi- Turist-Yerel Halk Etkileşimi, Detay Yayıncılık, 9-11, Balıkesir.
- Bayer, M. Z., (1992), Turizme Giriş, 45-46, İstanbul.
- Belge, M., (1999), İstanbul Gezi Rehberi, 6. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 15-20, İstanbul.
- Donzel, C., (1998), New Museums, Telleri, Paris.
- Ekıncioğlu, M., (2000), Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi 2000/08, Boyut Yayın Grubu: 68, İstanbul.

- Ertürk, Ö., (1986), Türkiye’de Turizm Politikası ve Turizm Planlaması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği AB., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gleiniger, A., Matzig, G. ve Redecke, S., (1997), Paris Contemporary Architecture, Prestel
- Gökçe, S., (2003), İki Şehir İkonu: Sagrada Familia ve Sydney Opera Binası, Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der. Cilt 18 No 1, 89-100, Ankara.
- Gympel, J., (1996), The Story of Architecture From Antiquity to the Present, Könemann, 19, 7, 34, 65, 71, 13, 12.
- Kozak, N., Kozak. M. A. ve Kozak, M., (2001), Genel Turizm-İlkeler-Kavramlar, Detay Yayıncılık, 5, 47, 148, Ankara.
- Kuban, D., (2001), ‘Büyük Bir Şantiye Olarak Berlin’, Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi 100+42, İstanbul.
- Leapman, M., Pick, C., ve Hunt, L., (1999), Görsel Gezi Rehberleri - Londra, Dost Kitabevi, 126-128, 72-74, 159, Ankara.
- Olalı, H., (1983), Dış Tanıtım ve Turizm, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 25, Ankara.
- Olalı, H., (1995), Turizm, MEB Yayınları, 282, Ankara.
- Özgüç, N., (1994), Turizm Coğrafyası, İÜ Fakülte Yayınları Dizisi, 199-204, İstanbul.
- Özgüç, N., (1998), Turizm Coğrafyası-Özellikler, Bölgeler, Çantay Kitabevi, 215-225, 46-75, 162, 178-183, İstanbul.
- Pearman, H., (2004), ‘Londra-Dik Açının Sonu’, XXI Mimarlık Tasarım ve Kent Dergisi 22: 40-45, İstanbul.
- Reichold, K.ve Graf, B., (1999), Buildings that Changed the World, Prestel, 92-93, 104-105, 124-125, 142-143, 56-57.
- Sümer, M., (1983), Dış Tanıtım ve Turizm, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 320, Ankara.
- Tahir, Z., (2004), Çin’de Turizmin Gelişimi ve Geleceğe Yönelik Hedefler, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği AB., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Tanyeli, U., (2002), ‘Berlin 1990-2002’, Boyut Yayınları Mimarlık ve Kent Dizisi 1-BERLİN 1990-2002: 6-7, İstanbul.
- Teymur, N., (2000), Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi 2000/03: 58-63 İstanbul.
- Tietz, J., (1999), The Story of Architecture of the 20th Century, Könemann, 75, 8 91, 63,109.
- Tillier, A., (1999), Görsel Gezi Rehberleri- Paris, Dost Kitabevi, 82-85, 122-123, Ankara.
- Ünlü, Yücel, S., (2005), ‘Turizmde 2005 Yılında da İyi Bir Performans Gösterecek’, TÜRSAB Dergisi 252.
- Üze, T.K., Ertunç, K. ve Altinyıldız, N., (1989), ‘La Defense Projelerinin 30 Yıllık Öyküsü’, Tasarım Dergisi 4: 38-45, İstanbul.

Yalçın, Ç., (2002), 'Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de Tur Operatörleri ve Seyahat Acentaları', Geçmişten Geleceğe Akdeniz'de Turizm Kongresi, 17-24 Nisan 2002, Antalya.

Yalçın, Ç., (2003), Kitle Turizminden Özel İlgi Turizmine Yönelişte İspanya ve Türkiye, Yüksek Lisans Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İstanbul.

Zengin, B., (1994), Türkiye Turizm Coğrafyasının Turizm Talebine Etkileri Ve Türkiye-İspanya-Fransa Örneği, Doktora Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Anabilim Dalı, İstanbul.

INTERNET KAYNAKLARI

- [1] www.arkitera.com, (2004), Morrison, G., The Guardian
- [2] <http://home.h07.itscom.net/kong/fkxru022.jpg>
- [3] <http://scatar.20m.com/Diger/kremlinsarayı.htm>
- [4] <http://uts.cc.utexas.edu/~powellm/palaces.html>
- [5] <http://www.sanathaber.net/images/tacmahal.jpg>
- [6] <http://www.arkitera.com/haberler/2004/12/23/tacmahal.htm>
- [7] www.chabotspace.org/aboutus
- [8] <http://condor.depaul.edu/gizaplan>
- [9] www.msjc.edu/art/djohnson
- [10] <http://scatar.20m.com/Diger/keopspiramiti.htm>
- [11] <http://www.lookaustralia.com>
- [12] <http://www.gids.nl/sydney/opera.html>
- [13] http://oak.arch.utas.edu.au/projects/images/085/085_plan.gif
- [14] <http://www.getty.edu/artsednet/images/BM/Sydney/site.gif>
- [15] <http://scatar.20m.com/Diger/sydneyoperabinası.htm>
- [16] <http://www.kiat.net/towers/images/petronas20.jpg>
- [17] <http://www.kiat.net/towers/images/klcc-plan.jpg>
- [18] www.wto.com
- [19] www.tursab.com.tr
- [20] www.cavesncorals.34sp.com/Paris
- [21] www.shock-e.com/Notre_Dame.html
- [22] <http://scatar.20m.com/Diger/notredame.htm>
- [23] homepages.compuserve.de/mattwim
- [24] <http://scatar.20m.com/Diger/eyfelkulesi.htm>
- [25] www.intermac.co.uk/homepage/pho...
- [26] www.gmjames.com/paris2001/pompi...
- [27] www.etsu.edu/philos/.../pompidou.htm
- [28] www.newman.hm/Paris-Grande_Arche.htm
- [29] www.cs.rpi.edu/~buhleg/pics/fra...
- [30] <http://edt6010-n1022t.wilmcoll.edu/~user141/louvremuseum.html>

- [31] www.macalester.edu/geography/co...
- [32] www.turizmhabercisi.com, Ünlü Yücel, S., (2003), TÜRSAB Ar-Ge Departmanı
- [33] www.turizmhabercisi.com, Yücel, C., (2004), Rakip ülkelerde turizm yönetimi, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı
- [34] <http://www.web-barcelona-hotels.com/hotels-in-barcelona-map.htm>
- [35] <http://www.gc.maricopa.edu/business/petras/vac99/pc-sagrada-familia.jpg>
- [36] http://hanser.ceat.okstate.edu/6083/gaudi/sagrada_familia.htm
- [37] http://www.greatbuildings.com/cgi-bin/gbi.cgi/Sagrada_Familia.html
- [38] foto.spijksma.net/barca/pages
- [39] bornfebfive.blogspot.com
- [40] www.greatbuildings.com
- [41] www.baulink.hu/balintker/hatterkep
- [42] http://hanser.ceat.okstate.edu/6083/gaudi/casa_mila_gaudi.htm
- [43] photo.net/spain/barcelona
- [44] http://coloredhome.com/gaudi/casa_mila_la_pedrera
- [45] <http://www.op.net/~jmeltzer/Gaudi/mila.html>
- [46] http://www.informagiovani-italia.com/map_of_bilbao.htm
- [47] funkytree.blogspot.com
- [48] <http://people.zeelandnet.nl/petitrob/img11.jpg>
- [49] www.georgetown.edu/faculty/irvinem/visualarts/MuseumModule.html
- [50] <http://www.thecityreview.com/gehgugbb.gif>
- [51] <http://www.wilsonland.com/larryandcarol/Photos/England>
- [52] architektura.website.pl/archi/snf.html
- [53] www.london.ru/museum.php
- [54] www.mayang.com/england/pages
- [55] www.mykreeve.net/london/the_city/lloyds_building
- [56] www.debandjohn.us/london2001/pages/museum_tate_modern.htm
- [57] www.habershons.com/england2002day13.php
- [58] www.sojourn.com.my/contents/1999/12/19991106-dome2k.html
- [59] www.sandybrown.co.uk/webprojects/detail2.php
- [60] www.ee.vt.edu/~sachin/nytrip.html

- [61] www.pbs.org/wgbh/buildingbig/wonder/structure/chrysler.html
- [62] www.kliman.com/Pictures/gallery2/.../EmpireStateBuildinDay.htm
- [63] www.geocities.com
- [64] <http://scatar.20m.com>
- [65] www.clarkson.edu/~staiger/LP397/New%20York
- [66] <http://www.delmars.com/wright/gugplan.jpg>
- [67] http://www.planetclaire.org/flw/flwimag_sm/guggenhe/gmpsecti.jpg
- [68] ki.cs.tu-berlin.de/~cove/0209NewYork/page_05.htm
- [69] travel.guardian.co.uk
- [70] www.pghphoto.org/gallery/powellj
- [71] www.theweeklynews.org/newsarchi...
- [72] <http://worldtradecenterpage.homestead.com>
- [73] <http://www.arkitera.com/proje/danielliebeskind/index.htm>
- [74] www.ypmasite.nl/im.../image26.html
- [75] www.lib.virginia.edu/dmc/colls
- [76] <http://scatar.20m.com/colosseum.htm>
- [77] www.phan-ngoc.com
- [78] www.evesgarden.org
- [79] http://www.italyaonline.net/Italya/sehirler/roma/gezilecek_yerler.htm
- [80] <http://www.biglook.com/bigtravel/sehirler/Venedik>
- [81] intranet.arc.miami.edu/rjohn/Fa
- [82] <http://www.italyaonline.net/Italya/sehirler/venedik/gezilecekyerler.htm>
- [83] clubcruzeiros.pt/.../Mediterraneo
- [84] <http://scatar.20m.com//pisakulesi.htm>
- [85] sisnet.ssku.k12.ca.us/users/ehs
- [86] <http://www.italyaonline.net/Italya/sehirler/floransa/ htm>
- [87] <http://www.mega.it/eng/egui/pers/fibru.htm>
- [88] <http://www.gyn-berlin-mitte.de/plan-marienstr.gif>
- [89] www.bosman.srem.fm.interia.pl
- [90] <http://www.godolphinandlatymer.com>
- [91] <http://www.biscottiland.com>

- [92] <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/2/28/Reichstag-cupola-inner.jpg>
- [93] www.middle-east-online.com/engl
- [94] www.yapiworld.com
- [95] www.arkitera.com
- [96] www.yapiworld.com
- [97] www.yediocak.com/indexs/harikalar/ayasofya.htm
- [98] <http://www.pitt.edu/~tokerism/0040/images2/234.jpg>
- [99] <http://www.pitt.edu/~tokerism/0040/images2/230.jpg>
- [100] http://netlab.snu.ac.kr/pictures/2003_07_turkey/06_29_Istanbul/49_haghia_sophia
- [101] www.guide-martine.com/istanbul
- [102] www.istanbul.gov.tr
- [103] http://www.istanbulcitytours.net/image/5_1.jpg
- [104] www.floridaholidays.com.tr/tur
- [105] http://www.istanbul.net.tr/istanbul_harita_detay.asp
- [106] <http://www.istanbul.gov.tr/Default.aspxpid=312>
- [107] www.turkeytravelplanner.com/photo_galleries/beyoglu/photopages/029.html
- [108] <http://www.istanbulguide.net/istguide/im/galata-b.jpg>
- [109] <http://www.ibb.gov.tr/istanbultr/330/33001/kule.htm>
- [110] <http://www.tures.com.tr/kizkulesi.htm>
- [111] http://bedavam.sitemynet.com/mynet_resimlerim/kizkulesi4.jpg
- [112] <http://www.tures.com.tr/kizkulesi.htm>
- [113] www.musee-orsay.fr
- [114] <http://www.sagradafamilia.org/eng/index.htm>
- [115] http://money.cnn.com/2004/08/04/pf/goodlife/bilbao_effect/, Anderson, G. T., 2004
- [116] Visitantes@guggenheim-bilbao.es
- [117] www.turizmgazetesi.com

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi	26.05.1979	
Doğum Yeri	Ankara	
Lise	1989-1997	TED Zonguldak Koleji
Lisans	1997-2002	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	2002-2005	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Araştırma ve Planlama Programı
Çalıştığı Kurumlar		
	2004	İmge Mimarlık ve Mühendislik
	2005	Sevimli Mimarlık ve Dekorasyon-Devam ediyor